

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Kulturní zájmy a aktivity posledních Rožmberků
(1535–1611)**

Dobiášová Adéla

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

**Kulturní zájmy a aktivity posledních Rožmberků
(1535–1611)**

Dobiášová Adéla

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Lhoták, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce

PhDr. Janu Lhotákovi, Ph.D. za jeho ochotu, vstřícnost a cenné rady.

Obsah

1	Úvod	1
2	Životní osudy posledních Rožmberků jako předpoklad jejich kulturně-spoločenského působení	5
2.1	Vilém z Rožmberka.....	6
2.2	Petr Vok	13
3	Kavalírské cesty	18
3.1	Vilémova cesta po renesanční Itálii	18
3.2	Kavalírská cesta Petra Voka.....	21
4	Stavební aktivity posledních Rožmberků na panských sídlech	25
4.1	Hrad a zámek Český Krumlov	26
4.2	Letohrádek Kratochvíle.....	28
4.3	Zámek Bechyně.....	31
4.4	Zámek Třeboň	33
4.5	Kulturní přínos Rožmberků ve stavitelství	36
5	Hospodářská činnost a její vliv na utváření kulturní krajiny na panství Rožmberků	37
5.1	Rybníkářství	37
5.2	Horní a mincovní činnost	43
6	Náboženské světy posledních Rožmberků	45
6.1	Katolictví Viléma z Rožmberka.....	45
6.2	Protestantské přesvědčení Petra Voka	48
6.3	Kláster ve Vyšším Brodě a společný zájem posledních Rožmberků.....	50
7	Kulturní mecenát posledních Rožmberků	52
7.1	Podpora českého školství	52
7.2	Poslední Rožmberkové jakožto mecenáši literární kultury.....	54
7.3	Podpora hudebníků na rožmberském dvoře	56
7.4	Alchymisté ve službách Viléma z Rožmberka.....	57
7.5	Zájem posledních Rožmberků o přírodní vědy	60
8	Rožmberská knihovna a sběratelská vášeň Petra Voka	63
8.1	Rožmberská knihovna a Petr Vok.....	64
8.2	Kunstkomoza Petra Voka	67
8.3	Numismatická sbírka posledních Rožmberků.....	69

9	Smuteční slavnosti a místa posledního odpočinku Viléma z Rožmberka a Petra Voka	72
9.1	Smrt Viléma z Rožmberka	72
9.2	Pohřební ceremonie posledního Rožmberka.....	74
10	Závěr	78
11	Bibliografie	84
11.1	Prameny.....	84
11.2	Literatura	84
11.3	Internetové zdroje.....	89
12	Resume.....	90
13	Příloha.....	92

1 Úvod

Český šlechtický rod Rožmberků vládl na jihu Čech v podstatě již od 12. století. Své výsostné společenské postavení potvrzovali rožmberští velmoži mimo jiné také zásahy do jihočeské i celozemské kultury, která efektivním způsobem demonstrovala jejich moc. Největší kulturní rozvoj je spojován především s posledními dvěma Rožmberky – Vilémem z Rožmberka (1535–1592) a Petrem Vokem z Rožmberka (1539–1611), díky jejichž působení se kulturní obraz jižních Čech proměnil do podoby, ve které je dnes všeobecně vnímán (region šlechtických rezidencí a kulturní krajina prostoupená rybníky). Tím, že se oba poslední Rožmberkové v některých kulturních zájmech a aktivitách rozcházeli, je možno jejich odkaz nalézt téměř ve všech kulturních oblastech. Kulturní zájem Viléma z Rožmberka se zaměřoval převážně na oblast architektury, kulturní proměny krajiny a mecenášství katolicky věřících umělců, zatímco Petr Vok svůj zájem soustřeďoval na mechanické přístroje, malířství a rodovou knihovnu.

Cílem této práce, která je založena na metodách syntézy, analýzy a komparace, je poukázat na všestranný přínos posledních Rožmberků české kultuře. Diplomová práce bude rozvržena do osmi kapitol, ve kterých se zaměřím na jednotlivé kulturní oblasti, v nichž je přínos posledních Rožmberků zaznamenán. První část bude věnována životním osudům posledních dvou pánů z Rožmberka, jež utvářely jejich kulturní zájmy. Následující kapitola bude věnována kavalířským cestám, které byly v 16. století součástí běžného vzdělání mladých šlechticů. Pro Viléma z Rožmberka byla jeho kavalířská cesta do Itálie zcela určující. Právě zde se totiž seznámil s renesanční kulturou a uměním, které ho natolik oslovily, že na své panství v Čechách povolal italské umělce. Ti proměnili gotická sídla rodu na renesanční zámky, které demonstrovaly společenské postavení a moc Rožmberků. Petra Voka jeho kavalířská cesta zavedla do Nizozemí, kam odjel na pozvání svého přítele prince Viléma Oranžského. Během této cesty se zrodil Vokův zájem o mechanické přístroje a nizozemskou malbu, která byla v té době jedinou konkurencí italského malířství. Na nizozemských trzích se také projevil zájem Petra Voka o sběratelství, které doplňovalo velké množství knihy, jež zde zakoupil. Svou cestu zakončil Petr Vok se zásluhou Viléma Oranžského v Anglii, kde se mu dostalo pocty setkat se s anglickou královnou Alžbětou I.

Třetí kapitola bude zaměřena na aktivity posledních Rožmberků ve stavitelství, kde se naplno odráží vliv jejich kavalírských cest. Se jménem Viléma z Rožmberka je spojována hlavně přestavba gotického hradu v Českém Krumlově na renesanční zámek. Rožmberským oblíbeným architektem, který se na této přestavbě podílel, byl Baltazar Maggi, s jehož prací byl Vilém natolik spokojen, že ji můžeme nalézt i na dalších zámcích, které patřily do rožmberského dominia. Jedná se například o druhé panské sídlo Viléma z Rožmberka, letohrádek Kratochvíle, nacházející se v blízkosti jihočeských Netolic. Svou architekturou odpovídá italským šlechtickým vilám, a Vilém ho využíval hlavně jako místo ke konání politických setkání a společenských událostí.

Šlechtickými sídly, která jsou spojována s Petrem Vokem, jsou Bechyně a Třeboň. Zámek v Bechyni byl během času, který tu Petr Vok strávil zcela zrekonstruován též Baltazarem Maggi, a stalo se tak k příležitosti jeho svatby s Kateřinou z Ludanic. Hlavním sídlem tohoto Rožmberka se však stal zámek v Třeboni. Na Třeboň přesídlil poslední Rožmberk roku 1602 po tom, co prodal císaři Rudolfu II. rodové sídlo v Českém Krumlově. Přestavbu však zahájil již roku 1599, a svěřil ji architektovi Domenicu Cometovi.

Své kulturní zájmy a aktivity poslední Rožmberkové financovali z příjmů svého dominia. Následující kapitola se proto zaměří na jejich hospodářskou činnost, při které docházelo ke kulturní proměně krajiny. Myšlena je zejména rybníční soustava na Třeboňsku, která se v podobě vytvořené Rožmberky zachovala dodnes. Realizátorem tohoto projektu byl na přání Viléma z Rožmberka Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan, který je považován za jednoho z nejschopnějších českých rybníkářů.

Šestá část této práce se bude zabývat kulturními aktivitami posledních Rožmberků v oblasti náboženství. Jelikož Vilém z Rožmberka a Petr Vok byli stoupenci různých náboženských konfesí, jejich vliv v této oblasti je velmi rozsáhlý. Vilém podporoval katolíky a jezuitu, kteří na jeho pozvání přijeli do Českého Krumlova. Oproti tomu Petr Vok byl členem Jednoty bratrské a zasloužil se o založení nekatolického gymnázia v Soběslavi.

V kapitolách sedm a osm se budu zabývat mecenášstvím a sběratelskou činností posledních Rožmberků. S jejich podporou byla v 16. století v Čechách vydána řada zásadních literárních děl, která ovlivnila vývoj české kultury. Jedná se například o vydání překladu *Herbáře jinak Bylináře* od Tadeáše Hájka z Hájku. Mezi další

významné osobnosti, které se těšily finanční podpoře posledních Rožmberků, patřili také například Johannes Kepler, Jan Jessenius či historiograf Jan Kocín. V rámci sbírkotvorné činnosti poukážu na kunstkomoru Petra Voka, která se nacházela na jeho zámeckém sídle v Třeboni. Důležitým kulturním odkazem, kterému se zde také budu věnovat, je rožmberská knihovna Petra Voka, kterou pro Petra Voka uspořádal a zkatalogizoval Václav Březan. Tato knižní sbírka byla zásluhou posledního Rožmberka natolik rozsáhlá, že se vyrovnala i císařské knihovně Rudolfa II. Naneštěstí se však během třicetileté války stala válečnou kořistí Švédů, a její valná část byla převezena do Švédska, kde se nyní nachází v tamních knihovnách. Opominuta nezůstane alchymie, jelikož Vilém z Rožmberka projevoval svým alchymistům značnou podporu. Přestože pro něj pracovalo více jak padesát alchymistů, nejvýznamnějšími byly známé anglické osobnosti, Edward Kelley a John Dee.

Poslední kapitola bude věnována smutečním slavnostem, neboť ty se staly specifickým projevem a kulturní festivitou přesahující pouhý funerální rozměr. V případě Viléma z Rožmberka se zaměřím na popis jeho pohřebního ceremoniálu a jeho následného uložení do hrobky v Českém Krumlově. Větší pozornost budu věnovat pohřebnímu průvodu Petra Voka, který je označován za jednu z největších smutečních slavností, které se kdy na jihu Čech konaly. S jeho smrtí totiž zároveň vymřel celý rožmberský rod, který zde vládl zhruba čtyři století, a bez kterého by jižní Čechy, jak je známe dnes, neexistovaly.

Hlavním pramenem, se kterým budu pracovat, je dvoudílná životopisná kronika *Historie rožmberská*,¹ kterou sepsal na přání Petra Voka archivář Václav Březan. Dílo zaznamenává důležité, ale i běžné události, které se odehrály v letech 1546–1612 na území rožmberského dominia. Na přání posledního Rožmberka byla kronika dokončena až po jeho smrti tak, aby zaznamenávala i situaci spojenou s vymřením posledního člena rodu. Kronika byla editována poprvé v 19. století, pro účely této diplomové práce použiji poslední kritické vydání, jež vyšlo v 80. letech 20. století za pomoci Jaroslava Pánka. Doplňkově využiji i další vydané prameny z přelomu 16. a 17. století – jednak kroniku Marka Bydžovského z Florentina, jednak deníky alchymisty Johna Deea.

¹ BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, ed. PÁNEK, Jaroslav. Praha 1985.
BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, ed. PÁNEK, Jaroslav. Praha 1985.

Literatura k rožmberskému rodu, potažmo posledním Rožmberkům, je neobyčejně obsáhlá. S ohledem na předmět zájmu je až na výjimky jazykově česká. Ústřední páteř mé diplomové práce budou tvořit zejména díla historiků Jaroslava Pánka a Václava Bůžka. Jaroslav Pánek je v českém prostředí považován za jednoho z odborníků na toto téma a jeho monografie tak budou důležitým zdrojem pro mou diplomovou práci. Využiji zejména knihy *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*,² *Petr Vok z Rožmberka – život renesančního kavalíra*,³ a *Vilém z Rožmberka – politik smíru*,⁴ které zachycují životní osudy posledních rožmberských velmožů. Jaroslav Pánek se jako vědecký redaktor podílel i na vzniku knihy *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*,⁵ která vznikla za podpory Národního památkového ústavu k příležitosti stejnojmenné výstavy, jež se konala ve Valdštejnské jízdárně v Praze roku 2011. Kniha souhrnně pojednává o všech kulturních oblastech, na jejichž rozvoji mají Vilém z Rožmberka nebo Petr Vok zásluhu, a věřím, že pro mě bude dalším důležitým literárním zdrojem. Z děl historika a profesora Václava Bůžka pro mě bude přínosem kniha *Světy posledních Rožmberků*,⁶ která vznikla pod jeho vedením jako kolektivní monografie. Její obsah je tvořen nejen konkrétními informacemi odkazujícími na životy posledních Rožmberků, ale vystihuje i kulturně-společenskou rovinu jižních Čech v období jejich vlády. Zdrojem informací k rožmberské knihovně pro mě bude kniha Lenky Veselé *Knihy na dvoře Rožmberků*,⁷ ve které se autorka zabývá vztahem celého rožmberského rodu ke knihám a literární kultuře. S ohledem na to, že knihovna byla ve své nejrozsáhlejší podobě vytvořena až v období, kdy rožmberské dominium převzal Petr Vok, je většina její knihy věnována posledním Rožmberkům. Další tituly, které moji diplomovou práci jistě obohatí, budou: kniha Petry Chourové *Alchymisté nebo šarlatáni: John Dee a Edward Kelley*,⁸ dílo Josefa Haubelta *Jakub Krčín z Jelčan: list z historie jižních Čech*,⁹ nebo *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě* od autorky Jarmily Krčálové.¹⁰

² PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, Praha 1989.

³ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, Praha 2010.

⁴ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, Praha 1988.

⁵ BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011.

⁶ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011.

⁷ VESELÁ, Lenka. *Knihy na dvoře Rožmberků*, Praha 2005.

⁸ CHOUROVÁ, Petra. *Alchymisté nebo šarlatáni: John Dee a Edward Kelley*, Praha 2010.

⁹ HAUBELT, Josef. *Jakub Krčín z Jelčan: list z historie jižních Čech*, Praha 2003.

¹⁰ KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha 1986.

2 Životní osudy posledních Rožmberků jako předpoklad jejich kulturně-společenského působení

Rožmberský rod patří k nejváženější šlechtě Českého království. Jeho historie doložená legitimními prameny či jen legendami, vytvořenými samotnými členy rodu, sahá až do 12. století. Na základě legendy pojednávající o dělení rúží jsou Rožmberkové jedním z pěti šlechtických rodů, jejichž původ je odvozen od Vítka z Prčice, který byl členem přemyslovského dvora.¹¹ Základem vzniku této legendy, tak jak ji známe dnes, je obraz nazvaný *Dělení rúží*, na němž je vyobrazeno pět budoucích rodů se svými prapory při rozdělování statků. Obraz je v pozadí doplněn dominantou hradu Českého Krumlova, a předpokládá se, že jeho první verze vznikla mezi lety 1508–1560.¹² Vítek z Prčice jakožto rožmberský praotec rozdělil mezi svých pět synů pět rúží, přičemž každá rúže představovala určitou část jeho panství. Nejstarší syn Jindřich je spojován s rúží zlatou, která byla symbolem jeho državy nad jindřichohradeckým panstvím. Vilémovi byla dána rúže stříbrná a s ní i správa nad Třeboní a Landštejnem. Prostřední syn Smil dostal rúži modrou, která symbolizovala jeho vládu nad Stráží nad Nežárkou a Bystřicí. Čtvrtým synem byl Vok. Právě on je považován za prvního pána z Rožmberka, který po otci zdědil erb, na němž je vyobrazena pětilistá červená rúže na stříbrném poli. Společně s panstvím Rožmberků mu připadla i správa Českého Krumlova, kterou jeho rod držel až do roku 1602 Pátým synem, avšak nemanželským, byl Sezima. Jemu byla přiřknuta rúže černá a spolu s ní správa ústeckého kraje.¹³

Samotná legenda o vzniku rožmberského rodu má dvě části. První z nich je spojení Vítka z Prčice s jeho údajnými italskými kořeny. Za autora tohoto mýtu je považován rožmberský velmož Oldřich II. z Rožmberka, který si v 15. století legendu upravil, aby posílil svou politicko-společenskou pozici u královského dvora, a mezi okolní šlechtou.¹⁴ Tato část legendy spojuje Rožmberky s italským rodem Orsiniů, a první písemná zmínka, kterou o ní máme, se nachází v kronikách Václava Březana.¹⁵ „*Přitom také pro poctivost rodu svého některé listy na pergameně s pečetmi přivěšenými knížat*

¹¹ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 21.

¹² GERSDORFOVÁ, Zlata. *Příběh obrazu dělení rúží*. In: Hláška. Zpravodaj klubu Augusta Sedláčka, Plzeň 2009, s. 49–50.

¹³ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 12.

¹⁴ Oldřich II. z Rožmberka byl známý padělatel, srov.: HALATKA, David. *Vlivný Rožmberk si padělky pojistil půdu, původ i daně*. In: *History revue*, 2011, s. 86-87.

¹⁵ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 10.

*Ursinův, kterými se k krevnosti rodu rožmberského přiznávají.*¹⁶ Za nejvýznačnější fakt, proč si Oldřich II. z Rožmberka vybral právě italský šlechtický rod Orsiniů, se považuje podobnost mezi rodovými erby. V orsiniovském erbu stejně jako v rožmberském figuruje červená pětিলistá růže, kterou italský rod ještě doplnil o tři šikmá břevna. Druhá část legendy se věnuje příchodu Vítkovců do Čech a popisuje slavné dělení růží.¹⁷

K legendě o dělení růží se po celou dobu své existence hlásil celý rožmberský rod. Podle názoru historiků je tato pověst až na několik nesprávných spojení vcelku pravdivým dokladem rodové tradice.¹⁸ Legenda by ale neměla takovou váhu, kdyby se k ní přihlásila pouze strana rožmberského rodu. Italští Orsiniové ji kupodivu podpořili také. Stalo se tak nejspíše proto, že většina členů orsiniovského dvora byla katolického vyznání. Vidina spojení jejich rodu s katolickými Rožmberky, kteří měli své sídlo v převážně kališnickém Českém království, pro ně představovala posílení rodového jména v rámci katolické Itálie, jež se v tu dobu pokoušela o christianizaci ve zbytku soudobé Evropy.¹⁹

Stejně jako šlo Orsiniům o posílení moci v Itálii, šlo také Rožmberkům o posílení jejich vlivu v Českém království. Téměř v každé generaci rodu zastával rožmberský velmož důležitou funkci na královském dvoře. Jednalo se zejména o posty zemského hejtmana, nejvyššího komorníka či nejvyššího purkrabího. Někteří páni z Rožmberka zašli při svých politických ambicích dokonce tak daleko, že aspirovali na post českého krále. Mezi takovéto patřil například již zmíněný Oldřich II. z Rožmberka, Petr I., který si vzal za manželku vdovu po králi Václavu III. Violu Těšínskou, nebo Vilém z Rožmberka, jemuž byla nabídnuta koruna polského království.²⁰

2.1 Vilém z Rožmberka

Vilém z Rožmberka i Petr Vok jsou syny Jošta III. z Rožmberka a Anny z Rogendorfu. Ti uzavřeli sňatek roku 1530 a z jejich spojení vzešlo celkem

¹⁶ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1., s. 138.*

¹⁷ Blíže k pověsti: BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 10.

¹⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 12. Ke středověkým dějinám rodu srov.: ŠIMŮNEK, Robert, LAVIČKA, Roman. *Páni z Rožmberka 1250–1520. Jižní Čechy ve středověku. Kulturněhistorický obraz šlechtického dominia ve středověkých Čechách*, České Budějovice 2011.

¹⁹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 10.

²⁰ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 22.

sedm dětí.²¹ Vilém se narodil do šlechtické rodiny jako třetí mužský potomek. Jeho dva bratři, Ferdinand Vok a Oldřich, zemřeli oba krátce po svém narození.²² Kromě Viléma a Petra Voka se manželům narodily ještě dcery Alžběta, Eva a Bohunka. I když rodiče oslavovali i narození dcer, početí mužského potomka bylo v renesanci považováno za velkou událost, a tak byl příchod Viléma z Rožmberka na svět očekáván s velkou slávou. Důkazem o jedinečnosti tohoto okamžiku je i záznam Václava Březana, který i po 70 letech, byl schopen získat přesné údaje o této chvíli.²³ „*Čtvrtý, Vilém, narozen léta Páně 1535 dne 10. měsíce března v čtvrtú hodinu před polednem, jakož paní máté poznamenala i kancléř Albín, na znamení Blíženců, na zámku Šicendorfu v Rakousích.*“²⁴ Své jméno Vilém dostal po matčině strýci Vilémovi z Rogendorfu, který byl významným vojevůdcem v rámci habsburské monarchie.²⁵

Po smrti Jošta III. z Rožmberka však došlo ke sporu o dědictví mezi jeho manželkou Annou a jeho bratrem Petrem V. Na základě majetkového vypořádání bylo rozhodnuto i o výchově obou dědiců rožmberského dominia. Starší Vilém byl oddělen od zbytku sourozenců, kteří se přestěhovali za svou tetou do Jindřichova Hradce, a zůstal se svým strýcem v Českém Krumlově.²⁶ Petr V. byl přesvědčen, že budoucímu následníkovi rožmberského panství zajistí lepší vzdělání než jeho matka. Mnoho příležitostí k intelektuálnímu rozvoji sedmiletého Viléma však Český Krumlov nenabízel. Vilém byl tedy svěřen do výuky soukromého učitele, který ho vzdělával v oblasti čtení a psaní. Petr V. si zároveň uvědomoval, že tento druh vzdělání nebude pro budoucího rožmberského vladaře dostačující. Důležitost setkávání se s vrstevníky z aristokratických kruhů byla nezbytná k tomu, aby si Vilém vytvořil kontakty a zároveň přisvojil dobré společenské chování. Z tohoto důvodu se Petr V. uvolil k tomu, aby byl Vilém vyslán do elitní aristokratické školy v Mladé Boleslavi. Školu původně založil Arnošt Krajíř z Krajku pro své čtyři děti, ale pro jeho úspěchy sem začaly přihlašovat své potomky i další české šlechtické rody. Vilém z Rožmberka na školu nastoupil roku 1542, ale jelikož se jeho katolické vyznání víry nesmířilo

²¹ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 35.

²² PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 24.

²³ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 518.

²⁴ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 14.

²⁵ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 518.

²⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 39–40.

s vedením školy pod záštitou Jednoty bratrské, ještě téhož roku využil zprávy o rozšíření moru na Boleslavsku a vrátil se zpět na krumlovské panství.²⁷

Nedlouho po Vilémově návratu na Český Krumlov jeho strýc Petr V. zemřel, a tak starost o budoucí vývoj Vilémova vzdělání přešla na jeho poručníky, jimiž byli jmenováni Albrecht z Gutštejna, Jeroným Šlik z Pasounu a Oldřich Holický ze Šternberka, kteří byli ovlivněni Annou z Rogendorfu. Vilém byl poslán na studia do katedrální školy v Pasově, kde vyučoval Wolfgang ze Salmu. Zde mladý Rožmberk strávil šest let svého života. Během této doby si zde vytvořil řadu přátelských a společenských vztahů, což, jak se později ukázalo, bylo tím nejpřínosnějším, co mohl Pasov mladému českému šlechtici nabídnout.²⁸

Po svých studiích se Vilém vrátil na Krumlov, odkud ho jeho poručníci poslali do Vídně. Teprve u tamního královského dvora si Vilém osvojil své společenské vystupování a rozhodl se, že podnikne cesty do Augšpurku a do Brna. Obojí uskutečnil v letech 1550–1551. Při těchto cestách se Vilém zdokonalil v oblasti politického dění a začal si plně uvědomovat svou roli budoucího vladaře rožmberského domu. Na základě jeho vzdělání a společenského vystupování mu roku 1551 český král Ferdinand I. udělil plnoletost a Vilém tak konečně mohl začít naplňovat ideály, které pro své okolí ztělesňoval.²⁹ Nejdříve ale musel přesvědčit své poručníky, aby mu rožmberské statky a majetek předali. „*Podle toho pán mladý skrze psaní s pěkným předložením příčin při páních poručnících, aby mu podle královského rozkazu na již jmenovaný termín panství postoupili, vyhledával.*“³⁰ Albrecht z Gutštejna byl v této době již několik let po smrti, takže Vilémovi zbývalo přesvědčit jen Oldřicha Holického a Jeronýma Šlika. Vilém se nejdříve obrátil na Jeronýma, který byl těžce nemocný, a tak jeho souhlas získal téměř ihned. Jediný z poručníků, který se zdráhal, byl Oldřich Holický, jehož výmluvy na otcovu nemoc Vilém s jistou nechutí respektoval. Na Oldřichovo přání se jmenování nového pána z Rožmberka odložilo o tři týdny. Ani tak se ale Oldřich na slavnosti jmenování nedostavil a se zprávou o svém odstoupení z funkce poručníka poslal pouze své rytíře.³¹

²⁷ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 28–29.

²⁸ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 522.

²⁹ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, 37–38.

³⁰ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 58.

³¹ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 39–40.

Svou vládu nad rožmberským dominiem započal Vilém z Rožmberka velkými skutky. „*Pán mladý když se v panství uvázal, všecky a všelijaké vězně po všech panstvích pustiti a prázdna vězení učiniti rozkázal. I mnohým hrdla šenkoval, i vražedníky na zápisy vydav. A tudy od milosrdenství správu domu svého začal.*“³² Do Vilémova převzetí rodinných statků spravoval rožmberská panství převážně Albrecht z Gutštejna, jenž přenechal mladému Vilémovi dobře fungující a prosperující dominium. I když byl rozsah statků, které Rožmberkové vlastnili nesrovnatelný s ostatními českými šlechtickými rody, zvolil si Vilém za své sídlo tak jako jeho předkové Český Krumlov. Právě zde zřídil rožmberskou kancelář vedenou Václavem Albínem z Helfenburka, která řídila chod všeho, co Rožmberkům patřilo.³³ Český Krumlov však neodpovídal Vilémovým ideálům, a tak se rozhodl povolat na svůj dvůr italské architekty, kteří jeho sídlo proměnili v renesanční zámek v italském aristokratickém stylu.³⁴

Zájem o Itálii Viléma zcela uchvátil, a tak se spolu s dalšími šlechtici vypravil 23. června 1551 na kavalírskou cestu do Milána, Mantovy, Janova a dalších významných italských měst.³⁵ Kromě italského umění bylo pro Viléma hlavním důvodem k výjezdu jeho údajná příbuznost s italskou šlechtou.³⁶ Tato cesta měla nesmírný vliv na jeho další směřování. Renesanční Itálie se stala uměleckým vzorem pro jeho velmožský dvůr. Českému království tou dobou vévodila gotika, a tak povolání italských umělců do jižních Čech zbudilo v tamní šlechtě velký zájem. Vilém si najal nejlepší umělce, aby na jeho přání přestavěli rožmberský palác na Hradčanech, gotický hrad v Českém Krumlově a nakonec mu vystavěli vlastní letohrádek ve stylu italských šlechtických vil. Jednalo se o letohrádek Kratochvíle u Netolic, jehož hlavním architektem byl Baltazar Maggi.³⁷

Kromě uměleckých podnětů nabyt Vilém v Itálii i potřebu upevnit své politické postavení v rámci Českého království. Postavil se tedy proti Jindřichovi IV. z Plavna, který zastával post nejvyššího kancléře, a začal usilovat o jeho funkci. S podporou mnoha českých šlechticů, z nichž nejvýznamnější byli páni z Hradce, a Šternberkové

³² *Životy posledních Rožmberků. Díl 1., s. 59.*

³³ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 42.

³⁴ Blíže v kapitole 4. (*Stavební aktivity posledních Rožmberků na panských sídlech*).

³⁵ Blíže v kapitole 3. (*Kavalírské cesty*).

³⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 68.

³⁷ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 42.

nakonec Vilém prestižní úřad získal.³⁸ Mocenský zápas s Plavenskými mu však přinesl daleko víc, než jen jednu funkci u dvora. 16. května 1556 byly Vilémovi nabídnuty dvě další významné pozice, a to členství v zemském soudu a v královské radě. Oba tyto posty Vilém, pro něž byl politický život vším, přijal. Roku 1560 byl navíc jmenován do funkce nejvyššího komorníka Českého království a o deset let později se dokonce stal nejvyšším pražským purkrabím.³⁹ „*Léta předeepsaného v pátek po Božím těle pan vladař domu rožmberskýho od císaře Maxmiliána, jakožto krále českýho, ouředníků nejvyšších a soudců zemských volen byv za nejvyššího purkrabí pražskýho, k ouřadu tomu povinnost učinil, však jakož nahoře oznámeno, s dostatečným opatřením, tak aby to nebylo na újmu privilegií a výsad páně.*“⁴⁰

Politické aktivity řídily celý Vilémův život. Výjimkou nebylo ani jeho soukromí, ve kterém skrze sňatkovou politiku prošel celkem čtyřmi manželstvími. První jeho manželkou byla Dorota Kateřina z Brunšviku, která upevnila jeho vztahy s německým šlechtickým rodem Hohenzollernů. Václav Březan pojednává o tomto sňatku, uzavřeném 28. února 1557, jako o nábožensky tolerantním počínu svého pána Viléma z Rožmberka. Spíše než to se však jednalo o potřebu demonstrovat svou moc. Kateřinin bratr Erich II. z Brunšviku měl stejně jako Vilém vysoké politické cíle. Sňatek tak měl z Vilémovy strany spíše představovat jakousi demonstraci toho, že čeští Rožmberkové s italskými kořeny jsou v rámci aristokracie postavena výše nežli německá říšská knížata.⁴¹ Po roce svazku s Kateřinou si Vilém vyhlédl novou nevěstu. I když s Kateřinou navázal silné citové pouto, nedala mu potomka, a tak se rožmberský vladař začal poohlížet jinde. Za svou druhou nastávající si vybral Žofii z Braniboru. Jejím otcem byl kurfiřt Jáchym II., který patřil k nejvlivnějším osobám v zemi, a jejím dědem byl bývalý polský král Zikmund I. Jagellonský. I přesto, že Žofie byla stejně jako Kateřina (jednalo se o sestřenice) luteránského vyznání, pro Viléma to byla v rámci sňatkové politiky nejlepší možná partie.⁴² Sňatek byl po dlouhých jednáních uzavřen roku 1561. „*Smlouvy svatební, vykonané mezi předeepsaným kurfirštem Joachymem, markrabím z Brandenburku, i na místě panny dcery své Sofie z jedné a panem Vilémem*

³⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 92.

³⁹ Tamtéž, s. 108.

⁴⁰ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 226.

⁴¹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 155.

⁴² PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 121.

z Rožmberka z strany druhé.⁴³ Ani tato druhá manželka však Vilémovi z Rožmberka touženého dědice nedala, zemřela nečekaně roku 1564. Vilémem její smrt velmi otřásla, a tak jeho zájem o uzavření dalšího výhodného sňatku opadl. Obnovil se až s nabídkou polského trůnu.⁴⁴ V letech následujících po Žofině smrti se Vilém účastnil sporu, který zasáhl a ovlivnil celé České království. Jednalo se o Českou konfesi. Vilém se sice stavěl k jinověrcům tolerantně, to však nic neměnilo na jeho pevném katolickém přesvědčení.⁴⁵ Ve funkci nejvyššího purkrabího měl Vilém na náboženské poměry velký vliv. I když jednal zdánlivě ve prospěch všech, jeho hlavním motivem bylo udržení kontroly nad nekatolíky.⁴⁶ Konflikt byl vyvolán ve chvíli, kdy císař Maxmilián II. odmítl Českou konfesi písemně stvrdit, čímž se jasně postavil na stranu katolíků. Uvědomoval si však, že rozpolcený český národ jeho rozhodnutí nepřijme a začal vyjednávat. Tak se stalo, že přislíbil podpis a uznání konfese v případě, že české stavy přijmou za svého budoucího krále jeho syna Rudolfa II.⁴⁷ Vilém stál v tomto vyjednávání mezi předními šlechtici, kteří zastupovali české stavy a s jeho pomocí byl Rudolf II. 22. září 1575 korunován. Rožmberskému vladaři za jeho vykonané služby připadly nejdůležitější úkoly, které se v rámci korunovace ve svatovítské katedrále uskutečnily. Jednalo se například o čtení textu, který obřad provázal v českém jazyce, nebo o poctu nést královskou korunu.⁴⁸

Na základě projevených schopností, které Vilém uplatnil při vyjednávání českých stavů s císařem, se stal v 70. letech 16. století jedním z kandidátů na polského krále. Polská šlechta v něm viděla inteligentního a schopného kandidáta, který byl skrze svá dvě manželství spojen s rodovou linií Jagellonců doposud vládnoucí v Polsku.⁴⁹ Vilémovy snahy přesvědčit polský senát, že je nejvhodnějším z navrhovaných mužů, však vyšly naprázdno. Polské shromáždění se přiklonilo k volbě Jindřicha z Valois, a roku 1573 jej korunovalo polským králem.⁵⁰ Po politické prohře v Polsku se Vilémův zájem obrátil zpět do Českého království. Rožmberský velmož začal posilovat své vztahy s Rudolfem II., který ho roku 1576 jmenoval do čela vlády Českého

⁴³ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 184.

⁴⁴ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 158–159.

⁴⁵ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 161.

⁴⁶ Tamtéž, s. 166.

⁴⁷ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 158–159.

⁴⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 175.

⁴⁹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 98.

⁵⁰ Tamtéž, s. 102.

království. Tím se stal Vilém, který do té doby zastával již funkce nejvyššího purkrabího a člena tajné rady, druhým nejmocnějším mužem v Čechách.⁵¹ Po tom, co však císaře Rudolfa II. zastihla nemoc, začali jeho post u dvora ohrožovat Lobkovicové a Vilém byl nucen se z politického života vzdát. I když již politicky nepůsobil v Praze jako nejvyšší purkrabí, své politické a náboženské názory uváděl v praxi na svých panstvích. Mezi nejvýznačnější rysy jeho panování na rožmberských panstvích patřila podpora katolíků. Jeho tolerantní postoj vůči novoutravkvistům se vytratil ve chvíli, kdy začal plně podporovat jezuity. Pro ně nechával budovat nové kostely a koleje, z nichž nejvýznamnější vznikla v Českém Krumlově. Svou podporu katolické víře zdůraznil i tím, že se jeho další manželkou stala Anna Marie Bádenská, pocházející na rozdíl od jeho dvou předešlých manželek, z katolického rodu.⁵² Vilémova oddanost katolictví oslovila dokonce i španělského krále Filipa II., který udělil rožmberskému vladaři Řád Zlatého rouna. Stalo se tak 2. června roku 1585 a jako zástupce Filipa II. byl vyslán Ferdinand Tyrolský. „*Jeho Milosti arcikníže Ferdinand oddal tovaryšstvo rouna zlatého císaři jeho Milosti na místě krále hispanského, ...*“⁵³

Ani ve třetím manželském svazku se Vilém potomka nedočkal. Tři roky po své třetí svatbě se stal opět vdovcem. Jelikož si uvědomoval důležitost následníka rožmberského dominia, ale už si nechtěl hledat manželku v rámci habsburské monarchie, obrátil se na českou šlechtu. Jeho poslední ženou se stala dcera jeho zesnulého přítele Vratislava – Polyxena z Pernštejna. Uzavření jejich sňatku roku 1587 je v dobových pramenech vylíčeno jako velká společenská událost, které se zúčastnil i sám císař Rudolf II.⁵⁴ „*11. januarii, jinak v neděli po Třech králích, pan Vilém z Rožmberka počtvrté ženiti se ráčil v Praze v domu svým na zámku, pojímav sobě šlechtičnu z Bernštejna, pannu Poxelinu.*“⁵⁵ Vilémova poslední manželka Polyxena na svět třináctou generaci Rožmberků ale také nepřivedla. Vilém známý jako mecenáš, zkušený politik a obdivovatel italského umění, zemřel 31. srpna 1592, aniž by zanechal rožmberskému dominiu dědice.⁵⁶

⁵¹ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 204–205.

⁵² PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 218.

⁵³ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 321.

⁵⁴ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 160–161.

⁵⁵ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 336.

⁵⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 284.

2.2 Petr Vok

Stejně jako starší bratr Vilém, se Petr Vok narodil Joštovi III. z Rožmberka a Anně z Rogendorfu. „*Sedmé dítě, Petr Vok, narozen na zámku Krumlově léta Páně 1539 prvního dne měsíce října, jinak octobris, ráno k šesté hodině, na znamení Blíženců.*“⁵⁷ Krátce po jeho narození se stal z Petra Voka sirotek. V rámci sporu mezi Petrem V. a Annou z Rogendorfu byl ale Petr Vok spolu se svými sestrami, na rozdíl od bratra Viléma, svěřen do péče Anně Rožmberské. Ta tou dobou obývala sídlo v Jindřichově Hradci, které se stalo pro Petra Voka domovem na dobu jeho předškolních let. Společnost v sídle byla převážně ženská, a tak je usuzováno, že toto období svého života prožil Vok zejména ve společnosti fraucimoru, což na něj mělo vliv i v dospělosti.⁵⁸ Zatímco jeho bratr získával na přání strýce vzdělání v Pasově, Petr Vok studoval pod dohledem soukromého učitele v Českém Krumlově. Jednalo se o významného profesora pražské univerzity Gabriela Svěchina, a během jeho přítomnosti byla dokonce v Českém Krumlově zřízena zámecká škola pro mladé šlechtice. Roku 1551 byl však Svěchin odvolán a na jeho místo i přes protesty Anny z Rogendorfu nastoupil Jan Aquarius. Ten naučil Petra Voka společenskému chování a latinskému jazyku, což se odrazilo i v jeho zájmu o četbu latinských textů.⁵⁹ Aquarius zůstal Vokovým učitelem až do jeho 17 let, tedy do roku 1552.⁶⁰ Na dospívání posledního Rožmberka měl kromě jeho učitelů vliv také bratr Vilém. V době, kdy Petr Vok dokončoval svá studia a dosáhl zletilosti, byla politická kariéra jeho bratra tak oslnivá, že Petr Vok byl nucen žít v jeho stínu. Snad i z tohoto důvodu se jeho zájmy upřely jiným směrem než na politickou kariéru.⁶¹

Vok cítil potřebu se osamostatnit a vystoupit ze stínu svého bratra. Vydal se na kavalírské cesty, během nichž sbíral zkušenosti a rozšiřoval své znalosti v oblasti umění. Za nejzásadnější cestu mladého Voka je považována jeho návštěva Nizozemí roku 1562, kam ho pozval princ Vilém Oranžský.⁶² Během svého putování navštívil Vok řadu míst, která se nacházela v soudobé Evropě. Mimo Nizozemí se jednalo

⁵⁷ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1., s. 17.*

⁵⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 34–35. Fenomén fraucimoru jako ženské části zámeckého obydlí na rožmberském příkladně analyzovala HAJNÁ, Milena. *Rožmberský fraucimor. Ženský živel na aristokratickém dvoře koncem předbělohorské doby*. In: Jihočeský sborník historický, České Budějovice 2001, s. 5–29.

⁵⁹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 524–525.

⁶⁰ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 41.

⁶¹ Tamtéž, s. 45.

⁶² Blíže v kapitole 3. (*Kavalírské cesty*).

například o říšská města Mohuč, Kolín nad Rýnem, ale i o Anglii, kde byl poslední Rožmberk přijat na audienci u samotné královny Alžběty I.⁶³ Kavalírské cesty měly na Petra Vok nesmírný vliv i v oblasti náboženské. Poslední Rožmberk vychovávaný katolickými příbuznými se během svých cest začal uchýlovat spíše k protestantismu. Největší podíl na této skutečnosti měla bezesporu jeho návštěva nábožensky tolerantního Nizozemí, kam se v 16. století uchýlovali lidé nejrůznějších vyznání.⁶⁴ Cesta po západní Evropě skončila pro Petra Voka roku 1563, kdy se vrátil zpět na panství v Českém Krumlově.⁶⁵

Po svém návratu do Čech začal Vok prohlubovat kontakty s českou šlechtou. I když jeho politické umění nebylo zdaleka na takové úrovni jako Vilémovo, dokázal se Petr Vok sblížit s císařem Maxmiliánem II., který jej jmenoval do funkce komorníka Císařské Milosti. Spolu s tímto titulem získal od císaře i úřad krajského hejtmana Bechyňského kraje. Stal se tak druhým nejmocnějším mužem v kraji. Nejednalo se pouze o prázdný titul, náležely k němu také úřední povinnosti, např. výběr daní. Petr Vok se však o veřejné dění a povinnosti příliš nezajímal. Za důležité pokládal své záliby a bohémský život, který jakoby kontrastoval se zarputilou, politice zaslíbenou povahou bratra Viléma. Rozdíly mezi oběma sourozenci se odrazily také v panstvích, která dal Vilém Petrovi do správy. Vladař rožmberského domu nepřenechal svému bratrovi žádná významnější državy, nejspíše v důsledku Vokova bohémského života. Petr získal hrad Choustník, panství a město Soběslav, tvrz Želeč a panství Vimperk, které si poslední Rožmberk zvolil za své sídlo.⁶⁶

Volnomyšlenkáři Vokovi ale odlehlý Vimperk nevyhovoval, a tak roku 1569 zakoupil dům na Starém Městě pražském a panské sídlo na Bechyni.⁶⁷ „*Na Radenině stala se smlouva a trh dokonalý mezi Henrychem starším z Švamberka a na Zvikově i na místě pana Kryštofa a pana Hynka z Švamberka, strejců páně, prodávajícími, a panem Petrem Vokem z Rožmberka, kupujícími, o zámek a město Bechyni s celým panstvím (kromě kláštera s jeho příslušenstvím), a to za sumu 23 750 kom gr. čes. V pěti nedělích k plnění a spokojení i postoupení toho panství.*“⁶⁸ Bechyně se tak po svém

⁶³ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 60–61.

⁶⁴ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 59.

⁶⁵ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 69.

⁶⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 182–183.

⁶⁷ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 75.

⁶⁸ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, s. 410.

zakoupení stala sídlem Petra Voka na dalších 23let, během kterých ji její majitel neustále opravoval a zdokonaloval, až se stala jedním z umělecky nejhodnotnějších zámků jižních Čech.⁶⁹ Život na Bechyni nakonec i přes Vokovu nelibost vyžadoval jistou správu a organizaci. Ve snaze vyhnout se těmto povinnostem si Vok najal úředníky, kteří panství a majetek spravovali za něj. Tím se však jen zhoršoval jeho vztah k poddaným, který nakonec vyústil v konflikt mezi ním a rybníkáři. Tato roztržka se proměnila v období poprav, odplat a pokusu o Vokovu násilnou smrt.⁷⁰

S ohledem na styl Vokova života není divu, že se dostal do finančních problémů. Renovace a výstavba bechyňského zámku spolu s jeho bohémským životem si vyžádaly poměrně vysoké finanční částky. Na Voka začali naléhat věřitelé, kteří chtěli své peníze zpět, a tak Vokovi nezbylo, než se obrátit na svého bratra, velmože Rožmberků, Viléma. Ten samozřejmě nechtěl nechat mladšího bratra ve finanční tísní. Jistě zde alespoň minimálně působila bratrská láska, ale spíše se jednalo o to, že rodina jednoho z nejdůležitějších mužů země je v dlužích. Vilém tedy bratrovi přislíbil pomoc, ale pouze za podmínky, že začne řádně spravovat svá panství a majetek.⁷¹ S Vilémovou pomocí tedy Petr Vok začal splácet své dluhy. Byl si ale vědom toho, že existují i další způsoby jak úvěry umořovat. Po vzoru svého bratra se Petr Vok začal věnovat sňatkové politice. Jako svou nastávající manželku si vybral tehdy sedmiletou Kateřinu z Ludanic, která byla dědičkou velkého ludanického majetku na Moravě. Do roku 1580, kdy se konala její svatba s Petrem Vokem, žila Kateřina na zámku v Brtnici. Po uzavření sňatku se přestěhovala s Petrem Vokem na Bechyni, která se z důvodu Vokových pijáckých oslav před jejím příchodem těšila nevalné pověsti.⁷²

Sbližení, které nastalo mezi Vokem a Vilémem v období Vokových dluhů, zaniklo společně s Českou konfesí. Vilém jako přesvědčený katolík nemohl uznat bratrovu protestantskou víru, ke které se přiklonil po svých cestách do Nizozemí. Poslední Rožmberk na bratrovo chování reagoval vzdorovitě, a tak když si Vilém přál, aby se jeho bratr v náboženských otázkách nevyjadřoval na veřejnosti, Petr Vok udělal přesný opak. Vystoupil se svým náboženským přesvědčením v Mladé Boleslavi, kde se stal příslušníkem Jednoty Bratrské. To Viléma natolik pohoršilo, že mu pohrozil

⁶⁹ Blíže v kapitole 4. (*Stavební aktivity posledních Rožmberků na panských sídlech*).

⁷⁰ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 77.

⁷¹ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 191.

⁷² BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 552.

odnětím rodového majetku. Ve své závěti ho však jako budoucího dědice rožmberského dominia neopomenul.⁷³

Po smrti Viléma přešlo postavení vladaře a správa celého rožmberského majetku na Petra Voka. „*Pan Petr Vok po panu bratru svém plné vladařství a panování všech panství, statkův a zboží zdědil; netoliko ta, kteráž od nebožtíka pana bratra nerozdílem (nebo páni Rožmberští od mnoha set let dílní nebyli, chovavše se podle zřízení domu svého), než toliko podílem a opatřením slušným vykázané a postoupené jměl, jmenovitě panství bechyňské, želecké, choustnické s městem Soběslaví, vintrberské a v Markrabství moravském po paní manželce helfenštajnské, kteréž k rožmberským statkům přivtělené nebylo.*“⁷⁴ Jihočeská šlechta byla s nástupem Petra Voka do čela jednoho z nejmocnějších českých rodů zneklidněna. Vliv na tuto skutečnost měly zejména dvě věci. První z nich byly politické zkušenosti a společenské chování Petra Voka. Druhým znepokojujícím faktem byl jeho pokročilý věk, ve kterém i přesto, že měl mladou manželku, nedokázal zplodit potomka.⁷⁵

Období, kdy Petr Vok zastával funkci velmože, bylo od začátku zlé. K dluhům, které si sám doposud vytvořil, přibyly i dluhy, které mu přenechal Vilém. Starší bratr vystupoval jako mecenáš různých umělců, alchymistů a samozřejmě katolíků, které také finančně podporoval. Petr Vok však nebyl schopen dluhy splatit. Začal rozprodávat rodový majetek, a to včetně svého oblíbeného zámku v Bechyni. Jelikož se mu ale nedařilo i přes prodej významných zámků a sídel dluhy umořit, rozhodl se nakonec k radikálnímu kroku, prodeji starobylého rodového sídla v Českém Krumlově.⁷⁶

Kromě starostí s dluhy trápila Petra Voka pro něj neutěšená náboženská situace v Českém Krumlově. Vilém se postaral o to, že z Českého Krumlova učinil sídlo katolíků, a to převážně jezuitů, které finančně podporoval. Poslední Rožmberk, vyznáním protestant a stoupenec Jednoty Bratrské, s rozšířenou jezuitskou komunitou ve svém sídle nesouhlasil. Pokoušel se na místa duchovenstva dosazovat lidi se stejným náboženským přesvědčením, jako měl on, ale jezuité to nepřipustili. Nakonec se Vok

⁷³ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 116–117.

⁷⁴ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, s. 506.

⁷⁵ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 294.

⁷⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 150–151.

uchýlil k tomu, že jim alespoň omezil přísun finančních prostředků plynoucích z rožmberského jmění.⁷⁷

I když se Petr Vok s prodejem Českého Krumlova dlouho smířoval, nakonec ho odprodal císaři Rudolfovi II., a roku 1602 rodové sídlo, které bylo rožmberským majetkem po tři staletí, v tichosti opustil.⁷⁸ „*Aprilis 3., ve středu po neděli Květné, Jeho Milost pán Krumlovu dal odpuštění a hod velikonoční [7. 4.] na Třeboni slavil. A tak z Krumlova pěkně, jako by zase přijeti měl, jakž říkají, se vykradl.*“⁷⁹ Teprve zde, na Třeboni se projevila skutečná sběratelská vášeň Petra Voka. Jakožto mecenáš podporoval řadu humanistických autorů a umělců. Za Vokovy pomoci vznikla například Kronika nová o národu tureckém v knihařské dílně Davida Adama z Veleslavína.⁸⁰ Mezi ostatními však vyniká práce rožmberského kronikáře Václava Březana, kterému Vok zadal sepsání rodové historie. Toto dílo bylo dokončeno až po Vokově smrti, aby oslavilo všechny velké činy slavného rodu a současně zachytilo pro budoucnost okolnosti spojeného s jeho vymřením.⁸¹ Kromě podpory humanistických vzdělanců a umělců, Vok na Třeboni začal rozšiřovat i své vlastní sbírky. Pro svou sbírku knih si nechal vybudovat v budově třeboňského zámku vlastní knihovnu, a sbírkotvorné předměty umístil do své kunstkomy.⁸²

V posledních letech života Petra Voka se z Třeboně stalo kulturně-společenské centrum jižních Čech. Zámek se stal místem politických jednání a zároveň odrážel sběratelskou vášeň a bohémský život posledního Rožmberka. Právě zde 6. listopadu roku 1611 Petr Vok zemřel.⁸³

⁷⁷ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 145.

⁷⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 295.

⁷⁹ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, s. 562.

⁸⁰ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, Praha 1997, s. 159.

⁸¹ KUTNAR, František a MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 2009, s. 86–87.

⁸² Blíže v kapitole 8. (*Rožmberská knihovna a sběratelská vášeň Petra Voka*).

⁸³ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 211.

3 Kavalírské cesty

Fenomén kavalírských cest byl nedílnou součástí výchovy mladých šlechticů v období renesance, a praktikoval se až do začátku 18. století. Jednalo se o finančně nákladné zahraniční cesty, během nichž se mladý šlechtic vzdělával, a zároveň se utvářel i jeho pohled na soudobý svět. Během cest si také vytvářel kontakty, učil se cizím jazykům a zvykům, což pak mohl uplatnit i na správě svého vlastního panství.⁸⁴ To se projevilo i na životech posledních dvou Rožmberků. Pro Viléma byla zásadní jeho cesta do Itálie, kde byl okouzlen architekturou a uměním. Po převzetí rožmberského dominia začal na svém panství budovat stavby ve stylu italské renesance, a na svůj dvůr si pozval italské umělce, kteří zde vytvořili architektonická díla, jež jsou dnes nejnavštěvovanějšími místy jižních Čech. Pro Petra Voka byla jeho kavalírská cesta po Evropě snad ještě více určující. Během ní mimo jiné navštívil Anglii, kde byl přijat na audienci u královny Alžběty I. Zásadní vliv na něj však mělo Nizozemí, ve kterém navázal kontakty s politicky významnými osobnostmi, a v otázce víry se přiklonil na stranu protestantismu.

3.1 Vilémova cesta po renesanční Itálii

Itálie se stala jednou z hlavních destinací, do které byli mladí čeští šlechtici vysíláni na kavalírské cesty. Právě zde si aristokraté osvojovali společenské zásady a chování. Mezi hlavní dovednosti, které si v rámci tohoto společensko-výchovného procesu osvojili, patřila například jízda na koni, umění kresby, šermu či tance. Zvládnutí těchto věcí bylo hlavním znakem renesanční šlechty a předpokládalo se, že z mladého muže dělají skutečného kavalíra. Kromě společenského chování si mladá šlechta při svém pobytu v Itálii najímala i místní soukromé učitele, aby si rozšiřovala své vzdělávání. Mezi hlavní obory, kterým se v Itálii učilo, patřila zejména astronomie, geografie, architektura a výuka románských jazyků.⁸⁵

Itálii jako cíl své kavalírské cesty si zvolil i Vilém z Rožmberka. Kromě silného katolického vyznání ovlivnilo jeho volbu cílové destinace i údajné spojení s aristokratickým italským rodem Orsiniů. Do vlasti svých předků se toužil vypravit

⁸⁴ KUBEŠ, Jiří. *Náročná dospívání urozených: kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*, Pelhřimov 2013, s. 254.

⁸⁵ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 35.

již v dobách svého studia v Pasově, ale v tu dobu mu cesta nebyla umožněna.⁸⁶ Příležitost se mu naskytla až v roce 1551, kdy jej oslovil samotný arcivévoda Ferdinand Tyrolský. Vilém byl požádán, aby s několika dalšími šlechtici doprovodil císaře Maxmiliána II. do přístavu v Janově, ze kterého pokračoval lodí do Španělska. I přesto, že ho krásy kolébky renesance lákaly, se Vilém zdráhal. Za hlavní překážku ve své cestě považoval své jmenování do role vladaře rožmberského rodu.⁸⁷ Nechtěl opustit své panství právě ve chvíli, kdy ho dostal do správy, ale žádosti Ferdinanda musel vyhovět, a tak roku 1551 vyjel se svou družinou a několika dalšími šlechtici do Itálie.⁸⁸ „*Dříve nežli pán z Krumlova vyjel, ku pánu se připojili páni tovaryši též cesty k vykonání, pan Zachariáš z Hradce, pan Adam Řepnický (ten v Majlandu ve Vlaších život dokonal), páni Leskovci i jiní. A tam v Linci z celého Království českého panstvo a rytířstvo k tomu přínosu vybrané sjelo se.*“⁸⁹

Dne 26. června 1551 dorazila Vilémova družina do Lince. Zde se sešlo se svými družinami více než padesát českých, moravských a slezských šlechticů, kteří dále pokračovali společně přes Salcburk, Rosenheim, Innsbuck a Bolzano do Itálie.⁹⁰ Jelikož se při své cestě nezastavili ve Veroně, první kontakt s renesanční Itálií pocítil Vilém z Rožmberka až v severoitalské Mantově. Zde muselo dojít k prvnímu okouzlení mladého velmože. Mantova se nacházela v krajině uprostřed jezer, a tak svým prostředím Vilémovi připomínala jeho domov mezi jihočeskými rybníky. Město samotné však jižní Čechy rozhodně nepřipomínalo. Mantova byla centrem pro všechny druhy umělců. Vynikala svými architektonickými, malířskými i sochařskými skvosty, o kterých Vilém doposud neměl tušení. Právě zde se zrodila jeho záliba v italské architektuře, kterou pak prosazoval na všech rožmberských panstvích. Mezi uměleckými díly, kterým věnoval svou pozornost, vynikal Vévodský palác a s ním spojený Svatojiřský zámek. Na vzniku těchto umělecky propracovaných staveb se podíleli například Andrey Mantegni či Pisanello, kteří vnitřní výzdobu obou budov doplnili o fresky, které znázorňovaly život na italském knížecím dvoře.⁹¹ Druhým místem, které ovlivnilo Vilémovu zálibu v italské architektuře a umění, se stal

⁸⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*, s. 63.

⁸⁷ FUČÍKOVÁ, Eliška. *Rožmberské kulturní prostředí v raném novověku*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 336.

⁸⁸ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 37.

⁸⁹ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 63.

⁹⁰ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 37.

⁹¹ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*, s. 68.

mantovský palác 'Te. Jeho součástí byl i letohrádek, jehož vedoucím architektem byl Raffaelův žák Giuliano Romano, a který vznikl v období let 1525–1535. Jednalo se o jeden z umělecky nejhodnotnějších letohrádků renesance, a prolínaly se v něm všechny zásadní vlivy 16. století. Byl zde patrný odkaz na antiku a křesťanství, ale zároveň letohrádek vypovídal o stylu a praktičnosti života zdejší aristokracie.⁹² Vévodský palác a mantovský palác 'Te byly pouze začátkem Vilémova okouzlení italskou renesancí. Nicméně na tyto skvosty nezapomněl ani po návratu do Čech a na císařském dvoře mu je připomínala díla Jacopa Strada.⁹³

Další zastávkou na cestě po Itálii se pro českou šlechtickou družinu stalo město Milán. Do této italské kulturní metropole čeští šlechtici dorazili 26. července 1551. Vilém, který byl po návštěvě Mantovy uchvácen místním uměním, si zde našel čas i na prohlídku nejvýznamnějších uměleckých památek. Během svého pobytu navštívil klášter Santa Maria delle Grazie. Jeho hlavním architektem byl Donato Bramante a Vilém se sem vypravil, aby mimo jiné shlédl nástěnnou malbu nacházející se uvnitř kláštera. Jednalo se o známý výjev z dílny Leonarda da Vinciho, Poslední večeře.⁹⁴ Kromě výtvarných umění si během svého dvoutýdenního pobytu v Miláně Vilém z Rožmberka oblíbil i místní hudbu. Právě místní loutnísté a hráči na lyru v něm probudili sklony k hudebnímu mecenášství, jemuž se pak rožmberský velmož věnoval až do své smrti.⁹⁵

Po návštěvě Milána čekala českou výpravu poslední zastávka na jejich cestě. Jednalo se o samotný Janov, který byl v 16. století samostatnou republikou a obchodním centrem Středomoří. Jako centrum obchodu se z Janova stalo zároveň i centrum, ve kterém se mísily různé kultury. Mezi obchodníky se nacházeli Francouzi, Rusové, obyvatelé Kypru, Španělé i Angličané.⁹⁶ Snad právě proto, že se z Janova stala kulturní metropole, ve které bylo na české poměry až příliš draho, se členové české výpravy přestěhovali do sto kilometrů vzdálené Voghery. Zde čekali na návrat Maxmiliána II.,

⁹² PÁNEK, Jaroslav. *Zahraniční cesty posledních Rožmberků a jejich kontakty s evropským dvorským prostředím*. In: BŮŽEK, Václav, ed. *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, České Budějovice 1993, s. 14.

⁹³ FUČÍKOVÁ, Eliška. *Rožmberské kulturní prostředí v raném novověku*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 336.

⁹⁴ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 38–39.

⁹⁵ FUČÍKOVÁ, Eliška. *Rožmberské kulturní prostředí v raném novověku*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 336.

⁹⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*, s. 70.

který se měl vrátit do Janova společně se svou mladou manželkou Marií. Přestože byla Voghera odlehlá a neměla takovou pověst jako Milán či Mantova, Vilém z Rožmberka si jí oblíbil. Navštívil zde místa, která obdivoval samotný Julius Caesar, a obdivoval červený kostel sv. Hilaria, který se stal místem jeho modliteb. Z Voghery to také bylo poměrně blízko do dalšího italského města, Pavie, kde se Vilém scházel se svými italskými vrstevníky. Hlavním tématem jejich hovorů se stalo umění a italská renesance.⁹⁷

Ze své výpravy se Vilém vrátil na zámek v Českém Krumlově ještě téhož roku a okouzlen italským uměním, začal představovat svá rodová panství. Itálie se stala pro Viléma z Rožmberka kulturním vzorem, a její vliv je dodnes patrný na celém území, které Rožmberkové spravovali, zejména potom na panských sídlech. Mezi těmito vyniká zejména renesanční letohrádek Kratochvíle, zámek v Českém Krumlově a město Třeboň.

3.2 Kavalířská cesta Petra Voka

Životní událostí, která na celý život ovlivnila Petra Voka, se stala jeho kavalířská cesta po Evropě, při níž navštívil i Anglii a Spojené Nizozemí. Jeho touha po cestování se objevila ve chvíli, kdy byl Maxmilián II. zvolen římským králem. Petr Vok se zúčastnil jeho zvolení ve Frankfurtu, a právě zde se seznámil s princem Vilémem Oranžským. Na jeho pozvání pak podnikl svou cestu do Nizozemí.⁹⁸ „8. decembris z Frankfurtu odjeti maje, pan Petr Vok takové psaní vlastní rukou učinil panu bratru svému, panu vladařovi: *Můj nejmilejší bratře! I mně vězte, že jsem, děkuje Pána Bohu, zdráv a mám se dobře. A tak ve jméno Pána Boha s radou pána mýho, Jeho Milosti Královské, tolikéž i pánů a přátel svých a na žádost prince z Uranie do Nýderlandu jedu, tak abych Antorf a některá města uhlédal.*“⁹⁹ Svou cestu započal poslední Rožmberk ve Frankfurtu nad Mohanem, ze kterého se vypravil se svou doprovodnou družinou do Mohuče. Zde si Petr Vok pronajal loď, která celou družinu dopravila do Kolína nad Rýnem. Toto město mladého šlechtice oslnilo, a tak se rozhodl, že v něm stráví následující čtyři dny. Během své návštěvy byl Petr Vok ubytován u kolínského arcibiskupa a věnoval se poznávání kulturních památek a města. Jeho další cesta

⁹⁷ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 73.

⁹⁸ FUČÍKOVÁ, Eliška. *Rožmberské kulturní prostředí v raném novověku*. In: *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, s. 339.

⁹⁹ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, s. 387–388.

pokračovala přes Cáchy do první nizozemské provincie, kde navštívil města Maastricht a Lutych. Ve druhém ze zmíněných měst Petra Voka uchvátila místní architektura. Obdivoval gotickou katedrálu svatého Lamberta a palác lutyšských biskupů, i když s jistým despektem pozoroval organizaci a chování katolických řeholníků.¹⁰⁰

Další věci kromě architektury a místní kultury, která na Petra Voka silně zapůsobila, bylo nizozemské hospodářství. Když v roce 1563 dorazil se svou družinou do Antverp, byl překvapen, jak dobře stotisícové město funguje coby obchodní centrum. Na místních trzích Petr Vok objevil koloniální zboží z Afriky, Indie i Brazílie, přičemž některá umělecká díla, která zde zakoupil, později zařadil do svých sbírek na třeboňském zámku.¹⁰¹ Petr Vok stejně jako tehdejší společnost obdivoval umělecká díla nizozemských umělců, a tak za ně při své cestě utratil nemalé jmění. Aby měl tyto předměty kam uschovat, pořídil si na ně dokonce v Antverpách speciální cestovní truhlu, ve které je přepravoval. Dnešní badatelé bohužel nedokážou přesně určit, která díla z Vokovy sbírky byla zakoupena při jeho kavalírské cestě do Nizozemí, nicméně jsou přesvědčeni, že se jedná převážně o obrazy. V 16. století bylo nizozemské malířství jediným, které se dokázalo vyrovnat italským umělcům. V dílech nizozemských mistrů, kteří předtím tvořili gotické obrazy, se v 16. století začala uplatňovat renesance. Jedním z významných malířů, který je považován za hlavního představitele nizozemské renesance, je považován Hieronymus Bosch. Známým dílem, jehož autorem je právě tento malíř, je triptych s názvem Zahrady pozemských rozkoší. Jeho dílo zřejmě oslovilo i Petra Voka, který v rámci své cesty po Nizozemí navštívil umělcovo rodné město 's-Hertogenbosch. Zde poslední Rožmberk navštívil místní katedrálu svatého Jana, která byla v té době považována za jedno z nejnavštěvovanějších nábožensko-uměleckých míst Nizozemí.¹⁰² Kromě umělecké výzdoby klášterních interiérů obdivoval poslední Rožmberk i pohyblivý stroj, na kterém byl vyobrazen poslední soud, a v pozadí se pohybovali andělé. Petr Vok se již v tuto dobu věnoval své zálibě v mechanice a strojích, a tak při své výpravě navštívil ještě několik dalších míst, na kterých obdivoval vynálezce a jejich stroje. Jednalo se například o zámek Beaumont v Bruselu, kde mohl Vok pozorovat při práci důmyslný stroj na čerpání vody. Tento stroj ho nejspíše později přivedl na myšlenku zavedení vodovodu na jeho bechyňském

¹⁰⁰ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 62.

¹⁰¹ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 59.

¹⁰² BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 64–65.

zámku.¹⁰³ Během své cesty Petr Vok navštívil i zámek v Bussy, ve kterém obdivoval jak výzdobu interiérů, tak i letohrádek s přilehlou zahradou. Zajímavostí, které na tomto zámku Petr Vok věnoval nejvíce pozornosti, byl větrný mlýn postavený uprostřed zámecké zahrady.¹⁰⁴

Během svého pobytu v Nizozemí se Petr Vok kromě umění a vynálezům věnoval také navazování kontaktů s místní šlechtou. Kromě Viléma Oranžského, který ho ubytoval ve svém paláci v Bruselu, se Petr Vok seznámil také s dalšími významnými osobnostmi. Jednalo se převážně o politické činitele, mezi nimiž byli například vojevůdce Lamoral Egmont, nebo prošpanělský politik Charles de Berlaymont.¹⁰⁵ Petr Vok se při své návštěvě Bruselu pokoušel setkat i se španělskou místodržitelkou Markétou Parmskou, ta mu však audienci neumožnila. Nicméně Vilém Oranžský se mu postaral o jiné dobrodružství a připravil českému šlechtici výlet do Anglie.¹⁰⁶

V Anglii Petr Vok se svou družinou pobyl čtrnáct dní, a hostitele i průvodce mu dělali zástupci místní šlechty. Mezi aktivitami, které londýnská aristokracie pro mladého Rožmberka organizovala, si Petr Vok odvezl nejvíce zážitků z honů. Tamní šlechta honitby pořádala speciálně pro svého hosta a jako upomínku na tuto zábavu darovala Petru Vokovi lovecké psy, které pozdější velmož Rožmberků choval na svém zámku v Třeboni.¹⁰⁷ Významným momentem se pro posledního Rožmberka během jeho návštěvy Anglie stala jeho vlastní audience u královny Alžběty I. Václav Březan ji v rožmberských kronikách popisuje takto: „*1. februarii, když pan Petr Vok v Anglii s křesťanskou, náležitou vlídností od Její Milosti Královské, královny Alžběty, přijat i zase laskavě s milostí propuštěn byl, tehdy Její Milost královna patent pro ně všudy k svým úředníkům a mejtským vydati ráčila slovo od slova takto: Alžběta královna. – Kdež pán z Rožmberka, jeden z komorníkův našeho dobrého bratra, krále římského, pán z Šternberka a pán z Sonegku, ukazatelé listu tohoto, s sebou majíce jednoho Kryštofa z Lifdal z vlasti Edmondes, zemana, ti tedy byvše zde s námi, již nyní zase domův do vlasti své se navracejí s naší láskou a odpuštěním. Naše tedy vůle*

¹⁰³ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 63.

¹⁰⁴ FUCÍKOVÁ, Eliška. *Rožmberské kulturní prostředí v raném novověku*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 339.

¹⁰⁵ PÁNEK, Jaroslav. *Zahraniční cesty posledních Rožmberků a jejich kontakty s evropským dvorským prostředím*. In: Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků, s. 16.

¹⁰⁶ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 68.

¹⁰⁷ FUCÍKOVÁ, Eliška. *Rožmberské kulturní prostředí v raném novověku*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 339–341.

*a libost jest, abyste vy i jeden každý z vás dopustili jim s služebníky jejich, s tlumoky a truhlami i se všechněmi jejich jinými věcmi a potřebami pokojně jeti beze všech překážek, přehledávání jich, kormoucení, protivenství.*¹⁰⁸ Na tuto audienci prý Petr Vok vzpomínal až do konce svého života a jeho společenské postavení v Čechách po jejím uskutečnění značně vzrostlo. Svým přátelům z aristokratických kruhů o své návštěvě Petr Vok často vyprávěl a vyzdvihoval zejména krásnou hudbu, která hrála vždy, když dvořané doprovázeli svou královnu na bohoslužby.¹⁰⁹

Petr Vok se po své návštěvě Nizozemí a Anglie vydal na zahraniční cesty ještě čtyřikrát. Žádná z těchto cest však nebyla natolik určující jako ta první. Během ní si Petr Vok mimo jiné vytvořil velkou síť kontaktů, z nichž některé udržoval až do své smrti. Hlavní postavou byl samozřejmě Vilém Oranžský, který s Petrem Vokem udržoval kontakt až do své smrti v roce 1584. Oproti Petru Vokovi se jeho starší bratr vydával do zahraničí od své první návštěvy Itálie daleko častěji. Jeho zahraničních cest bylo minimálně 27 a na většinu z nich se vydával jako politický zástupce českých zemí.¹¹⁰

¹⁰⁸ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2., s. 388.*

¹⁰⁹ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 67.

¹¹⁰ PÁNEK, Jaroslav. *Zahraníční cesty posledních Rožmberků a jejich kontakty s evropským dvorským prostředím*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 18.

4 Stavební aktivity posledních Rožmberků na panských sídlech

Stavební aktivity, které poslední Rožmberkové uplatnili na svých sídlech, odpovídaly tehdejší evropským tendencím šlechty a jejich původ je spojován s italskou humanistickou kulturou 15. století. Cílem umění bylo vystihnout přepych a moc šlechty ve spojení s morálními idejemi soudobé společnosti.¹¹¹ Jednalo se o systém takzvané symbolické komunikace,¹¹² kdy skrze uměleckou výzdobu svých sídel (ať už v exteriérech nebo interiérech) dávali Rožmberkové najevo svou moc, bohatství i vzdělanost.

Mezi významnými sídly, na jejichž architektonické úpravě se podíleli Vilém z Rožmberka a jeho bratr Petr Vok, vyniká zejména hrado-zámecký areál Českého Krumlova. Přestavbu původně gotického hradu inicioval Vilém z Rožmberka. Jeho cílem bylo učinit z tohoto města kulturní centrum jižních Čech, ve kterém by se odrážela moc jeho rodu.¹¹³ Dochované prameny hovoří o přestavbě krumlovského hradu, zahájené začátkem 60. let 16. století. „*Toho roku na zámku Krumlově proti pokoji Jeho Milosti páně a proti pokoji, jenž slove Královský, nové stavení skrze Vlachy děláno za purkrabství Jana Vamberského z Rohatec. A také krov na též stavení nad novou světnicí vyzdvižen, kteráž toho roku na místo dohotovena.*“¹¹⁴

Vedle Českého Krumlova, který sloužil jako hlavní sídlo rodu, si Vilém z Rožmberka nechal postavit od známého renesančního architekta Baltazara Maggiho letohrádek Kratochvíle. Stavba připomínající svým architektonickým zpracováním italskou šlechtickou vilu, nese znaky manýrismu, a je projevem spolupráce řady významných umělců, jako byl Georg Widman či Antonio Melana. Baltazar Maggi se narodil někdy kolem roku 1550 v Arognu, a zde i zemřel 27. března 1619.¹¹⁵ Tento renesanční stavitel je kupodivu známý spíše v českém prostředí, než ve své rodné zemi. První zmínka o jeho osobě pochází z roku 1575, kdy působil jako hlavní architekt na přestavbě Českého Krumlova. Jednalo se o první projekt, který mu zadal Vilém z Rožmberka a díky kterému se stal oblíbeným architektem rožmberského rodu. Další

¹¹¹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 231–233.

¹¹² K symbolické komunikaci srov. např.: HORNÍČKOVÁ, Kateřina a POLNICKÁ, Veronika. *Symbolická komunikace v poddanském městě za konfesionalizace: fundace náboženských památek v Dačicích v 16. až 17. století*. In: Kuděj: časopis pro kulturní dějiny, Plzeň 2018, s. 129-156.

¹¹³ KUBÍKOVÁ, Anna. Českokrumlovský zámek za posledních Rožmberků. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 196.

¹¹⁴ *Životy posledních Rožmberků. Díl I.*, s. 182.

¹¹⁵ KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 11.

historické zmínky vypovídají o jeho působení na zámku v Bechyni či na letohrádku Kratochvíle.¹¹⁶

Stejně jako je jméno Viléma z Rožmberka spojováno s Českým Krumlovem a Kratochvílí, je jméno Petra Voka spojováno se zámky Bechyně a Třeboň. Zámek Bechyně v roce 1578 zachvátil požár a většina stavby byla zničena. Stejně jako jeho bratr, i Petr Vok si najal na opravu a přestavbu zámku Baltazara Maggiho. V přestavbě třeboňského zámku se však již Maggi neangažoval. Projekt zadal Domenicu Cometovi z Eckthurmu, jenž ve spolupráci s malířem Tomášem Třebochovským vytvořil manýristický zámek, jak ho známe dnes.

4.1 Hrad a zámek Český Krumlov

Přestavba gotického hradu v Českém Krumlově na konci 16. století je spojena s Vilémem z Rožmberka. Jeho hlavní motivací pro přestavbu hradu na renesanční zámek prostřednictvím italských architektonických vzorů byly nejspíše jeho čtyři svatby, které byly v renesanci vnímány jako politicko-společenská událost. Při nich mohl šlechtic demonstrovat svou moc a bohatství.¹¹⁷ Vilém z Rožmberka se přestavbě českokrumlovského hradu věnoval průběžně po celý svůj život. Za jeho vlády se toto panské sídlo změnilo na zámecký areál, který byl označován jako kulturní centrum jižních Čech. Přestavba se týkala celého hradního komplexu a byla nejen umělecky hodnotná, ale i hospodářsky účelná. Z Českého Krumlova se stala reprezentativní renesanční rezidence hodná Viléma z Rožmberka. Přestavba hradu probíhala pod vedením italských architektů Antonína Ericera a později Baltazara Maggiho. Tito dva umělci dokázali přetvořit hrad na renesanční zámek se značným množstvím štítů, říms, portálů, sgrafit a nástěnných maleb. Opomenuty nebyly ani kašny a fontány, které se staly součástí zámeckého parku s letohrádkem.¹¹⁸

Rožmberský kronikář Václav Březan hovoří o stavební činnosti Viléma z Rožmberka na zámku v Českém Krumlově takto. „*Pročež hrad Krumlov starý, nepořádný, úzký, tmavý a neveselý, takměř ve všech místech rozšířil, přeformoval, v způsob veselý a prostranný vystavěti dal, takže kromě věže staré podobenství starého nezůstalo.*“¹¹⁹

¹¹⁶ KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 13.

¹¹⁷ GAŽI, Martin, ed. a PAVELEC, Petr, ed. *Český Krumlov: od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 93.

¹¹⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 246–247.

¹¹⁹ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 371.

Jednou z významných částí hrado-zámeckého areálu, která je symbolem Českého Krumlova i v současnosti, je válcová věž nacházející se v komplexu středověkého Hrádku (dnešního nádvoří). Její zhotovení se datuje do roku 1580 a jejím stavitelem je právě Baltazar Maggi, jenž na tomto projektu spolupracoval s tesařem Mertlem. Všechny stavitelské práce prováděné na nádvoří zámku byly dokončeny 4. září 1588 a Maggi byl oslavován jako nejlepší architekt v zemi. Jeho věž, která je dominantou Českého Krumlova, je toho důkazem. Věž je doplněna propracovanou malířskou výzdobou Bartoloměje Beránka-Jelínka, jež měla charakterizovat Vilémovu moc. Figurální motivy měly za úkol působit jako skutečné sochy,¹²⁰ zobrazení hvězd odpovídá konstelaci, ve které se nacházely v čase Vilémova narození.¹²¹ Celá budova Hrádku, jejíž součástí je i samotná věž, se proměnila v dvoupatrový palác obklopující nádvoří zámku. I zde se promítl vliv italské renesance, jak prozrazuje ochoz Hrádku zdobený lunetovou římsou.¹²²

Celý hrado-zámecký areál byl po své přestavbě rozdělen na Horní hrad a Dolní nádvoří. To se stalo centrem hospodářské a politické správy celého rožmberského panství. Horní hrad byl určen pro soukromé účely a nacházely se v něm obytné místnosti pro vladaře s rodinou a nejvýznamnější hosty. Pro návštěvu císaře sloužily dva Císařské pokoje. Zlatý pokoj a pokoje Markrabské byly připraveny pro ubytování členů habsburského rodu. Krásně umělecky vyzdobené byly Rožmberské pokoje, které sloužily jako předsálí do vladařových komnat. Souprava dřevěného nábytku, který se zde nachází, je uměle vyřezávána a její vzhled je doplněn hedvábím a aksamitem. Významná je dodnes zachovalá malířská výzdoba interiérů. Vilém byl znám svou zálibou nechávat se i s rodinou malovat, a tak dochovaná sbírka obrazů zachycuje rodinné příslušníky rožmberské dynastie. Malířská výzdoba samotného hradecko-zámeckého areálu je dílem malířů Gabriela de Blonde a opět Bartoloměje Beránka-Jelínka. Tito dva umělci měli za úkol přiblížit Český Krumlov italským vzorům, kterými se Vilém z Rožmberka nechal inspirovat, a pro které se nadchl. Na zámeckých stěnách jsou po italském vzoru zpodobněny například výjevy z Ovidiových *Metamorfóz*, římsští hrdinové a symboly ctností či smyslů.

¹²⁰ KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 18–19.

¹²¹ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: Politik smíru*, s. 247–248.

¹²² KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 19.

Po smrti Viléma z Rožmberka přešla rožmberská panství na jeho mladšího bratra Petra Voka. Ten mnoho času na krumlovském zámku nepobyl, ale i jeho vliv je na něm dodnes patrný. Samotnému hrado-zámeckému areálu nevěnoval Vok tolik pozornosti, zaujala ho však přestavba a úprava zámeckých zahrad a parku.¹²³ Té se věnoval až do doby, než byl nucen opustit Krumlov, který postoupil císaři Rudolfu II. Jednalo se tak o poslední stavitelský počín Rožmberků na území Českého Krumlova.¹²⁴

4.2 Letohrádek Kratochvíle

Letohrádek Kratochvíle na netolickém panství nechal vybudovat Vilém z Rožmberka roku 1583.¹²⁵ Byl si vědom toho, že tato stavba bude sloužit jeho reprezentaci v aristokratických kruzích. Inspirací pro stavbu mu byl například letohrádek Hackelberg, který se nachází v blízkosti německého Pasova.¹²⁶ Hlavním stavitelem byl opět jmenován Baltazar Maggi. Stavba tedy nese zjevné prvky manýristického stylu, který je pro sídla Rožmberků typický. Kratochvíle byla vystavěna podle vzoru italských šlechtických vil, které si aristokraté nechávali stavět jako svá venkovská sídla sloužící k odpočinku. Vilém z Rožmberka však tento účel nenaplňoval. Skrze složitou a nákladnou uměleckou výzdobu se pro něj stal letohrádek sídlem, ve kterém mohl vítat a hostit řadu významných osobností renesance. Stejně jako Vilém využíval letohrádek i jeho mladší bratr Petr Vok.¹²⁷

Stavební práce na letohrádku, který se začal budovat na pozemku zakoupeném Vilémem od Jakuba Krčína, však obnášely mnoho problémů. Hlavním z nich bylo zpevnění půdy, kterou v místě výstavby tvořila bažina. Maggi tento problém vyřešil pomocí dubových a olšových pilířů, na nichž vystavěl architektonicky dokonalou budovu letohrádku.¹²⁸

Po architektonické stránce představuje Kratochvíle velmi zajímavý stavební komplex. Letohrádek je obklopen ohradní zdí, která je po celém svém obvodu

¹²³ KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 18.

¹²⁴ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl třetí, Budějovsko*, s. 42.

¹²⁵ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, Praha 1994, s. 236.

¹²⁶ HAJNÁ, Milena, PAVELEC, Petr a VAVERKOVÁ, Zuzana. *Chateau Kratochvíle*, České Budějovice 2011, s. 11.

¹²⁷ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 236–237.

¹²⁸ HAJNÁ, Milena, PAVELEC, Petr a VAVERKOVÁ, Zuzana. *Chateau Kratochvíle*, s. 14–16.

doplňována umělecky vypracovanými pavilony, kterým dominuje místní kaple. Vstup do celého areálu je pak tvořen bránou připomínající věž.¹²⁹

Vnitřní prostory letohrádku jsou architektonicky rozpracovány do několika místností. Mezi ty umělecky nejhodnotnější řadíme Dvořanskou světnici, Předpokoj a Pokoj Petra Voka a Viléma z Rožmberka, Horní sál, Zlatý sál, Laboratorium a pracovnu Petra Voka. Dvořanská světnice se nachází v přízemí letohrádku a je vyzdobena působivými malířskými výjevy. Jedná se převážně o malby velkých zvířat a témata inspirovaná mytologií. Autorem je Georg Widman, který se při své tvorbě nechal inspirovat grafickými listy Josta Ammana.¹³⁰ Pokoj a předpokoj Petra Voka jsou umístěny v horním patře budovy. Předpokoj je vyzdoben reprezentační štukovou výzdobou od umělce Antonia Melany, jehož práce je patrná i v jiných místnostech na letohrádku. Klenbové štuky předpokoje odkazují na příběhy z římské historie, ale nalézt zde můžeme i témata antická či křesťanská. Uměleckou dominantou celé místnosti je vyobrazení erbovních znaků Viléma z Rožmberka a jeho poslední manželky Polyxeny z Pernštejna. Tyto malby dále doplňují i křesťanská vyobrazení, která prezentují teologické ctnosti. Že letohrádek je postaven po vzoru západoevropských dvorů, které si Vilém i Petr Vok oblíbili při svých kavalírských cestách, naznačují i soukromé pokoje, které nechal Vilém budovat podle vzoru *vlašského appartementu*. Jejich hlavním rysem je právě zmíněný předpokoj, který hosté využívali při čekání na audienci. Předpokoje jsou vybaveny nábytkem typickým pro italskou renesanci. Jedná se například o řezbované stoličky *sgabela*, nůžková skládací křesla *savonaroly* či sedací nábytek *cassapanca* určený pro významné hosty. V předpokoji Petra Voka se nad *cassapancou* nachází malba zpodobňující Rudolfa II., který se stal majitelem Kratochvíle roku 1601.¹³¹

Pokoj Petra Voka je též nazýván pokojem Jeho Milosti Páně. Středem místnosti je řezbované lože obklopené nábytkem, který je zdoben slonovinou, perletí a želvovinou. Místnost je doplněna o předměty týkající se náboženské víry majitele pokoje. Jedná se o tapiserii z přelomu 16. a 17. století nacházející se na stěně vedle krbu. Pro Petra Voka byla nejspíše symbolem jeho přechodu na protestantskou víru. Tato tapiserie byla vytvořena na základě vzoru francouzské hugenotské umělkyně

¹²⁹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 237.

¹³⁰ KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 38.

¹³¹ HAJNÁ, Milena, PAVELEC, Petr a VAVERKOVÁ, Zuzana. *Chateau Kratochvíle*, s. 77.

Georgette de Montenay, která je autorkou knihy *Setnina křesťanských znamení*. Petr Vok byl touto knihou pravděpodobně velice osloven, a tak se jí nechal inspirovat pro výběr malířských úprav své ložnice a soudnice na Bechyni.¹³²

Soukromé pokoje Viléma z Rožmberka jsou odrazem jeho vysokého postavení a jsou vyzdobeny zlatem. Odráží se v nich jeho post druhého nejmocnějšího muže v zemi, aspiranta na polskou korunu a představitele nejmocnějšího českého rodu. Stropní klenba je vyvedena obrazy, jejichž autorem je opět Georg Widman. Jejich symbolika odkazuje na cyklus *Vláda žen nad muži* a jako předloha posloužily dřevořezy Rafaela Sandelera. Součástí výzdoby jsou také mytologické postavy znázorněné na zdech Zlatého pokoje. Jedná se o bohyni Athénu, Juno a postavu neznámé bohyně držící ve svých rukách loutnu. Tato poslední žena je symbolem lásky k hudbě, kterou sdíleli oba dva poslední Rožmberkové. Kratochvíle pro ně byla místem odpočinku, a hudba zde měla své důležité místo.¹³³ Ke Zlatému pokoji Viléma z Rožmberka náleží i Malý zlatý pokoj se stropní klenbou zdobenou lunetami. Na nich jsou vyobrazeny malované grotesky a pět obrazů ze života biblického Samsona.¹³⁴

Horní sál je největší z místností nacházejících se v prvním patře letohrádku. Z archivních pramenů vyplývá, že měl být zdoben mytologickými a poetickými vyobrazeními, které měl zhotovitel Widman, ale z této úmluvy nejspíše nakonec sešlo a tak je sál vyzdoben střídmě jen uměleckými štuky ohraničujícími stropní klenbu. Sál byl určen především pro hosty, jelikož to byla první místnost, do které vstoupili, když letohrádek navštívili. Hlavním uměleckým bodem celého sálu je žulový krb s volutovými křídly. V nástavci tohoto krbu je vyveden erb Viléma z Rožmberka a jeho ženy Polyxeny z Pernštejna.¹³⁵ V protikladu Horního střídmeho sálu stojí Zlatý sál. Tato místnost se rozkládá přes celé západní křídlo horního patra a představuje umělecky nejreprezentativnější a nejhodnotnější místnost na letohrádku. Strop sálu je vyzdoben zlacenými štuky, které svou barvou odpovídají i podlahovým dlaždicím. Tuto složitou arabeskovou dlažbu nechal Vilém z Rožmberka doplnit o stejně barevná italská kachlová kamna k příležitosti svého sňatku s Annou Marií Bádenskou.¹³⁶ Středem stropní klenby Zlatého sálu je malba rožmberského jezdce s orsiniovským

¹³² HAJNÁ, Milena, PAVELEC, Petr a VAVERKOVÁ, Zuzana. *Chateau Kratochvíle*, s. 83.

¹³³ BŮŽEK, Václav a JAKUBEC, Ondřej. *Kratochvíle posledních Rožmberků*, Praha 2012, s. 105–106.

¹³⁴ POCHE, Emanuel, ed. a kol. *Umělecké památky Čech. 2, K-O*, Praha 1978, s. 146.

¹³⁵ HAJNÁ, Milena, PAVELEC, Petr a VAVERKOVÁ, Zuzana. *Chateau Kratochvíle*, s. 71.

¹³⁶ BŮŽEK, Václav a JAKUBEC, Ondřej. *Kratochvíle posledních Rožmberků*, s. 99.

štítem, který je obklopen čtyřmi erby připomínajícími manželky Viléma z Rožmberka. Jedná se o Kateřinu z Brunšviku, Žofii z Braniboru, Annu Marii Rožmberskou z Bádenu a Polyxenu z Pernštejna.¹³⁷

Laboratorium představuje malou alchymistickou laboratoř, kterou nechal na Kratochvíli zřídit Petr Vok. V ní se snažil prostřednictvím svých vynálezů a vědeckých přístrojů, takzvaných *instrumentálií*, objasnit nejskrytější tajemství.¹³⁸ Nástroje, které ve svém Laboratoriu Petr Vok využíval, měl uschované ve své pracovně. Tato pracovna je také někdy nazývána Zelený pokoj. Vybavení místnosti odkazuje na rozličné kulturní aktivity a zájmy Petra Voka, nejvíce je zde patrný jeho kladný vztah ke knihám a sběratelství, které bylo v renesanci velmi rozšířeným jevem mezi aristokraty. Sbírkou renesančních vědeckých nástrojů, kterou vlastnil Petr Vok a jejíž část byla uložena i zde na Kratochvíli, svou velikostí přesahovala sbírku samotného císaře Rudolfa II. Mezi *instrumenta*, která byla uložena na Kratochvíli, můžeme zařadit například globus z dílny Wilhelma Jansona Blaeua či sluneční hodiny, jejichž autorem byl Erasmus Habermel.¹³⁹

Historicky zajímavá je také obora, která k letohrádku náleží. Jakub Krčín, který byl původním majitelem pozemku, na kterém je Kratochvíle postavena, nechal v její blízkosti postavit tři šibenice jako výstrahu proti pytlákům. V oboře byla chována řada zvířat, jako například králíci a ptáci. Největší zastoupení měla vysoká zvěř, a to zejména jeleni, daňci a srnci. Mezi nejvzácnější chovaná zvířata na Kratochvíli patřili velbloud či různé druhy opic.¹⁴⁰ Záměr chovu exotických zvířat nejspíše souvisel s myšlenkou rajské zahrady, která byla typická pro západoevropskou kulturu 16. století.¹⁴¹

4.3 Zámek Bechyně

Jako období největšího rozkvětu bechyňského panství je označován konec 16. století, kdy se stalo majetkem Rožmberků. Původním majitelem byl Jindřich starší ze Švamberka, který Bechyni prodal Petru Vokovi roku 1569.¹⁴² „*Stala se smlouva a trh dokonalý mezi Henrychem starším z Švamberka a na Zvíkově i na místě pana Kryštofa a pana Hynka z Švamberka, strejců páně, prodávajícími, a panem Petrem*

¹³⁷ BŮŽEK, Václav a JAKUBEC, Ondřej. *Kratochvíle posledních Rožmberků*, s. 111.

¹³⁸ HAJNÁ, Milena, PAVELEC, Petr a VAVERKOVÁ, Zuzana. *Chateau Kratochvíle*, s. 75.

¹³⁹ Tamtéž, s. 91.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 32–33.

¹⁴¹ BŮŽEK, Václav a JAKUBEC, Ondřej. *Kratochvíle posledních Rožmberků*, s. 94.

¹⁴² KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 24.

*Vokem z Rožmberka, kupujícím, o zámek a město Bechyni s celým panstvím, a to za sumu 23 750 kop gr. čes. V pěti nedělích k plnění a spokojení i postoupení toho panství.*¹⁴³ Petr Vok na Bechyni přesídlil i se svým dvorem a učinil z ní jedno z kulturně společenských center jižních Čech. S architektonickými úpravami města a zejména zámku začal Petr Vok po roce 1578, kdy bylo obojí z větší části poničeno požárem. Na uměleckou výzdobu zámku si Vok najal Baltazara Maggiho z Arognu. Ten měl za úkol zbořit gotickou věž a vybudovat nové obdélné nádvoří, které budou obklopotovat dvoupatrová křídla zámku. Maggi provedl na Bechyni četné stavitelské změny, z nichž za největší je považována právě výstavba nového zámku v severní části hradu, a výstavba hranolové věže.¹⁴⁴

I když hlavním důvodem pro přestavbu bechyňského zámku byl požár, neméně důležitým motivem byla i budoucí svatba Petra Voka, která se zde konala 14. února 1580. Sňatek s Kateřinou z Ludanic se stal významnou společenskou událostí, které se účastnila přední šlechta Českého království. Petr Vok tak skrze nový bechyňský zámek reprezentoval moc a bohatství svého rodu.¹⁴⁵

Stavitelské úpravy zámku pod vedením Maggiho začaly roku 1581 na východní straně komplexu. Přestavba západního křídla začala až roku 1583. V roce 1584 Maggi obě křídla nového zámku propojil se severním křídlem starého hradu. Na základě těchto stavebních úprav vzniklo v zámeckém komplexu nové nádvoří ozdobené malbami Gabriela de Blonda.¹⁴⁶ Jelikož stavební práce na Bechyni byly v průběhu 80. let téměř hotové, začalo se i s malířskou výzdobou interiérů. Tento projekt vyhotovila skupina umělců kolem Bartoloměje Beránka-Jelínka, pracujícího i na Českém Krumlově. Za umělecky nejhodnotnější z tohoto projektu je často označována Soudnice, která je zdobena dekorativními štuky. Tato místnost byla nejspíše ložnicí.¹⁴⁷ Její strop je vyveden ve formě neckové klenby a samotná místnost je velmi podobná Soudnici nacházející se na letohrádku Kratochvíle.¹⁴⁸

Druhým významným uměleckým projektem byla místnost Zbrojnice. Zde měl nejspíše Petr Vok svou pracovnu. Strop místnosti je vyveden v kazetovém

¹⁴³ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2., s. 409–410.*

¹⁴⁴ KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 24.

¹⁴⁵ KRAJÍČ, Rudolf a kol. *Bechyně - historické město nad Lužnicí*, Bechyně 2000, s. 14.

¹⁴⁶ TRČKA, Miroslav. *Hrady a zámky jižních Čech*, Praha 1993, nestránkováno.

¹⁴⁷ KRAJÍČ, Rudolf a kol. *Bechyně - historické město nad Lužnicí*, s. 37.

¹⁴⁸ KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 29.

stylu, který zachycuje čtyři evangelisty, ženské postavy vyjadřující ctnosti, a má bohatou orientální výzdobu dokreslenou vyobrazením zvířat a mýtických postav. Třetí umělecky významnou částí zámku je Rožmberský sál, který sloužil ke společenským událostem a jenž se nachází nad průjezdem zvaným Jelenice. Bývá také nazýván Svatební síň Petra Voka a je zdoben pěti obrazy. První z nich představuje komorní soud, druhý purkrabský soud, třetí prezentuje menší soud zemský, čtvrtý výjev je z královského dvorského soudu a poslední obraz vyjadřuje soud zemský větší. Tato díla odkazují na pozici Petra Voka na královském dvoře, ale do sálu byla umístěna nejspíše až za dob Adama ze Šternberka.¹⁴⁹

I přes svém finanční problémy Vok areál bechyňského zámku neustále rozšiřoval. Změna nastala až po smrti jeho bratra Viléma roku 1592. Petr Vok se stal posledním žijícím Rožmberkem a přešel na něj všechny majetek, který jeho rod vlastnil. Z důvodu správy tohoto rozsáhlého majetku byl nucen se přestěhovat nejprve na Český Krumlov a později na zámek v Třeboni. Bechyňské panství nakonec roku 1596 prodal Adamovi ze Šternberka.¹⁵⁰

4.4 Zámek Třeboň

Posledním panským sídlem Rožmberků bylo město Třeboň. Do državy Rožmberků se dostalo již roku 1366, kdy páni z Landštejna odprodali celé panství synům Petra z Rožmberka. Skoro o dvě stě let později se Třeboň dostala roku 1551 do správy Viléma z Rožmberka. Vladař domu rožmberského na třeboňském zámku pobýval málo, a tak s přestavbami začal až po roce 1562, kdy město zachvátil velký požár, jenž nakonec zasáhl i samotný zámek.¹⁵¹ Petr Vok se rozhodl, že celý zámecký areál rozšíří, a provedením tohoto úkolu pověřil vlašského architekta Antonína Ericera, který zámek přestavěl ve stylu italské renesance.¹⁵² Pod vlivem tohoto stavitele došlo například k přestavbě jihozápadního křídla zámku. Rekonstrukcí prošlo nároží křídla, jižní věž umožňující vjezd do vnitřního prostoru zámeckého areálu a schodiště, které bylo vyzdobeno renesančními malbami.¹⁵³ Toto schodiště bylo vytvořeno z pískovce, a vedlo z nádvoří do panských pokojů. Pilíře zábradlí zdobily reliéfy evangelistů

¹⁴⁹ KRAJÍC, Rudolf a kol. *Bechyně - historické město nad Lužnicí*, s. 40–41.

¹⁵⁰ KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 27.

¹⁵¹ MATOUŠ, František. *Třeboň: městská památková rezervace*, České Budějovice 1969, nestránkováno.

¹⁵² MATOUŠ, František. *Třeboň*, Praha 1946, s. 20.

¹⁵³ POCHE, Emanuel, ed. a kol. *Umělecké památky Čech. 4, T-Ž*, Praha 1982, s. 95.

a na nich stály toskánské sloupky podpírající architráv s ozdobným vlysem, jehož střed tvoří rožmberský erbovní znak.¹⁵⁴

Po smrti Viléma z Rožmberka přešlo třeboňské panství do správy Petra Voka. Ten spolu s ním zdědil po bratrovi značné dluhy. Byl si vědom toho, že rodové sídlo v Českém Krumlově je velice nákladné, a tak už koncem 16. století zadal projekt na přestavbu třeboňského zámku Domenicu Cometovi z Eckthurmu.¹⁵⁵ „*A poněvadž pan vladař oumyslu byl Jeho Milosti Císařské, jakožto králi českému, panství krumlovského postoupiti, dal s pilností předtím zámek třeboňský od kamene přistavovati k vnitřnímu placu zavření. A co tak od stropu mistrovského truhlářského díla i jinde zapotřebí bylo, mistra Voldřicha z Krumlova v tom, aby čerstvě děláno, i mistra Tomáše Třebochovského k malování stropů užívati ráčil.*“¹⁵⁶ K přesídlení rožmberského dvora nakonec došlo roku 1602, kdy Petr Vok odprodal Český Krumlov císaři Rudolfovi II.¹⁵⁷

Poslední rožmberský vladař se rozhodl rozšířit areál třeboňského zámku, a tak bylo za jeho vlády přikoupeno několik měšťanských domů a celý zámek byl obklopen městskými hradbami. Zámecký areál byl vystavěn v letech 1599–1611 a jeho honosnost doplňoval zámecký park s letohrádkem. Vnější zeď zámeckého komplexu byla zdobena sgrafity, která se rýsovala v bezprostřední blízkosti červenobílých okenic, které odkazovaly na rožmberské erbovní barvy. V porovnání s krumlovským zámkem byl zámek v Třeboni menší, avšak svou uměleckou výzdobou se mu vyrovnal.¹⁵⁸

Významnými částmi zámku, které vznikly za působení Petra Voka, jsou Dvořanská světnice, jejíž stropní klenba je zdobena malbou rožmberského jezdce a znaky Rožmberků, Zrinských a dalších významných dvořanů posledního Rožmberka. Tyto malby jsou dílem Tomáše Třebochovského, jehož práce je patrná i v další umělecky i historicky významné místnosti na třeboňském zámku. Jedná se o Erbovní síň nacházející se v západním křídle zámku, která je zdobena malbami 32 erbů Petra Voka a jeho dvořanů.¹⁵⁹

¹⁵⁴ *Třeboň – Zámek*, [online]. Dostupné

z: http://www.depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4696 (cit. 10. 3. 2019).

¹⁵⁵ MATOUŠ, František. *Třeboň*, s. 24.

¹⁵⁶ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, s. 554.

¹⁵⁷ MATOUŠ, František. *Třeboň*, s. 23.

¹⁵⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 162–163.

¹⁵⁹ POCHE, Emanuel, ed. a kol. *Umělecké památky Čech. 4, T-Ž*, s. 96.

Architekt přestavby třeboňského zámku Domenico Cometa započal svou práci v Třeboni výstavbou úřednického Ruthardova domu. Jelikož tento dům leží v těsné blízkosti zámeckého areálu, pokračovala jeho práce výstavbou nové zámecké brány, později nazvané Budějovické. Tato brána propojovala zámecký komplex s třeboňským náměstím, a její stavba byla dokončena roku 1607. Malby na ní vyhotovené jsou dalším projevem Tomáše Třebochovského.¹⁶⁰ Malíř na bránu vymaloval rožmberský erb a nápis pod ním vyvedl ve zlaté barvě.¹⁶¹ Následující rekonstrukce se týkala převážně obnovy zámeckého parku a zahrady. Stejně jako na Českém Krumlově, i v Třeboni si Petr Vok potrpěl na zvelebení okolí zámku. Prostory zahrady dal obehnat novou zdí, která byla doplněna dřevěným ochozem. Na něm nechal umístit takzvaný *lusthaus*. Jednalo se o besídku, která umožňovala výhled na celý prostor zámeckých zahrad. Tato zeď s lusthauzem byla dokončena roku 1605, ale Třebochovský ji umělecky dokončoval ještě několik následujících let.¹⁶²

Posledním stavitelským aktem, který Petr Vok podnikl v Třeboni, byla výstavba nového městského opevnění. Pro případ vpádu Pasovských, kteří odtáhli z Prahy a domáhali se žoldu v městech na jihu Čech, nechal Petr Vok zbudovat soustavu valového opevnění.¹⁶³ Jedná se o pás dvojitých hradeb. Hradba vnitřní je vyšší a je opatřena cimbuřím zdobeným sgrafity a kvádrováním. Za opevnění se dalo dostat pouze třemi bránami: Svinenskou, Novohradskou a Budějovickou.¹⁶⁴

Třeboň stejně jako Kratochvíle sloužila primárně jako místo pro politická jednání, a tak její umělecká a architektonická výzdoba reprezentovaly moc rožmberského rodu. Za vlády Petra Voka se Třeboň stala centrem společenského, politického i kulturního života.¹⁶⁵ Přepychový vzhled zámku byl ještě podtržen řadou dalších uměleckých děl, která v něm Petr Vok uchovával. Jednalo se o nástěnné malby, tapety či sochařská díla, která svou symbolikou odkazovala na mocný velmožský rod Rožmberků.¹⁶⁶

¹⁶⁰ MATOUŠ, František. *Třeboň*, s. 24.

¹⁶¹ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl třetí, Budějovsko*, s. 138.

¹⁶² MATOUŠ, František. *Třeboň*, s. 25.

¹⁶³ Tamtéž, s. 27.

¹⁶⁴ POCHE, Emanuel, ed. a kol. *Umělecké památky Čech. 4, T-Ž*, s. 94.

¹⁶⁵ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 8.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 163.

4.5 Kulturní přínos Rožmberků ve stavitelství

Působení a vliv posledních dvou Rožmberků jsou na panských sídlech, která obývali, patrný dodnes. Hrad a zámek v Českém Krumlově a letohrádek Kratochvíle jsou spojovány především se jménem Viléma z Rožmberka, jehož hlavním motivem při stavebních úpravách rožmberských sídel byla demonstrace moci, bohatství a společenského postavení. V tuto dobu totiž Vilém zastával úřad nejvyššího purkrabího Českého království. Reprezentační funkce sídel byla důležitá i pro Vilémova bratra Petra Voka, zároveň se však v jeho stavebních úpravách zámku v Bechyni a později v Třeboni výrazně promítl i jeho zájem o umění.

Všechna panská sídla Rožmberků, která spravovali buď Vilém, nebo Petr Vok, jsou příklady nejhodnotnější stavitelské produkce renesančního období a jsou právem uznávanými kulturními památkami České republiky. Jejich význam je zdůrazněn rovněž zahrnutím do Světového kulturního dědictví. Jejich podoba, jak ji známe dnes, je výsledkem manýrismem okouzlených vladařů z rožmberského dvora.

5 Hospodářská činnost a její vliv na utváření kulturní krajiny na panství Rožmberků

Pojem kulturní krajiny je možné interpretovat ve dvou významech. První z nich označuje veškerou přírodu, která přijde do kontaktu s lidskou kulturou a druhý vymezuje kulturní krajinu jako prostředí, ve kterém příroda zaniká. I přesto, že si oba tyto významy odporují, nacházíme v přírodě jejich vzájemné propojení. Právě zásahy člověka, který se snaží své okolní proměnit tak, aby odpovídalo jeho představám a potřebám, vytváří z přírody kulturní krajinu.¹⁶⁷ Jižní Čechy a zejména krajina okolo Třeboně jak ji známe dnes, byla utvářena za vlády posledních Rožmberků tak, aby zvyšovala hospodářskou úroveň jejich dominia. Zároveň však docházelo k utváření kulturního profilu krajiny, který se ve své téměř původní podobě zachoval do současnosti.¹⁶⁸

5.1 Rybníkářství

Počátek zlatého věku rybníkářství na jihu Čech je spojen se jménem Štěpánka Netolického, který původně na rožmberském dvoře působil jako myslivecký učeň. Jeho první práce v oblasti rybníkářství se projevila při vyměřování a tvorbě rybníka Velký Tisý. Po svém nástupu do funkce hlavního fišmistra Rožmberků přednesl tehdejšímu vladaři Petru IV. z Rožmberka svůj návrh na promyšlenou rybníční soustavu, která se měla rozprostírat okolo města Třeboně. Mezi rybníky, které byly ve spojitosti s tímto projektem vybudovány, patří mimo jiné rybník Opatovický, Horusický a rybník Káňov.¹⁶⁹

Jeho největším dílem, které i dnes tvoří jeden ze symbolů Třeboňska, byl velký vodní kanál, který on sám nazval Zlatou stokou. Jeho výstavba byla zahájena na počátku 16. století, a jednalo se o 45 kilometrů dlouhou technickohospodářskou stavbu.¹⁷⁰ Od svého zbudování byla Zlatá stoka důležitou částí třeboňské rybníční soustavy,

¹⁶⁷ SÁDLO, Jiří a kol. *Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny Českých zemí*, Praha 2005, s. 16–17.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 149.

¹⁶⁹ STEJSKAL, Aleš, ed. a STEJSKALOVÁ, Helena ed. *Ryby a lidé: Rožmberkové a rybníkářství na jihu Čech a ve Waldviertlu = Fische und Menschen: die Rosenberger und die Teichwirtschaft in Südböhmen und im Waldviertel*, České Budějovice 2012, s. 113–114.

¹⁷⁰ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 464.

jelikož zásobovala vodou všechny hlavní třeboňské rybníky. Těch se zde dnes nachází 16, a náleží k nim ještě 38 dalších, které jsou určeny primárně pro tření a odchov ryb.¹⁷¹

Štěpánek Netolický za svůj život vytvořil na Třeboňsku celkem 37 rybníků, a jeho odkaz byl za vlády dalších rožmberských velmožů a fišmistřů nadále rozšiřován. Jako zlatý věk rybníkářství v rámci rožmberského dominia je označováno celé 16. století. Jedná se však převážně o období začátku století, kdy zde působil právě Štěpánek Netolický, a dále o období vlády posledních dvou Rožmberků, tedy Viléma z Rožmberka a Petra Voka. V jejich službách totiž působil jako fišmistr Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan, který dosáhl stejného věhlasu, jako někdejší tvůrce a zhotovitel Zlaté stoky.

Vilém z Rožmberka pod Krčínovým vedením rybníkářství a rybáře v jižních Čechách podporoval, ale zcela opačný přístup měl ještě předtím, než byl jmenován rožmberským vladařem, jeho bratr Petr Vok. Poslední Rožmberk se totiž v době, kdy byl velmožem rodu stále ještě jeho bratr, dostal do konfliktu s rybníkáři na bechyňském panství. Konflikt nastal ve chvíli, kdy úředníci Petra Voka zadrželi jednoho z rybářů a označili ho za zloděje. Rybníkář byl u soudu v Soběslavi potrestán mučením a nakonec byl i se svými dvěma společníky popraven.¹⁷² Rybníkářský cech tak začal plánovat pomstu, při jejímž vyšetřování se prokázalo, že plánovali vražedný atentát proti Petru Vokovi. V době těchto příprav však samotný Vok organizoval rozsáhlá pátrání za účelem chytit a potrestat rybářské zloděje, kteří kradou na jeho pozemcích. Pronásledování rybářů Petrem Vokem trvalo dlouhých osm let. Během nich byla většina členů tajného spiknutí popravena a i když se poslednímu Rožmberkovi nepodařilo polapit hlavního člena celého společenství, hejtmana Ondřeje Boráka, pronásledování v roce 1577 ukončil.¹⁷³ Jeho postoj vůči jihočeským rybníkářům se změnil až po smrti jeho bratra, kdy začal Petr Vok spolupracovat s Jakubem.

Než byl však hlavním fišmistrem jmenován Jakub Krčín, zastával tuto funkci Mikuláš Ruthard z Malešova. Předtím, než se tento fišmistr dostal do služeb Rožmberků, působil na dvoře Krajířů z Krajku, kde vybudoval téměř stejně významný

¹⁷¹ STEJSKAL, Aleš, ed. a STEJSKALOVÁ, Helena ed. *Ryby a lidé: Rožmberkové a rybníkářství na jihu Čech a ve Waldviertlu = Fische und Menschen: die Rosenberger und die Teichwirtschaft in Südböhmen und im Waldviertel*, s. 114.

¹⁷² PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 78–79.

¹⁷³ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 474.

vodní projekt, jako jeho učitel Štěpánek Netolický. Jeho vodní dílo spočívalo v přeložení vodního toku řeky Hostice o tři kilometry tak, aby ústila do Lužnice. Tímto krokem tak zamezil tomu, aby se vylévala voda z rybníků na lutovickém panství. Do služeb Viléma z Rožmberka se Mikuláš Ruthard dostal v roce 1560, kdy pro něj vytvořil projekty pro několik budoucích rybníků. Ty byly vystavěny na území Třeboně, Borova a Libějovic, a Ruthard byl za ně odměněn hejtmanskou funkcí v Třeboni. Jeho poslední dílo, které ve jménu Viléma z Rožmberka stavěl, však kvůli pokročilému věku a neshodám se spolupracovníky, mezi které patřil už i Jakub Krčín, nestihl dokončit. Jednalo se o rybník Hrádeček, který byl dokončen až Jakubem Krčínem.¹⁷⁴

Počátek působení Jakub Krčina ve službách Viléma z Rožmberka je datován rokem 1561, kdy se mladý Krčín stal podpurkrabím na krumlovském zámku. Jeho kariéra poměrně rychle postupovala, a tak zanedlouho vystřídal Jana Valmberka ve funkci purkrabího. Rozsah jeho pravomocí a povinností zahrnoval správu krumlovského zámku a chod rožmberského hospodářství. Krčín však stejně jako jeho pán Vilém z Rožmberka toužil po vyšším společenském postavení. Byl si vědom toho, že když se jeho pánu bude dařit, prospěje to i jeho osobě. Z tohoto důvodu se chopil příležitosti a začal na rožmberském panství rozvíjet hospodářskou činnost ve všech výnosných oblastech. Prvním objektem jeho zájmu se stalo pivovarnictví, které bylo jedním z hlavních zdrojů příjmů rožmberské pokladnice. Krčín nechal roku 1561 vybudovat dřevěný vodovod, který urychlil proces dodávky vody do krumlovského pivovaru, a tím zvýšil příjmy rožmberskému panství.¹⁷⁵ Za období jeho správy rožmberského dominia tak bylo na krumlovském panství vystavěno šest nových pivovarů.¹⁷⁶

Vilém z Rožmberka si byl vědom toho, že jeho panství prosperuje zejména díky práci Jakuba Krčina, a tak ho za to roku 1569 odměnil titulem regenta, a dal mu do správy celé hospodářské dominium Rožmberků.¹⁷⁷ *„Pan vladař při konci roku předešlého Krčina, jakožto člověka v věcech hospodářských správného a opatrného, za regenta všechněm hejtmánům a úředníkům, aby se ním řídili, listem*

¹⁷⁴ STEJSKAL, Aleš, ed. a STEJSKALOVÁ, Helena ed. *Ryby a lidé: Rožmberkové a rybníkářství na jihu Čech a ve Waldviertlu = Fische und Menschen: die Rosenberger und die Teichwirtschaft in Südböhmen und im Waldviertel*, s. 115–116.

¹⁷⁵ KUTHAN, Jan. *Sedlčanskem po stopách Jakuba Krčina*, Sedlčany 2004, s. 9.

¹⁷⁶ HAUBELT, Josef. *Jakub Krčín z Jelčan: list z historie jižních Čech*, s. 54.

¹⁷⁷ ANDRESKA, Jiří. *Lesk a sláva českého rybářství*, Pacov 1997, s. 104.

*otevřeným pod svou pečeti představití ráčil, učiniv Krčínovi zvláštní přitom psaní žádostivé, aby ten ouřad k sobě přijma, v něm pilně na budoucí časy pracoval.“*¹⁷⁸ Udělení této funkce bylo pro Jakuba Krčina zásadní událostí. Umožnilo mu spravovat nejen oblast Českého Krumlova, ale mimo jiné i Třeboň. Krajina okolo tohoto města ho inspirovala k tomu, aby Vilémovi z Rožmberka předložil návrh na vytvoření velkého rybníka.¹⁷⁹ V této době měl Krčín za sebou již několik zhotovených rybníků, které zdobily rožmberská panství, např. jeho první rybníční dílo neslo příhodný název Počátek.¹⁸⁰ Po přihlédnutí ke Krčínovým dosavadním úspěchům v této oblasti dal roku 1571 Vilém z Rožmberka souhlas pro tento projekt.¹⁸¹ Krčín postupoval na základě dobových způsobů. Nejprve povolal měřiče, kteří celou oblast, na které se měl rybník rozkládat, zmapovali a vyměřili. Teprve po tomto měření se práce ujali samotní rybníkáři a stavaři.¹⁸² Výstavba rybníka se však neobešla bez komplikací, jelikož dno budoucí vodní nádrže bylo plné bahna. Stavitelé na něj sice naváželi hlínu z Dunajovické hory, ale bahnitého terénu se těžko zbavovali. Nakonec Krčín přišel s myšlenkou vytvoření odváděcí trubice, která bahno ze dna rybníka odváděla potrubím pryč do sousedních lesů.¹⁸³ Kromě problémů se samotnou stavbou, se projekt neobešel bez námitek třeboňských obyvatel, kteří s ní nesouhlasili, a považovali ji za pro ně bezohlednou. Bylo totiž nutné zbořit část městského opevnění, na jehož vzniku se podílel i již zmíněný Štěpánek Netolický,¹⁸⁴ a také celé tzv. Svinenské předměstí.¹⁸⁵ včetně špitálu s kostelem sv. Alžběty, jenž byl poté zbudován na severozápadních okraji města. Názor třeboňských obyvatel a nepříhodné místní podmínky pro výstavbu rybníka se také odrazily v jeho názvu. Jakub Krčín svůj doposud největší rybníční výtvar, který byl dokončen roku 1574, pojmenoval Nevděk.¹⁸⁶ Jeho první výlov se konal v roce 1575, a po něm bylo zřejmé, že stavba tohoto rybníka je dalším z mnoha úspěchů rožmberského regenta.¹⁸⁷ Na počest toho, že bylo toto dílo dokončeno, dal Jakub Krčín v budějovické mincovně Rožmberků razit

¹⁷⁸ *Životy posledních Rožmberků. Díl I., s. 224.*

¹⁷⁹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 469.

¹⁸⁰ HAUBELT, Josef. *Jakub Krčín z Jelčan: list z historie jižních Čech*, s. 73.

¹⁸¹ ANDRESKA, Jiří. *Lesk a sláva českého rybářství*, s. 104.

¹⁸² SCHNEIDER, Jaroslav. *Kolínský rodák Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan, vynikající český hospodář a rybníkář 16. věku: (historická studie jubilejní)*, Kolín 1936, s. 17.

¹⁸³ HULE, Miroslav. *Rybníkářství na Třeboňsku: historický průvodce*, Třeboň 2003, s. 52.

¹⁸⁴ KUTHAN, Jan. *Sedlčanskem po stopách Jakuba Krčina*, s. 13.

¹⁸⁵ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 470.

¹⁸⁶ ANDRESKA, Jiří. *Lesk a sláva českého rybářství*, s. 104.

¹⁸⁷ HULE, Miroslav. *Rybníkářství na Třeboňsku: historický průvodce*, s. 52.

pamětní mince se svým jménem.¹⁸⁸ Teprve později, avšak ještě za Krčínova života byl rybník přejmenován z Nevděku na Svět.

Kromě tohoto dosud největšího rybníka jižních Čech dal Krčín na Třeboňsku postavit i další rybníky a mnohé stávající dal rozšířit. Rozšiřováním vodních nádrží jakožto rožmberský hospodář dosáhl většího zisku, a tím opět zvýšil příjmy panské pokladnice. Mezi jeho další počiny v oblasti třeboňského rybníkářství patří například výstavba rybníka Spolského, jemuž dal Krčín původně jméno Nevěrný.¹⁸⁹ Jednalo se o jakousi přehradu v údolí řeky Lužnice. V období, kdy Vilém z Rožmberka odkoupil panství Stráž nad Nežárkou, získal Krčín do správy i pravý břeh této řeky. Zde vytvořil další rybníční díla, která dnes nazýváme Naděje, Potěšil, a Skutek. Kromě výstavby nových vodních nádrží se samozřejmě Krčín staral i o stávající vodní díla. Zvyšoval hráze, pokračoval v rozšiřování systému vodních stok, nebo rozšiřoval dosavadní rybníky.¹⁹⁰

Mezi další významná díla Jakuba Krčina patří také rekonstrukce Zlaté stoky, jejímž tvůrcem byl Štěpánek Netolický. Myšlenka obnovy a hlavně přemístění celého vodního kanálu byla zřejmá již v době před vystavením *Nevděku*. Hlavním problémem bylo, že Štěpánek Netolický nechal své dílo zbudovat v blízkosti městských hradeb. Tam si ale svůj vysněný rybník představoval i Jakub Krčín. Rožmberský fišmistr celou situaci nakonec vyřešil tím, že převedl Zlatou stoku z jejího dosavadního umístění do prostoru východního okraje města Třeboň, kudy vodní dílo protéká i v současnosti.¹⁹¹

Nesporným vrcholem Krčínova rybníkářství je však jeho poslední dílo, rybník Rožmberk. „*V pondělí před Božím vstoupením Krčín do konce řeku Novú až do Krásného pole, žádného při tom díle nedostatku nejměv, doměřil. A ve středu po Božím vstoupení rybník nový Rožmberský zakládati dal, beze všeho strachu, bezpečně a vesele.*“¹⁹² Rybník Rožmberk pro Krčina znamenal završení celoživotního díla. Měl být tím největším, co doposud bylo v oblasti rybníkářství zbudováno. Místem,

¹⁸⁸ SCHNEIDER, Jaroslav. *Kolínský rodák Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan, vynikající český hospodář a rybníkář 16. věku: (historická studie jubilejní)*, s. 19.

¹⁸⁹ ANDRESKA, Jiří. *Lesk a sláva českého rybářství*, s. 104.

¹⁹⁰ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 470.

¹⁹¹ HAUBELT, Josef. *Jakub Krčín z Jelčan: list z historie jižních Čech*, s. 103.

¹⁹² *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 316.

keré si zvolil pro své největší dílo, se opět stalo blízké okolí řeky Lužnice.¹⁹³ Ta však byla v roce 1584, kdy se začal rybník budovat rozvodněná. Krčín tedy potřeboval vyřešit problém přebytečné vody tak, aby i při příštím rozvodnění řeky hráze nového rybníka vydržely nápor vody. Jeho řešení bylo zcela originální. Fišmistr celý problém vyřešil tím, že vytvořil Novou řeku. Tato uměle vytvořená řeka měřila celkem 14 kilometrů a jejím úkolem bylo odvádět přebytečnou vodu z řeky Lužnice do blízké Nežárky.¹⁹⁴ Zároveň se stavbou Nové řeky začal vznikat i samotný rybník, jehož stavba trvala dohromady celých šest let. Na stavitelských pracích se podílelo denně zhruba osm set lidí z nejméně devatenácti okolních vesnic.¹⁹⁵

I přesto, že nechal Krčín vystavět umělý vodní kanál, problémům s přebytečnou vodou se nevyhnul. Rožmberk byl po celou dobu své výstavby ohrožován, a to vždy na jaře, kdy začalo tání.¹⁹⁶ Dělníci a rybáři pracovali i v takovýchto podmínkách, a postupně dokončovali hráz nového rybníka. Na každé straně rybníka byly vytvořeny splavy, která měly udržovat ve vodní nádrži dostatečné množství vody. Zajímavostí je, že větší východní splav měl co do počtu 24 stavidel, která regulovala hladinu vody. Rožmberk měl ve své finální podobě 1050 hektarů vodní plochy, a stal se tak největším rybníkem v Čechách. Do té doby toto místo patřilo rybníku Blato v blízkosti Poděbrad, jehož vodní plocha byla 996 hektarů.¹⁹⁷

Výstavba Rožmberka byla dokončena roku 1590. Rybník byl pojmenován po Vilémovi z Rožmberka k jeho počtě. Jakub Krčín si byl vědom toho, že jeho pán už nestihne počít dědice, a tak chtěl jeho velké jméno zachovat skrze rybník Rožmberk.¹⁹⁸ Mohutnost celé stavby však nezabránila tomu, aby se při svém prvním napuštění neprotrhla hráz rybníka.¹⁹⁹ Velký problém se pod vedením zkušeného regenta brzy vyřešil. Jakub Krčín nechal naverbovat do práce většinu lidí z blízkého okolí, a docílil toho, že denně pracovalo na opravě hráze i 1600 lidí. Ti měli za úkol zacelit hráz pomocí dřeva, kamení a zeminy. Celý proces oprav završil tím, že nechal na hrázi vysadit čtyři duby, jejichž kořeny měly zajistit další zpevnění hráze. Rybník, který

¹⁹³ MÍKA, Alois. *Slavná minulost českého rybníkářství*, Praha 1955, s. 40.

¹⁹⁴ KUTHAN, Jan. *Sedlčanskem po stopách Jakuba Krčina*, s. 15.

¹⁹⁵ SCHNEIDER, Jaroslav. *Kolínský rodák Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan, vynikající český hospodář a rybníkář 16. věku: (historická studie jubilejní)*, s. 20.

¹⁹⁶ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 472.

¹⁹⁷ HAUBELT, Josef. *Jakub Krčín z Jelčan: list z historie jižních Čech*, s. 130–131.

¹⁹⁸ ANDRESKA, Jiří. *Lesk a sláva českého rybníkářství*, s. 104.

¹⁹⁹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 472.

Krčín vystavěl, dnes již nedosahuje původní rozlohy, obnáší zhruba 490 hektarů, ale i přesto zůstává i nadále největším z českých rybníků.²⁰⁰

Dokončení Rožmberka je historickým mezníkem v Krčínově kariéře: přestává působit ve službách pánů z Rožmberka a odchází na dvůr císaře Rudolfa II. Význam vodních děl, která vytvořil na Třeboňsku, je posuzován různě. Rybníční soustava totiž vznikla na úkor úrodných polí v období, kdy byl v Čechách nedostatek obilí. Dnešní rybníkáři také poukazují na to, že rybníky, které nechal Krčín vybudovat, jsou právě díky své mohutnosti a hloubce nevhodné pro chov ryb.²⁰¹ Přesto však je dílo Jakuba Krčina označováno za vrchol a zlatý věk českého rybníkářství. Jeho rybníky, které dnes již nedosahují takové rozlohy, jaké měly v období svého vzniku, jsou symbolem jeho hospodářské uvážlivosti, a zároveň slouží jako odkaz Viléma z Rožmberka.²⁰² Tento fakt poukazuje na dobré vztahy mezi jihočeským regentem a pánem z Rožmberka. Důkazem toho jsou i panství Jelčany a Nový Leptáč, která Vilém z Rožmberka Jakubovi Krčínovi za dobře odvedenou práci věnoval.²⁰³

Práce Jakuba Krčina v rožmberských službách je jedním z faktorů, které formovaly Třeboňsko jako kulturní krajinu koncipovanou člověkem. Samotná rybníční soustava je důležitým prvkem, díky kterému nastal hospodářský vzestup v jižních Čechách. Její přínos je ale patrný i v oblasti kultury, ať už proměnou krajiny, nebo jako odkazu rožmberského velmože.²⁰⁴ Krčínovo dílo je specifické mimo jiné i tím, že na rozdíl od jiných rybníčních soustav vytvořených ve středověku na českém území nezaniklo, a zachovalo se až do současnosti. Skutečnost, že vklad Viléma z Rožmberka do této kulturní oblasti je obzvláště významný, je doložen i tím, že krajina na Třeboňsku je jednou z oblastí navrhaných do seznamu Světového dědictví UNESCO.

5.2 Horní a mincovní činnost

Jiným hospodářským odvětvím, kterému se poslední Rožmberkové věnovali a které specificky ovlivnilo tvář krajiny jižních Čech a rožmberských dominií, bylo hornictví.

²⁰⁰ KUTHAN, Jan. *Sedlčanskem po stopách Jakuba Krčina*, s. 15.

²⁰¹ SCHNEIDER, Jaroslav. *Kolínský rodák Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan, vynikající český hospodář a rybníkář 16. věku: (historická studie jubilejní)*, s. 21.

²⁰² ANDRESKA, Jiří. *Lesk a sláva českého rybářství*, s. 105.

²⁰³ STEJSKAL, Aleš, ed. a STEJSKALOVÁ, Helena, ed. *Ryby a lidé: Rožmberkové a rybníkářství na jihu Čech a ve Waldviertlu = Fische und Menschen: die Rosenberger und die Teichwirtschaft in Südböhmen und im Waldviertel*, s. 115.

²⁰⁴ CHODĚJOVSKÁ, Eva, SEMOTANOVÁ, Eva a ŠIMŮNEK, Robert. *Historické krajiny Čech: Třeboňsko - Broumovsko – Praha*, Praha 2015, s. 123.

Počátky rozvoje tohoto podnikání na dvoře Rožmberků jsou viditelné již u Oldřicha II. z Rožmberka. Ten byl známý svou falzifikátorskou činností, která zahrnovala i padělání listin, umožňující Rožmberkům těžit na svém území téměř všechny drahé kovy. Spolu s dalšími listinami byla i tato vložena do zemských desek, a tak nabyla platnosti. Tímto podvodem dal Oldřich II. z Rožmberka základ pro rozvoj hornictví na jihu Čech.²⁰⁵ Následující generace Rožmberků tuto činnost rozvíjely, ale výrazněji do ní opět zasáhl až Vilém z Rožmberka. Ten roku 1581 zakoupil města Silberberk a Rychleby, která se nacházela na území dnešního Slezska. K Rychlebům náležela i mincovna, ve které si Vilém z Rožmberka později nechal razit vlastní mince, z nichž většina je dnes uložena v numismatické sbírce Národního muzea v Praze.²⁰⁶ Horní podnikání Viléma z Rožmberka, ve kterém po jeho smrti pokračoval i Petr Vok, mělo samozřejmě jistý dopad i na přírodní krajinu, ve které se těžilo. Jednalo se především o Ratibořické Hory u Tábora, kde se těžila stříbrná ruda. Vybudování dolu si vyžádalo vykácení několika hektarů lesního porostu.²⁰⁷ Jednalo se však o velmi výnosnou činnost. „*Toho času Pán Bůh ráčil na Horách Ratiborských pěkný prospěch a užitek vydati a potom následujících let je velmi bohatě na stříbře, že po 40 kopách i 50 kopách jeden kukus vydával, rozmnožiti.*“²⁰⁸

Kromě dalších těžebních míst nacházejících se na území rožmberského dominia, vlastnil Vilém z Rožmberka také podíl z těžby, která se prováděla na území Jáchymova a na Jílovsku, které bylo známé svými bohatými nalezišti zlata.²⁰⁹ Vilém si však přece jen nejvíc vážil Rychleb a Silberberka. Doufal, že výnos z těžby v těchto městech dostatečně naplní rožmberskou pokladnici. Po jejich odkoupení ale zjistil, že zlato, stříbro a olovnaté rudy, které se zde nacházejí, rozhodně nebudou vynášet takové zisky, jaké očekával. I přes tyto okolnosti si však měst cenil, jelikož mu umožňovala kontakt se šlechtou z Polska i Slezska, a zároveň mu udělovala výsadní privilegium, a to ražbu mincí.²¹⁰

²⁰⁵ ZÁPLATA, Jiří. *Horní a mincovní činnost posledních Rožmberků*, Hradec Králové 199?, s. 7.

²⁰⁶ KLEISNER, Tomáš a HOLEČKOVÁ, Zuzana. *Mince a medaile posledních Rožmberků: Vilém (1535–1592) a Petr Vok z Rožmberka (1539–1611) = Coins and medals of the last Rosenbergs: William (1535–1592) and Peter-Vok of Rosenberg (1539–1611)*, Praha 2006, s. 8.

²⁰⁷ ZÁPLATA, Jiří. *Horní a mincovní činnost posledních Rožmberků*, s. 8–9.

²⁰⁸ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, s. 564.

²⁰⁹ ZÁPLATA, Jiří. *Horní a mincovní činnost posledních Rožmberků*, s. 8.

²¹⁰ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*, s. 232.

6 Náboženské světy posledních Rožmberků

Životy posledních dvou Rožmberků byly velice ovlivněny náboženskou situací 16. století. Oba dva poslední vladaři rožmberského rodu pocházeli z katolických poměrů, avšak s náboženským rozkolem ve střední Evropě se Petr Vok na rozdíl od svého bratra později přiklonil ke konfesi Jednoty bratrské. Období poznamenané husitskými válkami a reformacemi, mělo vliv na jejich bratrský vztah i na jejich kulturní zájmy a aktivity.

Vilém z Rožmberka i Petr Vok se i přes rozdílnost svých konfesí považovali za příkladné křesťany a jejich názory na věroučné otázky se často shodovaly. Například ani jeden z posledních Rožmberků netoužil po obnově společenských poměrů, které panovaly v českých zemích před husitskými válkami. Jejich názor byl také jednotný v otázkách svobody víry, kdy Vilém z Rožmberka i Petr Vok zastávali přesvědčení, že oni a jejich poddaní mohou praktikovat svou vlastní víru, která pro ně byla symbolem nezávislosti na císařské moci. Zásadní shodu ve svých názorech také našli v otázce kontroly a organizace. Oba dva rožmberští velmoži si udržovali svůj dohled nad farami a řeholními řády, které se nacházely na jejich dominiu.²¹¹

6.1 Katolictví Viléma z Rožmberka

Vilém z Rožmberka byl stejně jako jeho bratr vychováván v rodině oddané katolické církvi. Když se v roce 1551 stal velmožem svého rodu, jeho první zásahy do chodu panství, se týkaly právě náboženských institucí. Vilémovým cílem bylo reformovat náboženské skupiny a organizace na panstvích Rožmberků. V Českém Krumlově tak reformoval městskou faru s přilehlou městskou školou, což se v rezidenčním městě rodu setkalo s velkým úspěchem.²¹² Se zcela opačným přijetím se však Vilém setkal v cisterciáckém klášteře Zlatá Koruna. Ten byl založen již roku 1263 Přemyslem Otakarem II., a do správy Rožmberků se dostal v průběhu 15. století.²¹³ Rožmberský velmož si byl vědom toho, že se jedná o kdysi nejvýznamnější klášter jižních Čech, v jehož správě bylo přes sto okolních vesnic, a samozřejmě také notný majetek. Vilémova kulturní a náboženská reformace, o kterou zde usiloval, pro něj tedy představovala i cestu k získání majetku, a možnost správy klášterních příjmů. Katolický

²¹¹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 350–351.

²¹² PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*, s. 112.

²¹³ ŠIMŮNEK, Robert. *Rožmberské kláštery a nekropole*. In: *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, s. 237.

velmož byl přesvědčen, že mniši, kteří klášter obývají, neplní své náboženské povinnosti a plýtvají majetkem, který jim byl svěřen. Z tohoto důvodu se rozhodl k postupné konfiskaci jejich majetku, příjmy z něho plynoucí obrátil do jihočeského školství a fungujících náboženských institucí. Takovéto počínání se samozřejmě mnichům ze Zlaté Koruny nelíbilo. V rámci změn, které v klášteře Vilém učinil, začal také dosazovat do čela řádu tzv. opaty na zkoušku. Jedním z nich byl i Matěj Polák, který se proti jednání Viléma z Rožmberka odvolal ke králi Ferdinandovi I. Ten však jeho stížnost nevyslyšel, udělal z cisterciáckého opata odstrašující případ pro každého, komu by se snad nelíbilo jednání jihočeského velmože. Na základě dochovaných spisů je zřejmé, že Matěj Polák prožil svůj život po tomto sporu ve vězení. Naproti tomu Vilém z Rožmberka upevnil své právo na klášterní majetek i poddané, kteří ke klášteru náleželi. Smlouvou z roku 1559 si také pojistil právo volit místního opata bez kanonické volby.

Reformace kláštera Zlaté Koruny byla pouze jedním z mnoha zásahů do chodu náboženských organizací ze strany Viléma z Rožmberka. S podobným případem se setkali i augustiniánští kanovníci v třeboňském klášteře. Vilém byl informován svými úředníky o jejich nehospodárném a pohoršujícím způsobu života, což dokládaly i seznamy dluhů, které třeboňské duchovenstvo mělo. Vilém se nejprve pokoušel o reformaci náboženského svatostánku, ale i přes tresty, které kanovníkům udělil, se žádného pokroku nedočkal. Nakonec byl tedy přinucen v rámci své hospodárné politiky i náboženského vyznání roku 1566 třeboňskou kanonii zrušit.²¹⁴ Se souhlasem krále Maxmiliána II. a po poradě s pražským arcibiskupem Antonínem Brusem z Mohelnice zde Vilém místo kláštera založil faru, kterou dal do správy jezuitům, jejichž úkolem bylo vyzdvihnout náboženskou morálku v Třeboni.²¹⁵ „*Oznámeno napřed, že opat třeboňský, život dokonav, svým i jiným mnichům a klášterní čeládky nepřikladným obcováním, i také mnozí dluhové na týž klášter uvedení k tomu příčinu dali, že pan vladař více mnichů v tom klášteře trpěti nechtěl. Radu o to s Antonínem, arcibiskupem pražským, vzav i Jeho Velebnosti požádal, aby s císařem Maximiliánem, jakožto králem českým, v příčině úmyslu páně jednal, že klášter ten v jiný způsob s dovolením papežským, totižto aby tu bratří Societatis Jesu (Tovaryšstva Ježíšova),*

²¹⁴ PEŠINA, Jaroslav. *Klášteř třeboňský*, Praha 1942, nestránkováno.

²¹⁵ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*, s. 116.

*Čechové, býti a školu vyzdvihnouce, z nadání toho vyživení své náležitě jmíti mohli.*²¹⁶ Třeboň jakožto jedno z hlavních sídel posledních Rožmberků však jezuitská kolej nespravovala dlouho, jelikož ji Vilém z Rožmberka i s částí třeboňské knihovny nechal o pár let později přesunout do Českého Krumlova.²¹⁷

Vilémovo náboženské přesvědčení úzce souviselo i s jeho politickou kariérou a sňatkovou politikou. Jeho postoj k protestantismu byl zpočátku i přes jeho reformaci klášterů umírněný, o čemž svědčí i to, že jeho první dva sňatky byly uzavřeny s ženami luteránského vyznání. V průběhu osmdesátých let 16. století se však Vilém jakožto jeden z hlavních politických představitelů českých zemí začal přiklánět k radikálnímu katolicismu, který bojoval proti protestantům.²¹⁸ V pozadí tohoto názorového posunu stál spor o Českou konfesi. Vilém jakožto politik sice musel vystupovat nestranně, ale i přes zdánlivé projevy sympatie s Jednotou bratrskou zůstával dál přesvědčeným katolíkem, což se projevilo i v jeho mecenášské činnosti vůči jednomu z nejvýznamnějších jezuitů radikálního směru, Václavu Šturmovi.²¹⁹

Patrně nejvýznamněji podporu katolické církvi projevil Vilém z Rožmberka založením jezuitské koleje v Českém Krumlově roku 1586. „*19. martii, tj. devatenáctého dne měsíce března, krumlovská kolej jest založena a gruntfešt začat v hodinu devátú, při přítomnosti ctihodných kněží, kněze Václava Šturma, doktora, a kněze Pavla a kněze Lukáše Vitae Jesu, též kněze Urbana Suchodema, faráře krumlovskýho, a kněze Šebestiána, kazatele německýho.*“²²⁰ Přípravy na výstavbu budovy, která měla sloužit jako sídlo jezuitů v rezidenčním městě, začaly již v roce 1584. Toho času si Vilém pozval zástupce jezuitů na své panství, aby mu pomohli s reformou místní školy. O rok později, 19. března 1585, byl pak položen základní kámen nové koleje, která byla dokončena roku 1588. Tím také došlo k přesunu jezuitů z Třeboně do Českého Krumlova, a jezuitská kolej v Třeboni zanikla.²²¹

Vybudováním nové koleje pro své náboženské reformátory pověřil Vilém z Rožmberka svého architekta Baltazara Maggiho. Pro významného italského architekta

²¹⁶ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1., s. 210–211.*

²¹⁷ PEŠINA, Jaroslav. *Klášter třeboňský*, nestránkováno.

²¹⁸ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 356–357.

²¹⁹ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 111.

²²⁰ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1., s. 328.*

²²¹ ŠIMŮNEK, Robert. *Rožmberské kláštery a nekropole*. In: *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, s. 237.

byl tento úkol nesmírně obtížný, jelikož se musel řídit tím, co mu zadal páter Alexandr jakožto nejvyšší představený jezuitů v Českém Krumlově. Na výstavbě koleje se podílela řada řemeslníků a umělců, z nichž někteří byli známí již pro svou práci na jiných rožmberských stavbách. Jednalo se například o tesaře Mertla, kameníka Antonína či sklenáře Valentina. Hrubá stavba za pomoci těchto mužů byla dokončena roku 1588, a jako taková byla předána do užívání jezuitů. Ti ji obsadili až roku 1590, když došlo k jejímu vysvěcení, a Vilém z Rožmberka jim při té příležitosti udělil patronátní právo ke kostelu svatého Víta v Českém Krumlově. Jednalo se o náhradu za jezuitský kostel, který jim slíbil vystavět, ale k jehož zhotovení nikdy nedošlo.²²²

Vilémova oddanost katolické církvi a jejím představitelům nezůstala nedocenená. Roku 1585 mu byl udělen z rukou Ferdinanda Tyrolského jakožto zástupce španělského krále řád Zlatého rouna, čímž se stal celkem 256. rytířem řádu v historii.²²³ Toto vyznamenání je jedním z nejhodnotnějších, která jsou na světě udělována, a jeho název se odvozuje od výpravy lásona za bájným zlatým rounem. Řád byl založen v 15. století burgundským vévodou Filipem Dobrým, jeho fungování v roce 1433 podpořil i papež Evžen IV. Prvním z českých představitelů, kdo toto ocenění získal, se stal uherský král Ludvík Jagellonský, prvním z řad šlechticů byl Vratislav z Pernštejna.²²⁴

6.2 Protestantské přesvědčení Petra Voka

Petr Vok se jako jediný člen rožmberského rodu odvrátil od katolického vyznání, které Rožmberky provázelo po celou dobu jejich existence jakožto jihočeských velmožů. V procesu utváření jeho náboženského přesvědčení hrála významnou roli jeho kavalírská cesta do Nizozemí, kam se vypravil na pozvání prince Viléma Oranžského.²²⁵ Po svém návratu do Čech se mladý šlechtic netajil svým příklonem k protestantismu a stal se oficiálním členem Jednoty bratrské. Stalo se tak po tom, co se oženil s mladou šlechtičnou Kateřinou z Ludanic. Jeho manželka byla věrnou členkou tohoto náboženského uskupení a za její pomoci se Petr Vok stal zanedlouho jedním z hlavních představitelů této protestantské frakce. Jakožto důležitý člen Jednoty bratrské se Petr Vok aktivně podílel na jejím fungování ve smyslu náboženské

²²² KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, s. 20–22.

²²³ POKORNÝ, Pavel. *Zlaté rouno Viléma z Rožmberka*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 401.

²²⁴ JUŘÍK, Pavel. *Jihočeské dominium: Rožmberkové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*, Praha 2008, s. 59.

²²⁵ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 117.

organizace. Příkladem je například jmenování Jindřicha Daniela Švarce ze Semanína do funkce dvorského kazatele na zámku v Bechyni.²²⁶

Oficiálním členem Jednoty bratrské se Petr Vok stal 30. listopadu 1582, a stalo se tak za přítomnosti Jakuba Velikého, který vykonal obřad. Pro Jednotu bratrskou se přijetí Petra Voka za svého člena stalo zásadní událostí. Nejen, že získala podporu v budoucím velmožovi jihočeského dominia, ale zároveň nabyla i finanční podporu, která ze strany Petra Voka přicházela. Ten si krátce po svém přijetí do Jednoty povolal na svůj bechyňský zámek Matěje Hrona a požádal ho, zda by tam mohl vést bohoslužby.²²⁷ „*Pan Petr Vok s paní manželkou svou i se vším dvorem v tom velikém nakažení morovém v Čechách předse na Bechyni zůstával, ježto okolo něho vsudy mřeli, přespolních lidí nehrubě štítiv se. A tu tehdyž, poněvadž paní manželka jeho důvěrnost v služebnostech církevních (tak jako i předkové její v tom náboženství vychována byvši) k správcům jednoty bratrské jměla, pročez bratra Matěje Hrona, staršího mezi bratřimi v Tejně nad Vltavou, v správě svědomí jí představivše, ona jeho služeb užívala. Pán Jeho Milost nějaké také k nim se nakloňoval, až potom i toho dovolil, že kázání na zámku paní činivali. Dala k tomu také příčinu ta rána boží morová.*“²²⁸ Nejvýznamnějšími příslušníky Jednoty bratrské, kteří sloužili na rožmberském panství, byli však bezesporu knihovník a archivář Václav Březan a kazatel Matěj Cyrus. Kromě stejného vyznání je s Petrem Vokem spojovala i podpora, kterou vyjadřovali sboru Jednoty bratrské v Mladé Boleslavi. Ta byla chápána jako náboženské centrum protestantismu, a tamější sbor byl považován za nejvýznamnější na českém území.²²⁹

Přestože aktivita a finanční prostředky, které do Jednoty bratrské poslední Rožmberk vkládal, byly velkého rozsahu, nestal se z něj fanatický věřící. Stejně jako jeho starší bratr, byl přesvědčen o nutnosti svobodného vyznání, a tak některé stránky protestantské víry, zejména ty týkající se kázně, přehlížel. Zároveň se také snažil na svých panstvích o smířlivý vztah s katolíky, zejména jezuity. Hlavním z jeho počínů v tomto směru se stalo potvrzení práv a privilegií řeholníkům, kteří sídlili

²²⁶ ŠRONĚK, Michal. *Pohřební ceremonie Petra Voka z Rožmberka a jejich konfesijní pozadí*. In: PRÍX, Dalibor, ed. a ROHÁČEK, Jirí, ed. *Epigraphica & Sepulcralia I.: sborník příspěvků ze zasedání k problematice sepulkrálních památek, pořádaných Ústavem dějin umění AV ČR v letech 2000 až 2004*, Praha 2005, s. 202.

²²⁷ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 110.

²²⁸ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, s. 466.

²²⁹ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 210.

na rožmberských panstvích. Jednalo se hlavně o mnichy ze Zlaté koruny a Vyššího Brodu, a o klarisky z Českého Krumlova.²³⁰ S jezuitu v Třeboni se Petr Vok vyrovnal také. Při proměně třeboňského zámku na své sídlo, poslední Rožmberk neopomněl ani farní kostel, který stojí v centru města. Za spolupráce Domenica Comety nechal kostel opravit a dal vybudovat novou kostelní věž, kterou svými malbami doplnil Tomáš Třebochovský.²³¹ Architektonická proměna se týkala i interiérů zámku, a tak v rámci oprav proběhla i rozsáhlá rekonstrukce přilehlých kaplí, které u farního kostela nechala vybudovat Kateřina z Rožmberka a jejím manžel Petr Holický ze Šternberka na konci 15. století.²³² Tento smířlivý postoj k jezuitům, který Petr Vok založil na financování jejich kláštera, mu později umožnil roku 1608 udělat z Třeboně sídlo protestantské opozice, která stála proti českým stavům.²³³

6.3 Klášter ve Vyšším Brodě a společný zájem posledních Rožmberků

Místem, které spojovalo oba dva poslední Rožmberky, byl klášter ve Vyšším Brodě. Ten byl spravován cisterciáky od kostela Nanebevzetí Panny Marie, a založil ho rožmberský prapředek Vok I. z Rožmberka roku 1259.²³⁴ Na tomto místě rozdílná náboženská přesvědčení neměla žádnou váhu, jelikož se jednalo o místo posledního odpočinku deseti generací pánů z Rožmberka. Klášter se tedy těšil jako finanční podpoře, tak ochraně obou bratrů, která klášter uchránila například od obléhání husitskými vojsky. Vztah ke klášteru jakožto rodové nekropoli ale samozřejmě nebyl jediným důvodem, proč se z obou bratrů stali mecenáši a ochránci tamního opatství. Cisterciácký řád zde spravoval řadu hospodářských statků a dosahoval vysokých příjmů, ke kterým náleželo i zboží, s nímž pak dále obchodoval. V kontextu náboženské situace se samotný klášter značně proměňoval. Za vlády Viléma z Rožmberka se stal centrem pro protireformní katolíky, kteří usilovali o potlačení protestantismu na jihu Čech. S myšlenkou násilného potlačení nekatolických vyznání přišel opat Jiří Taxer, který na přání Viléma z Rožmberka působil nejprve ve Zlaté Koruně a později

²³⁰ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 361.

²³¹ MATOUŠ, František, *Třeboň*, s. 26.

²³² LAVIČKA, Roman. *Pozdně gotické kostely na rožmberském panství*, České Budějovice 2013, s. 309.

²³³ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 363.

²³⁴ ČERNÝ, Jiří. *Poutní místa jižních Čech: milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti*, České Budějovice 2006, s. 240.

i ve Vyšším Brodě. Změna v přístupu k jinověrcům přišla, až když se vladařem rožmberského dominia stal Petr Vok.²³⁵

Vliv Viléma z Rožmberka i Petra Voka na bezproblémovou náboženskou situaci na jihu Čech je nesporný. Vilém se zasloužil o rozvoj jezuitské koleje v Třeboni a později v Českém Krumlově. Na základě své rodové tradice byl sice věrným katolíkem, ale i přes svůj odmítavý postoj k protestantismu a to zejména Jednotě bratrské se pokoušel o smírný vztah mezi oběma skupinami věřících. Jeho zájem o náboženská uskupení na rožmberském panství se zaměřoval jak na dodržování morálních zásad kléru, tak na hospodářské výnosy samotných klášterů a opatství. Oproti svému bratrovi byl Petr Vok stoupencem Jednoty bratrské a stal se tak prvním a zároveň posledním jinověrcem v rámci historie rožmberského rodu. Jeho víru ovlivnily zejména dvě věci. První z nich byla jeho kavalířská cesta do Nizozemí, a druhou byla jeho protestantská manželka Kateřina z Ludanic, která mu přiblížila učení Jednoty bratrské. Po tom, co se ujal vlády nad rožmberským dominiem, se Petr Vok vydal ve stopách svého bratra, a stejně jako on se pokoušel o smírný vztah mezi katolíky a protestanty.

²³⁵ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 382–383.

7 Kulturní mecenát posledních Rožmberků

Postoj posledních Rožmberků ke kultuře se projevil velmi výrazně skrze jejich mecenát, kterým zahrnovali mnoho kulturně významných osobností české renesance. Jejich zájem se soustředil na řadu oblastí, z nichž nejvíce bylo podporováno školství, vydávání knih, přírodní vědy a alchymie. Vilém z Rožmberka i Petr Vok svou finanční podporu zaměřovali na umělce a učence, kteří jim byli blízcí, ať už jako dvořané, nebo jako stoupenci stejného náboženského vyznání. První Rožmberk tedy podporoval spíše osobnosti katolické konfese a Petr Vok se naopak zaměřil na kulturně aktivní členy Jednoty bratrské.²³⁶ Mezi osobnosti, které se těšily přízni posledních Rožmberků nezávisle na své konfesi, patřili například alchymisté Edward Kelly a John Dee, přírodovědci a astronomové Johannes Kepler a Tycho de Brahe, a samozřejmě velké množství spisovatelů, mezi nimiž stojí zmínit například Tadeáše Hájka z Hájku. Všestranností svého mecenátu oba poslední Rožmberkové přispěli současně i ke všestrannému rozvoji kultury v jižních Čechách, které se v 16. století staly doslova kulturně-společenským centrem.

7.1 Podpora českého školství

Jednou z hlavních oblastí kultury, na kterou se soustředila pozornost Viléma z Rožmberka i Petra Voka, se stalo školství jakožto nositel české vzdělanosti. Aktivita Viléma z Rožmberka se kromě českokrumlovské školy spravované jezuitskou kolejí, o které jsme již hovořili v kapitole *Náboženské světy posledních Rožmberků*, odrazila i na pražské univerzitě. Zástupci univerzity se na rožmberského velmože obrátili s prosbou o pomoc v situaci, kdy v rámci univerzity fungovala jediná (artistická) fakulta a celé pražské vysoké učení bylo považováno za jedno z nejchudších v celé Evropě.²³⁷ Vilém se po dohodě se zástupci univerzity rozhodl univerzitu finančně podpořit, a to hlavně proto, že se chtěl pokusit o její rekatolizaci. Univerzita byla v té době orientována výlučně protestantsky a Vilém se chtěl pokusit o její „nápravu“. Jeho snahy však nakonec selhaly, nejspíše z důvodu, že rožmberský velmož věnoval daleko větší pozornost a finanční prostředky konkurentovi pražské univerzity, pražské jezuitské

²³⁶ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 150.

²³⁷ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 265.

koleji.²³⁸ Finanční podpora pražské univerzity tedy nebyla tak vysoká, jak mnozí mistři a profesori očekávali. Vilém z Rožmberka poskytl univerzitě jeden finanční dar, a to roku 1571, kdy chtěl v rámci svého politického postavení projevit tolerantní přístup k nekatolicky orientovaným věřícím. Roku 1580 však Rožmberk přesvědčil císaře Rudolfa II. o své plánu na rekatolizaci pražské univerzity. Během této transformace by byly opět otevřeny všechny čtyři fakulty, na kterých by vyučovali převážně profesori z německých katolických zemí. K této transformaci ale nakonec nedošlo, jelikož katolickým reformátorům scházely finanční prostředky stejně, jako tomu bylo u Jednoty bratrské.²³⁹ Po neúspěšných prosbách se tedy zástupci pražské univerzity obrátili na posledního Rožmberka, Petra Voka. Ten se jakožto stoupenec Jednoty bratrské stal skutečným mecenášem této vzdělávací instituce. V rámci propagace univerzity poslední Rožmberk podporoval různá divadelní představení, která studenti a profesori organizovali na podporu univerzity. Na tyto akce jim Petr Vok zapůjčoval i rekvizity ze svých sbírek, čímž si vysloužil čestné pozvání na divadelní hru o Juditě a Holofernovi, která byla uvedena 16. srpna roku 1600.²⁴⁰

Kromě podpory pražské univerzity se Petr Vok věnoval rozvoji školství i v jižních Čechách. Stejně jako jeho bratr založil městskou školu v Českém Krumlově, poslední Rožmberk se rozhodl pro založení gymnázia na panství v Soběslavi. Toto rozhodnutí zahrnul do své závěti, kterou sepsal roku 1610 a naplněním tohoto úkolu pověřil své dědice a zástupce soběslavské městské školy. Ke stavbě nové školní budovy tak došlo až po smrti Petra Voka a celý projekt byl dokončen roku 1616. Významnou úlohu zde sehrál Jan Jiří ze Švamberka, který jako jeden z hlavních dědiců rožmberského jmění nechal vystavět novou školu v těsné blízkosti soběslavského hradu, a připojil k ní i novou budovu městského špitálu. Finanční prostředky, za jejichž pomoci byl celý projekt zrealizován, byly stanoveny na základě poslední vůle Petra Voka, která také ustanovovala finanční podporu gymnáziu i po jeho smrti. Na základě tohoto přání vznikla nadace, která měla vzdělávací instituci v Soběslavi přispívat každoročně 2000 kop grošů.²⁴¹ I přes tuto finanční výpomoc však gymnázium řešilo problémy, které byly zapříčiněny malým počtem studentů a vysokými náklady na provoz. Tyto

²³⁸ NOVOTNÝ, Miroslav. *Školství v jižních Čechách v době posledních Rožmberků*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 245.

²³⁹ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 265.

²⁴⁰ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 162.

²⁴¹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 400–401.

okolnosti a nelehká politická situace v Čechách před bitvou na Bílé hoře nakonec vedly v roce 1621 k zániku rožmberského gymnázia.²⁴²

7.2 Poslední Rožmberkové jakožto mecenáši literární kultury

Podobně jako v případě školství, sdíleli oba dva poslední Rožmberkové i zájem o vydávání odborných knih a spisů. Za jejich pomoci tak došlo k publikování mnoha literárních děl, která se zasloužila o rozvoj české vzdělanosti. Knihy, které byly za pomoci Viléma z Rožmberka a Petra Voka vydány, samozřejmě odrážely jejich společenské postavení a náboženské přesvědčení. Vilém z Rožmberka tak podporoval hlavně katolické spisovatele, zatímco jeho mladší bratr přispíval k vydávání knih v rámci Jednoty bratrské a v několika případech dokonce i k vydávání kalvinisticky orientovaných spisů, jejichž autorem byl jeho sekretář Theobald Höck.²⁴³

Vilém z Rožmberka si na počátku své vlády v jižních Čechách vydržoval na svém panství několik laických spisovatelů, kteří však nedokázali naplnit jeho očekávání. Jedním z prvních literátů, jejichž dílo rožmberského velmože oslovilo, se stal kněz Tomáš Bavorovský, autor díla *Postila česká*. K vydání tohoto literárního díla Vilém z Rožmberka přispěl Bavorovskému velkým finančním obnosem, za což se mu literát odvděčil tím, že mu daroval první vydaný výtisk tohoto vlastenecky a katolicky laděného spisu.²⁴⁴ Věrným dvořanem a zároveň spisovatelem byl i Šimon Lomnický z Budče. Obsah jeho spisů byl převážně moralisticky laděný, což v očích Viléma z Rožmberka vhodně doplňovalo katolickou literaturu, jejímuž mecenášství se věnoval. Lomnický setrval na rožmberském dvoře i po Vilémově smrti a stal se dvořanem Petra Voka. Poslední Rožmberkové finančně podpořili celkem deset děl, která tento literát vydal. Jelikož však působil na dvoře obou bratrů, nelze přesně určit, které dílo vzniklo za čí podpory. Nejznámějším dílem, skrze které je nám tento autor blízký i v současnosti, je nejspíše jeho *Pohřební píseň Petra Voka*, kterou složil u příležitosti vymření rožmberského rodu.²⁴⁵

²⁴² LINTNER, Petr. *Dějiny soběslavského školství*, [online]. Dostupné z: <https://www.gym-so.cz/other-documents/dokument.pdf> (cit. 10. 3. 2019).

²⁴³ BOK, Václav. *Vzdělanost a kulturní profil rožmberského dvora*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 258–259.

²⁴⁴ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*, s. 257–258.

²⁴⁵ BOK, Václav. *Vzdělanost a kulturní profil rožmberského dvora*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 260–261.

Významným autorem se stal za pomoci Viléma z Rožmberka i Tomáš Rešel, z jehož pera vznikl velký latinsko-český slovník. Tato kniha dle předpokladů rožmberského velmože povýšila českou vzdělanost, jelikož umožňovala vzdělancům a šlechticům studovat zahraniční spisy, které jim do té doby nebyly jazykově dostupné.²⁴⁶ O posílení národní vzdělanosti usiloval také další z literátů podporovaný Vilémem z Rožmberka. Historiograf Jan Kocín z Kocínětu se těšil Vilémově přízni již během svých studií, a v následujících letech mu věnoval své dva spisy: *De ideis a Prolusio scgolastica politicae exercitationis*.²⁴⁷

Jan Kocín společně se svým kolegou Danielem Adamem z Veleslavína působil i na dvoře Petra Voka. Ten jim stejně jako mnoha dalším autorům přispěl na vydání jejich děl, a tak se za jeho pomoci vydalo česky psané doplněné vydání *Kroniky světa*, kterou napsal Johann Carion. Nejdůležitějšími spisy, které vznikly na základě jejich překladatelské činnosti, se však staly *Kronika nová o národu tureckém*, jejíž originální verzi napsal Johann Leunclavius, a *Historia církevní*, jejímž autorem byl Eusebius Pamphilius.²⁴⁸ Jak jsme již zmínili, vztah Petra Voka k literární sféře české kultury se svým zaměřením odlišoval od toho Vilémova. Dokladem tohoto tvrzení je i fakt, že Petr Vok finančně podporoval vydávání literárních děl svého dvorního sekretáře a kalvinisty Theobalda Höcka. Na základě dochovaných spisů se usuzuje, že rožmberský sekretář sepsal pouze jednu básnickou sbírku, která však zastává i v současnosti významné místo v rámci německé literatury. Název tohoto básnického souboru je *Schönes Blumenfeld*, a autor v něm věnuje pozornost převážně společnosti a jejím životním ideálům na základě toho, jaké byly společenské poměry v 16. století.²⁴⁹

Největší přínos Petra Voka jakožto literárního mecenáše je spatřován skrze rožmberského rodinného kronikáře a archiváře Václava Březana. K rozhodnutí sepsání kroniky rodu Rožmberků se Petr Vok uchýlil nejspíše na základě historiografických prací, které byly vydávány Janem Kocínem a Danielem Adamem z Veleslavína. Zhotovitelem tohoto literárně obsáhlého díla se stal právě zmíněný Václav Březan.²⁵⁰ Literárně schopný Březan se narodil roku 1568 v blízkosti města Louny do rodiny

²⁴⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*, s. 260.

²⁴⁷ VESELÁ, Lenka. *Knihy na dvoře Rožmberků*, s. 223.

²⁴⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 153.

²⁴⁹ BOK, Václav. *Poznámky k životu a dílu Theobalda Höcka z Zweibrückenu*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 233.

²⁵⁰ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 159.

mlynáře a původně působil na dvoře Petra Voka jako soudní písař v Českém Krumlově. K zadání úkolu sepsat rožmberské kroniky došlo ze strany Petra Voka nejspíše na počátku 17. století, kdy už poslední Rožmberk tušil, že s jeho odchodem vymře celý slavný rožmberský rod. Březan, který se během svého působení na jeho dvoře osvědčil jako výborný archivář a knihovník, byl pro něho spolehlivou volbou.²⁵¹ Za Březanova přičinění tak vznikla pětidílná kronika s názvem *Historie rožmberská*, pojednávající o genealogii rodu Rožmberků od jeho počátků až do vymření posledního Rožmberka Petra Voka roku 1611.²⁵² Na přání posledního rožmberského velmože byla kronika dokončena až po jeho smrti, a to v letech 1611–1615 tak, aby zachycovala i události spojené s vymřením jednoho z nejdůležitějších českých šlechtických rodů. Z původních pěti dílů kroniky se do současnosti dochovaly pouze poslední dva, které pojednávají o Vilémovi z Rožmberka a Petru Vokovi.²⁵³ K vydání této dvoudílné kroniky došlo na počátku 19. století a její důležitost spočívá především v tom, že reflektuje politické a kulturní události v Čechách v průběhu 16. a na začátku 17. století.²⁵⁴

7.3 Podpora hudebníků na rožmberském dvoře

Velké podpoře posledních Rožmberků, zejména Viléma z Rožmberka, se těšili hudebníci. Vilémova záliba v hudbě se projevila již při jeho návštěvě Itálie, kde značnými finančními obnosy podporoval tamní umělce.²⁵⁵ Ve své podpoře hudebníků pokračovat Vilém z Rožmberka i v Čechách, což by v renesanci nebylo pro šlechtice ničím výjimečným, nebýt vysokých finančních částek, kterými podporoval své oblíbené hudebníky. Hudba se v období Vilémovy vlády stala nedílnou součástí všech jeho panských sídel. Naplno se jeho láska k hudbě projevila v polovině 16. století, kdy si roku 1552 nechal založit svou vlastní kapelu. V té působil nejméně deset hudebníků, kteří ovládali hned několik hudebních nástrojů, pomocí kterých mohli potěšit svého pána.²⁵⁶ „*Nicméně pán ráčil muziku v Čechách, při kteréž dosti vesel s panem Joachymem z Hradce, paní manželkou jeho i jinými pány a přáteli pobýti ráčil,*

²⁵¹ PÁNEK, Jaroslav. *Rožmberský historiograf Václav Březan*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 270.

²⁵² BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 160.

²⁵³ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 159.

²⁵⁴ PÁNEK, Jaroslav. *Rožmberský historiograf Václav Březan*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 271.

²⁵⁵ HORYNA, Martin. *Rožmberkové a hudba*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 305.

²⁵⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 260.

sobě najíti. A tudy pánu příčina dána, že sobě do domu všelijakú muziku, nelitovav nákladu, nechtěv se jiných prositi, zjednati ráčil. V Budějovicích Českých Joachymovi varhaníku ráčil dáti dělati regál nový s několika mutacemi a od něho dáti 90 kop míš. K tomu také i jiná instrumenta muzická i muzikanty a pozounáře Jeho Milost pán zjednati ráčil. Gregr pachole, vyučiv se v Linci na pozoun a cink, až byl připověděl městu sloužiti, však na žádost páně ouřad linecký Jeho Milosti pánu ho pustili. A ten až do sešlosti věku a skonání při domu rožmberským zůstal.²⁵⁷ Vilém vyžadoval přítomnost své kapely na všech slavnostních událostech, a proto se postaral o to, aby jeho hudebníci pravidelně cvičili a dostávali nemalou mzdu.²⁵⁸ Myšlenku na založení vlastní dvorské kapely Vilém z Rožmberka nejspíše přejal od Ferdinanda Tyrolského, jehož kapela se mohla pyšnit 18 hudebníky a hlavním kapelníkem. Pro Viléma byla hudba natolik důležitá, že ji dokonce na své českokrumlovské škole nechal vyučovat jako jeden z hlavních předmětů. Počet profesorů, který se ve škole věnoval hudbě, byl několikrát vyšší, než bylo běžným zvykem. Rožmberský vladař usiloval v Českém Krumlově také o znovuzaložení takzvaného literátského bratrstva, které sdružovalo hudebníky působící v kostelech. K uskupení tohoto bratrstva skutečně došlo a Vilém do jeho čela postavil kaplana Ambrože Kitzhäupele, za jehož vedení se bratrstvo rozšířilo do té míry, že v něm působilo 24 členů.²⁵⁹

7.4 Alchymisté ve službách Viléma z Rožmberka

V období renesance byla alchymie považována za součást přírodních věd, a tak neušla zájmům Viléma z Rožmberka. Ten v ní spatřoval pokrokovou nauku, jejíž uplatnění sloužilo k rozvoji nejen lékařství, ale také hornictví, jemuž se rožmberský velmož velmi věnoval.²⁶⁰ Přestože hlavním cílem alchymistů bylo vytvoření kamene mudrců a živé vody, pro Viléma z Rožmberka představovala alchymie poslední naději ve zcela jiném směru.²⁶¹ Pokroky, ke kterým docházelo v renesančním lékařství díky objevům alchymistů, povzbuzovaly Rožmberka v myšlence, že se objeví lék na jeho plodnost a on bude schopný počít s některou ze svých manželek dědice rožmberského dominia. V průběhu Vilémovy vlády se tak na dvoře Rožmberků vystřídal minimálně

²⁵⁷ Životy posledních Rožmberků. Díl 1., s. 69.

²⁵⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 260.

²⁵⁹ HORYNA, Martin. *Vilém z Rožmberka a hudba*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 258–260.

²⁶⁰ PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmberka*. In: *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, s. 286.

²⁶¹ ZACHAR, Otakar. *O alchymii a českých alchymistech*, Praha 1911, s. 93.

50alchymistů, kteří se pokoušeli velmožovu neplodnost vyléčit. Na zámku v Českém Krumlově pro něj pracoval alchymista Antonius Michael, který spravoval krumlovskou alchymistickou laboratoř s přilehlou botanickou zahradou. Těšil se Vilémově přízni, jelikož mu slíbil darem k jeho čtvrté svatbě nápoj života, kterého se však postupně umírající velmož nedočkal. Po Vilémově smrti se tak Antonius Michael dostal do krumlovského žaláře na příkaz Petra Voka, kde také zemřel a byl pochován v křížové chodbě kláštera v Českém Krumlově.²⁶²

Dalším významným alchymistou, který působil na Vilémově dvoře, byl Claudius Syrrus. Ten stejně jako jeho mnozí předchůdci nasliboval Rožmbekovi velké množství zlata, které mu vyrobí na základě svých experimentů. K tomu samozřejmě nedošlo, ale i přesto se Syrrus těšil vladařově velké přízni a finanční podpoře, jelikož pro něho vyráběl různé magické předměty a amulety, které ho ochraňovaly před vším zlem.²⁶³ K rozvoji alchymie na rožmbekském dvoře jistou mírou přispěl i Jaroš Griemiller, který pro Viléma vytvořil česky psanou knihu pojednávající o tajuplných alchymistických rituálech a experimentech, kterou obohatil o řadu ilustrací.²⁶⁴

Podstatným momentem v historii rožmbekského dvora se stal příchod dvou anglických alchymistů, Johna Deea a Edwarda Kelleyho. Jejich přítomnost na jihu Čech učinila z rožmbekských laboratorií alchymistická pracoviště dosahující evropské úrovně.²⁶⁵ Předtím, než se přesunuli na rožmbekské panství, působili tito dva Angličané na dvoře císaře Rudolfa II., který byl svou vášní pro alchymii proslulý. Jestliže ve službách Viléma z Rožmbeka působil zhruba 50alchymistů, ve službách císaře Rudolfa II. jich bylo přes 200.²⁶⁶ Po jejich příchodu do jižních Čech roku 1588, je Vilém ubytoval na svém zámku v Třeboni, kde pro ně zřídil speciální alchymistickou laboratoř.²⁶⁷ Václav Březan se k této události ve svých kronikách vyjadřuje takto: „28. týhož (měsíce dubna) tak poznamenáno rukou někdy dobré a vzácné paměti pana Viléma z Rožmbeka: Toho dne vsazeno do díla a začato od písaře treboňského, nebo

²⁶² PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmbeka*. In: Rožmbekové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 286–287.

²⁶³ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmbekové: velmoži české renesance*, s. 268.

²⁶⁴ PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmbeka*. In: Rožmbekové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 287.

²⁶⁵ VÁGNER, Petr. *Dny všední a sváteční rožmbekských alchymistů*. In: Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmbeků, s. 273.

²⁶⁶ SVITÁK, Ivan. *Sir Edward Kelley: český rytíř, 1555-1598*, Praha 1994, s. 159.

²⁶⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl třetí, Budějovsko*, s. 137.

*pan Edwardus písaři dal, tincturam (kapalinu) aby dělal. Než co tingováno, zlato-li či stříbro a jak mnoho, nenacházím, a s jakým užitkem, ale sotva nebyl-li to podvod.*²⁶⁸ Rožmberský kronikář se ve svých zápisech vyjadřuje o všech alchymistech, kteří navštívili dvůr jeho pána stejně. Jednalo se o podvodníky, jejichž činnost byla proradná, a kteří pouze finančně zatěžovali rožmberského vladaře.²⁶⁹ Právě finanční nároky alchymistů se později ukázaly jako jeden ze základních aspektů toho, že se Rožmberkové dostali do finanční tísně.²⁷⁰

Jak již bylo zmíněno, přítomnost obou anglických alchymistů pozvedla rožmberské dominium na evropskou úroveň. V rámci tohoto rozvoje se do jižních Čech začalo sjíždět velké množství významných šlechticů a urozených pánů. Jedním z těchto hostů byl například Edward Garland, posel ruského cara. Car Fjodor I. Ivanovič ho vyslal do Čech s cílem přesvědčit Johna Deea, aby přijel do Ruska poskytnout ruskému vládci rady ohledně jeho plánů na dobytí nového území.²⁷¹ Mezinárodní charakter návštěv, které oba alchymisté přijímali na zámku v Třeboni na konci 16. století, v Čechách vzbuzoval vlnu zájmu. Objevily se jisté spekulace, že John Dee i Edward Kelley stále působí ve službách královny Alžběty I. a že na jihu Čech provádějí špionážní činnost.²⁷² V deníku Johna Deea se objevuje nepřeborné množství jmen a osob nejrůznějšího zaměření, které tuto teorii potvrzují. Zároveň si Dee do svého deníku zapisoval značky a zkratky, které dodnes nebyly rozluštny.²⁷³ Zda tedy byli tito dva alchymisté tajnými špióny, kteří působili ve službách císaře Rudolfa II., a následně na rožmberském zámku v Třeboni, není dodnes jisté.²⁷⁴

Vilém z Rožmberka považoval alchymii za součást kulturního prostředí rožmberského dvora. Zůstává ale zajímavostí, že přesvědčený katolík a jeden z nejschopnějších českých politiků 16. století důvěřoval alchymistům, s nimiž se pojily příběhy o čarodějnicích, démonech a samozřejmě magii.²⁷⁵ Opakem Viléma jakožto alchymistického mecenáše byl Petr Vok. Náklonnost vůči magii a okultním vědám

²⁶⁸ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1., s. 345.*

²⁶⁹ CHOUROVÁ, Petra. *Alchymisté nebo šarlatáni: John Dee a Edward Kelley*, s. 29.

²⁷⁰ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 158.

²⁷¹ CHOUROVÁ, Petra. *Alchymisté nebo šarlatáni: John Dee a Edward Kelley*, s. 75.

²⁷² PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 270–271.

²⁷³ Blíže: *Deníky Johna Deeho*. Praha 2013.

²⁷⁴ CHOUROVÁ, Petra. *Alchymisté nebo šarlatáni: John Dee a Edward Kelley*, s. 75.

²⁷⁵ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 272.

se svým starším bratrem nesdílel, což se odrazilo i v jeho rozhodnutí nechat uvěznit Antonia Michaela. Poslední Rožmberk se raději zaměřoval na přírodní vědy a lékařství jako takové.²⁷⁶

7.5 Zájem posledních Rožmberků o přírodní vědy

Rozvoj v oblasti přírodních věd je spojován s přesídlením císařského dvora Rudolfa II. do Prahy. Císařův zájem o přírodní nauky oslovoval i české šlechtice, kteří se po jeho vzoru začali o tuto kulturní sféru zajímat a podporovat ji. Poslední Rožmberkové patří v oblasti přírodních věd mezi nejvýznamnější mecenáše 16. století a můžeme říci, že bez jejich finanční pomoci by řada vědců nedosáhla svých objevů.²⁷⁷

Podpoře obou posledních Rožmberků se těšil zejména lékař a astronom Tadeáš Hájek z Hájku, který jim věnoval své dílo, v němž pojednával o kometě a nebeských znameních.²⁷⁸ Ačkoli však toto dílo adresoval Vilémovi z Rožmberka i Petru Vokovi, jeho hlavním mecenášem byl starší z obou bratrů. Právě za jeho podpory mohl Tadeáš Hájek přeložit spis Pietra Andrey Mattioliho, který nazval *Herbář jinak bylinář velmi užitečný*, jenž vyšel jako tiskem v roce 1562.²⁷⁹ Co vedlo Tadeáše Hájka k tomu, že chtěl právě toto dílo přeložit do českého jazyka, známo není, ale je jisté, že se na jeho financování podílela kromě Viléma z Rožmberka i řada dalších českých šlechticů. Tadeáš na své mecenáše v *Herbáři jinak bylináři* odkázal, a to v podobě jejich šlechtických erbů, které nechal společně s jejich jmény vyobrazit na vnitřní stranu knižní vazby. O vysokých finančních příspěvcích, kterých se mu dostávalo ze strany Viléma z Rožmberka svědčí i to, že velmožův erb je zde vyobrazen jako první.²⁸⁰ Kromě Tadeáše Hájka podporoval Vilém z Rožmberka také botanika Adama Zalužanského ze Zalužan, kterému umožnil zkoumat flóru v rožmberských zahradách. Právě jemu vděčí Vilém za to, že se zapsal do historie botaniky, jelikož díky jeho štědrým darům mu Adam Zálužský věnoval roku 1592 svůj spis *Methodi herbariae libri*

²⁷⁶ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 158.

²⁷⁷ PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmberka*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 286.

²⁷⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 267.

²⁷⁹ PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmberka*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 290–291.

²⁸⁰ Blíže: MATTIOLI, Pietro Andrea. *Herbář, jinak Bylinář, velmi užitečný*. Překlad Tadeáš Hájek z Hájku. Praha 1982.

tres.²⁸¹ Tento odborný spis má v historii české botaniky specifické místo, jelikož je prvním českým dílem, které vymezuje botaniku jakožto vědu vůči lékařství.²⁸² Kromě lékařství a botaniky se Vilém věnoval také astrologii, ale jeho zájem tak intenzivní jako tomu bylo u Petra Voka, a jediným astrologem, kterému věnoval svou pozornost, byl Cyprián Lvovický z Lvovic, jehož publikace rožmberský velmož četl.²⁸³

Pro Petra Voka byly přírodní vědy stejně důležité, jako byla pro Viléma alchymie. Jeho přízní a finanční podpoře se těšili přírodovědci nezávisle na tom, jakého byli zaměření. Převážně se však jednalo o astronomy, lékaře a matematiky.²⁸⁴ Z lékařů, kteří se těšili přízní posledního Rožmberka, zmiňme dva. Prvním z nich byl Oswald Croll, který za pomoci Petra Voka vydal spis *Basilica chymica*, který je obsahově orientovaný na oblast botaniky.²⁸⁵ Druhým významným lékařem byl Jan Jessenius, jenž roku 1600 v Praze provedl první veřejnou pitvu. Proces a postup této pitvy Jan Jessenius popsal ve svém díle *Anatomia Pragensis* a jeho součástí je také předmluva, ve které děkuje za finanční podporu poslednímu Rožmberkovi. Kromě tohoto odkazu nacházíme mezi jeho spisy ještě *De ossibus tractatus*, nebo-li *Traktát o lidských kostech*, který je Petru Vokovi výslovně dedikován.²⁸⁶ Petr Vok se shodou okolností projevil jako mecenáš i při druhém vydání Mattioliho *Herbáře*, jehož první vydání podpořil Vilém z Rožmberka. Hlavními vzdělanci, kteří se na tomto upraveném spise podíleli, byli Daniel Adam z Veleslavína a Adam Hubert z Rysepachu, kteří v díle stejně jako jejich předchůdce Tadeáš Hájek poděkovali Rožmberkovi, tentokrát však Petru Vokovi.²⁸⁷

V roce 1601, když Petr Vok pobýval v rudolfínské Praze, se seznámil se dvěma významnými astronomy. Jednalo se o dánského vzdělance Tychona de Brahe a jeho kolegu z Německa, Johannese Keplera.²⁸⁸ K jejich seznámení s posledním Rožmberkem přispěl Tychonův přítel a císařský rada Minckwitz, který 13. října roku 1601 požádal

²⁸¹ PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmberka*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 290–291.

²⁸² NIKLÍČEK, Ladislav. *Hájek jako lékař a protomedik Království českého*. In: BOUŠKA, Jiří. Tadeáš Hájek z Hájku: 1525-1600: [sborník], Praha 1976, s. 18.

²⁸³ PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmberka*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 290–291.

²⁸⁴ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 159.

²⁸⁵ PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmberka*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 292.

²⁸⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 161.

²⁸⁷ PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmberka*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 293.

²⁸⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 161.

Tychona de Brahe, aby mu dělal doprovod na večeři, která se konala v pražské rezidenci Petra Voka.²⁸⁹ Oba dva astronomové už byli v té době v Evropě známi jako úspěšní přírodovědci, a tak Petr Vok po seznámení s dánským vědcem projevil zájem i o práci jeho kolegy Johannese Keplera. Vědecké projekty obou vědců se následně těšily finanční podpoře posledního Rožmberka. Johannes Kepler jako projev svého vděku Petrovi věnoval spis *O pevnějších základech astrologie*, čímž si zajistil velmožovu přízeň až do roku 1611, kdy Petr Vok skonal. Kromě výše uvedených přírodovědců Petr Vok finančně podporoval i další renesanční vědce.²⁹⁰ Z těchto můžeme zmínit například matematika Ondřeje Mitýsko či císařského geometra Kašpara Ladislava Stehlíka z Čenčkova.²⁹¹

²⁸⁹ FERGUSON, Kitty. *Tycho a Kepler: nesourodá dvojice, jež jednou provždy změnila náš pohled na vesmír*, Praha 2009, s. 302.

²⁹⁰ PURŠ, Ivo. *Alchymie, astrologie a poznávání přírody v prostředí posledních pánů z Rožmberka*. In: *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, s. 293.

²⁹¹ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 160.

8 Rožmberská knihovna a sběratelská vášeň Petra Voka

Jedním z hlavních rysů, kterými můžeme charakterizovat renesanční šlechtu, byl zájem o knihy a literaturu. Toto se samozřejmě týká i jihočeských Rožmberků, jejichž kladný vztah k literární kultuře je možné sledovat až do 13. století. Zlomový okamžik však nastává až o dvě století později, kdy je vynalezen knihtisk. Tento vynález z dílny Johannese Gutenberga se zasloužil o nečekaný rozvoj literárních děl, která se díky poměrně rychlé produkci mohla stát zájmem renesanční šlechty ve střední Evropě.²⁹² Velkou pozornost knihám věnovali oba dva poslední Rožmberkové, a přestože je rodová knihovna spojena především se jménem Petra Voka, je nesporný i přínos Viléma z Rožmberka. Byl to také právě Vilém, kdo začal ve větší míře rozšiřovat knihovnu, které dal základní podobu jeho prapředek Oldřich II. z Rožmberka.²⁹³ Jeho zájem o knihy však nebyl ovlivněn pouze rodovou tradicí, ale také tzv. erasmovskou orientací,²⁹⁴ k níž mimo jiné patřil i zájem o literární kulturu.²⁹⁵ O rožmberské knihovně v období, kdy ji spravoval Vilém z Rožmberka, toho není moc známo. V historických spisech na ni však odkazuje Václav Šturm, který v jednom ze svých děl uvádí poděkování rožmberskému vladaři s tím, že chválí jeho úsilí při rozšiřování knihovny. Druhá zmínka o knihovně je spojena s jezuitskou kolejí v Českém Krumlově, které Vilém roku 1591 část své knižní sbírky odkázal. Po smrti Viléma se Petr Vok pokoušel získat knihy zpátky, ale navráceny mu nebyly. Tyto svazky zůstaly v majetku krumlovských jezuitů až do konce 18. století, a později byly odvezeny a uloženy do Národní knihovny v Praze, kde se uchovávají dodnes.²⁹⁶

Na základě dochovaných svazků můžeme usuzovat, že Vilém své knihy sbíral na základě kvalitního obsahu. Tím se odlišoval od většiny českých šlechticů, kteří své knihovny plnili všemi dostupnými knihami, a nehleděli přitom na to, zda se jedná

²⁹² BOK, Václav. *Vzdělanostní a kulturní profil rožmberského dvora*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 250.

²⁹³ ŠIMŮNEK, Robert a LAVIČKA, Roman. *Páni z Rožmberka 1250–1520: jižní Čechy ve středověku: kulturněhistorický obraz šlechtického dominia ve středověkých Čechách*, s. 125.

²⁹⁴ Erasmovskou orientací se rozumí kladný vztah věřících křesťanů k humanistickým antickým tématům.

²⁹⁵ BOK, Václav. *Vzdělanostní a kulturní profil rožmberského dvora*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 257.

²⁹⁶ HEJNIC, Josef. *K literárním a bibliofilským zájmům dvou posledních Rožmberků*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 226–227.

o kvalitní dílo, či ne. I přes specifický výběr své literatury však Vilém vytvořil jednu z největších knihoven 16. století, která uchovávala několik set knižních svazků.²⁹⁷

8.1 Rožmberská knihovna a Petr Vok

Podobu knihovny tak, jak ji vnímáme v současnosti, však vytvořil až poslední Rožmberk Petr Vok. Jeho knihovna, kterou seskupil na počátku 17. století, se stala jednou z nejznámějších a největších ve střední Evropě. Obsahově čítala až 11 000 svazků, o jejichž uspořádání se zasadil rožmberský kronikář a archivář Václav Březan.²⁹⁸ Ten knihovnu obohatil i o své vlastní dílo, kterým se na přání Petra Voka stala Kronika rožmberská, *Monumenta Rosenbergica*. Jeho dílo představuje životopisy posledních dvou Rožmberků, které jsou zapsány v podobě krátkých zpráv, podávajících informace o soukromém i veřejném životě Viléma z Rožmberka a Petra Voka.²⁹⁹

Zájem o knihy Petra Voka provázal už od jeho mládí. Na císařském dvoře Maxmiliána II. se mladý Rožmberk seznámil s renesančním sběratelem Janem Jakubem Fuggerem, který ho pozval na své sídlo. Zde si mimo jiné Petr Vok prohlédl jeho knihovnu, která byla v té době známá po celé Evropě pro svou kvalitu i početnost knih, které uchovávala. Svě první svazky, které se pak staly součástí jeho knihovny, poslední Rožmberk získal během své kavalírské cesty. Některé svazky sám zakoupil, ale většinu z nich obdržel darem, jako například spis *Proti ochvatu koně*, který se ale bohužel nedochoval.³⁰⁰ V dalším hromadění literárních děl se Petr Vok na rozdíl od svého praktického bratra nechal inspirovat císařským dvorem Rudolfa II. Zájmy císaře pokrývaly téměř všechny kulturní i mimokulturní oblasti, a tomu také odpovídala jeho knihovna, kterou však na počátku 17. století Petr Vok zastínil knihovnou Rožmberků.³⁰¹ Tu začal budovat již na svém zámku v Bechyni, kde měl uloženo 243 literárních děl, z nichž většinu tvořila díla psaná latinsky, dále byla zastoupena díla německá, a nejmenší podíl připadal na jazyk český. Zajímavostí bylo, že se zde nacházely

²⁹⁷ VESELÁ, Lenka. *Knihy na dvoře Rožmberků*, s. 44–45.

²⁹⁸ HEJNIC, Josef. *K literárním a bibliofilským zájmům dvou posledních Rožmberků*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 228.

²⁹⁹ KUTNAR, František a MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, s. 85–86. Blíže ke kronice Rožmberské v kapitole 7. (*Kulturní mecenát posledních Rožmberků*).

³⁰⁰ VESELÁ, Lenka. *Knihy na dvoře Rožmberků*, s. 71–73.

³⁰¹ HEJNIC, Josef. *K literárním a bibliofilským zájmům dvou posledních Rožmberků*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 229.

i tři italské spisy, ty ale byly ztraceny během převozu knihovny do Českého Krumlova a následně do Třeboně.³⁰²

Po přesunu Petra Voka do Českého Krumlova se jeho bechyňská sbírka spojila se svazky, které zde zanechal jeho bratr Vilém z Rožmberka spolu s předchozími generacemi Rožmberků. Stala se tak opravdovou renesanční knihovnou. Petr Vok do ní nechával zakládat i svazky, které se staly jeho majetkem po zrušení několika klášterů v rámci rožmberského dominia. Kromě těchto zdrojů byl poslední Rožmberk také častým návštěvníkem českých i německých trhů, na kterých knihy skupoval. Jeho knihovna se tak stala zcela univerzálním zdrojem poznání, kde si vladař mohl vyhledat odbornou i krásnou literaturu, písemnictví, mapy či hudební zápisy.³⁰³ Vyhledávání v knihovně však kvůli jejímu uspořádání nebylo dost dobře možné. Změna nastala až roku 1602, kdy se Petr Vok i se svým dvorem přestěhoval na zámek do Třeboně, a zadal katalogizaci knihovny svému archiváři Václavu Březanovi.³⁰⁴ „*Novembris 16. z poručení Jeho Milosti pana vladaře Václav Březan k přestěhování bibliotéky z zámku Krumlova na Třeboň počal toho dne knihy do truhel sklízeti a skládati. Přes dvě neděle s nimi práci vedl. Nakladl 23 truhly plné; papírem a slámou po stranách, aby se nestlačily, opatřil. Zimním časem, když dobrá sanice byla, na Třeboň voženy. Ležely v truhlách na Třeboni až do 1604. léta. Potom v zimě nošeny do nárožní světnice k ryňku k vysušení. Než listové, kromě privilejí domu rožmberského, ještě na Krumlově v kaple svatojiřské staré ještě pozůstali januario (v lednu) a februario (v únoru) měsíce nastávajícího roku (1602) do sudů složeni a pobiti i v truhlách opatření a také na Třeboň dovezeni. A tak ti skleповé dočista vyprázdněni. To stěhování šlo časně velmi valně netoliko z Krumlova, ale i z obory netolické.*“³⁰⁵ Přínos Václava Březana v rámci rožmberské knihovny tedy spočíval hlavně v její katalogizaci a péči o knihy samotné. Jeho úsilí bylo završeno roku 1608, kdy byla na treboňském zámku dokončena výstavba zámecké knihovny, která trvala 3 roky, a jejímž architektem byl Domenic Cometa. Stejně jako celý zámecký areál, byla i knihovna vyzdobena malbami od Tomáše Třebochovského, a strop doplněn dřevořezbami vytvořenými truhlářem Oldřichem Taxnerem.³⁰⁶ Knihy, které byly

³⁰² VESELÁ, Lenka. *Knihy na dvoře Rožmberků*, s. 74–75.

³⁰³ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 157.

³⁰⁴ KAVKA, František. *Zlatý věk Růží: Kus české historie 16. století*, Praha 1993, s. 127.

³⁰⁵ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, s. 559.

³⁰⁶ MATOUŠ, František. *Třeboň*, s. 25.

od svého převozu z Českého Krumlova uschovány v truhlách se tak v průběhu roku 1608 přesunuly do nové knihovny, kde byly uspořádány Václavem Březanem.³⁰⁷

Stejně jako v případě bechyňské knihovny, bylo v rožmberské knihovně na zámku v Třeboni zastoupeno nejvíce děl psaných latinsky. Tyto spisy tvořily 69% celé knihovny, a po nich co do počtu následovaly knihy v jazyce německém (25%), a svazky v jazyce českém (5%). Takovéto jazykové rozložení bylo pro renesanční knihovny celkem běžné, ale obsahově byla knihovna doslova nadprůměrná. Petr Vok a další generace Rožmberků, kteří se na sestavení knihovny podíleli, se totiž nezaměřovali pouze na odborné knihy a krásnou literaturu. V rožmberské knihovně se tak nacházely spisy o medicíně, poetika a již zmíněné hudební záznamy, čímž se tato rodová knihovna značně odlišovala od všech ostatních ve střední Evropě.³⁰⁸ Strukturou byla knihovna členěna do pěti kategorií, které zahrnovaly: teologii, právo, medicínu, historii a filosofii. Sekce teologie tvořila nejrozsáhlejší část knihovny a tvořilo ji 4 233 knih a spisů. Druhé největší zastoupení měla historie, v jejímž uspořádání se asi nejvíce projevila práce Václava Březana. Tato část knihovny zahrnovala mimo jiné také životopisy, aristokratické genealogie a heraldiku, noviny či cestopisy. V počtu obsahového zastoupení byla na třetím místě filosofie. V této sekci byla uchována antická próza, satirické hry a opery, ale také díla zabývající se lingvistikou, etikou či politikou. Petr Vok do filosofické části své knihovny řadil i své oblíbené spisy zabývající se mechanickými přístroji, chovatelstvím, zemědělstvím, astrologií a astronomií. Všechny tyto podkategorie souvisely s tím, že renesance se obracela k novoplatonismu, ze kterého všechny tyto vědy a vědní obory vycházejí. Po sekci filosofií byly v knihovně zastoupeny ještě medicína a právo, které tvoří procentuálně nejmenší část knihovny. Právo je zastoupeno ve 453 svazcích a medicína spolu s alchymii a kuchařskými recepty zhruba ve stejném počtu.³⁰⁹

Ucelená a systematická podoba, kterou knihovna získala, když rožmberské dominium převzal Petr Vok a kterou jí vtiskl Václav Březan, nám dnes již bohužel není dostupná. I přesto, že se knihovna za vlády posledního Rožmberka dočkala největšího rozkvětu, spolu se smrtí panovníka přišel i její konec. Během následujících let,

³⁰⁷ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 298,

³⁰⁸ VESELÁ, Lenka. *Rožmberská knihovna*. In: *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, s. 257.

³⁰⁹ VESELÁ, Lenka. *Knihy na dvoře Rožmberků*, s. 135–165.

a to zejména třicetileté války, docházelo k postupnému úpadku knihovny, která nejprve patřila rodu Švamberků, a později Habsburkům. V období, kdy knihovnu spravovali Švamberkové, byla její malá část věnována několika obnoveným klášterům při Třeboni. Za vlády Habsburků však nastal její definitivní zánik, když se spolu s dalšími českými poklady stala válečnou kořistí švédských vojsk. V současnosti se v českém prostředí nachází 450 svazků z rožmberské knihovny, a tvoří jej především rukopisy a prvotisky.³¹⁰ Obsah původní knihovny nám přibližuje rukopisný katalog, který můžeme nalézt na webových stránkách: <https://www.knizni-korist.cz/katalogy/>.³¹¹

8.2 Kunstkomora Petra Voka

Druhou významnou část sbírek posledního Rožmberka uchovanou na zámku v Třeboni tvořila jeho kunstkomora, nebo-li umělecká galerie. Petr Vok si stejně jako každý renesanční člověk našel zálibu v mnoha směrech, a tak jeho sbírky zahrnovaly i hudební nástroje, přírodniny, zbraně a samozřejmě také výtvarné umění.³¹² Kunstkomora na třeboňském zámku se tak stala místem, kde Petr Vok všechny tyto věci shromažďoval. Umělecká galerie, která tvořila hlavní část kunstkomory, zahrnovala sochy, reliéfy, portréty, malby i mědiryty. Převládala zde díla zejména zahraničních umělců a dvorních umělců z rožmberského dvora. Z děl zahraničních malířů tvořících v renesanci a manýrismu byla ve větším množství zastoupena díla Albrechta Dürera, Hanse nach Aachen nebo Bartholomea Sprangera.³¹³

Kromě umělecké galerie uchovávala rožmberská kunstkomora i umělecké řemeslné předměty. Jednalo se o různorodé nádoby, které byly vyrobeny buď ze skla, nebo z kovu.³¹⁴ Do této části sbírek Petr Vok zařazoval i umělecká díla vyřezávaná z drahých kamenů. Jednalo se o takzvanou glyptiku, která patřila mezi nejoblíbenějších umělecká řemesla na císařském dvoře Rudolfa II. Petr Vok nejprve skupoval glyptická díla od císařského dvorního umělce Ottavia Miseroniho. Později se však seznámil s Hansem Heinrichem Rabenhauptem, který se stal jeho vlastním dvorním odborníkem na zpracování drahých kovů. Ve své vášni pro glyptiku Petr Vok dokonce zašel

³¹⁰ VESELÁ, Lenka. *Rožmberská knihovna*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 277–278.

³¹¹ *Katalog rožmberské knihovny*, [online]. Dostupné z: <https://www.knizni-korist.cz/katalogy/> (cit. 10. 4. 2019).

³¹² JUŘÍK, Pavel. *Jihočeské dominium: Rožmberkové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*, s. 65.

³¹³ PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*, s. 302.

³¹⁴ Tamtéž, s. 304.

tak daleko, že si pořídil i vlastní mlýn sloužící k opracování kamenů. Produkty z této činnosti byly natolik působivé, že zaujaly i císaře Rudolfa II, jehož glyptická sbírka byla ve své době nejrozsáhlejší ve střední Evropě.³¹⁵ Informace o tom, že sbírky Petra Voka zahrnovaly i takovéto předměty, se dochovaly v inventářích Rožmberků v podobě účtenek, které si Petr Vok uchovával pro potřebu domácího účetnictví.³¹⁶

Zbývající část rožmberské kunstkomory můžeme rozdělit na tři části. Jednalo se o soubor takzvaných *scientificalií*, *artificialií* a *naturalií*. *Scientificalia* měla v této části sbírek největší zastoupení. Jednalo se převážně o astronomické, matematické a fyzikální přístroje, o které poslední Rožmberk projevil zájem už při své kavalírské cestě do Nizozemí. Ve větším počtu zde byly zastoupeny například kompas, měřítka (lineály) a hodinové stroje. Za nejzajímavější předměty, které sbírka obsahovala, jsou považovány dva dalekohledy, které ve své kunstkomoře nevlastnil dokonce ani císař Rudolf II.³¹⁷ Petr Vok byl zaujat mechanickým fungováním věcí, a to nejen zbraní. Fascinovalo ho dílo Erasma Habermela a jiných mistrů, kteří dokázali ovládat fyzikální přístroje. Tento vladařův zájem se projevil již při jeho pobytu na Bechyni, kde si pořídil vynález, pomocí kterého byl schopen určovat směr větru. Zájem o meteorologii nebyl v renesanci ničím výjimečným, ale Petr Vok ho rozvinul ještě o astronomii, které se v 16. století věnoval mimo jiné i Johannes Kepler, se kterým poslední Rožmberk vedl pravidelnou korespondenci.³¹⁸

Artificialia tvořila část sbírky, která měla symbolizovat lidskou kreativitu. Většina předmětů uložených v této části sbírek se týkala náboženství a náboženských předmětů, z nichž můžeme uvést například růženec utvořený z mořských korálů. Zajímavostmi, které zde byly uloženy, a které nebyly náboženského charakteru, byly dva architektonické modely. Prvním z nich byla ze slonoviny vyrobená maketa zámku v Českém Krumlově, a druhým byl dřevěný model rožmberské školy založené Petrem Vokem v Soběslavi. Třetí oddíl této části sbírky tvořila *naturalia*. Jedním z hostů, kteří Petra Voka navštěvovali na třeboňském zámku, byl i Jan Jessenius, jehož návštěvy se staly dalším dokladem rozličných zájmů posledního Rožmberka. Za Jesseniovy

³¹⁵ BUKOVINSKÁ, Beket. Zlatníci a řezáči drahých kamenů v kontaktech s posledními Rožmberky. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 612.

³¹⁶ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 165.

³¹⁷ STEJSKAL, Aleš. *Rožmberská a švaberská kunstkomora na počátku 17. století a její inventář*. In: Archivum Trebonense : sborník studií pracovníků Státního oblastního archivu v Třeboni, Třeboň 2001, s. 68–69.

³¹⁸ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 166.

přítomnosti se na třeboňském zámku konaly pitvy, a tak se součástí sbírek posledního Rožmberka staly i některé části lidských těl.³¹⁹

Další zájmovou oblastí Petra Voka, jejíž předměty však nebyly součástí sbírek, byl sběr minerálů. K této zálibě ho dovedlo věhlasné podnikání rodu Rožmberků v oblasti hornictví. Také se podílel na financování řady odborných knih zaměřených na přírodní vědy. Jednalo se především o herbáře, podle kterých pak utvořil svou sbírku rostlin, a začal pěstovat vzácné rostlinné druhy v zámeckém parku. Zájem Petra Voka o živou přírodu samozřejmě souvisel i s chovem divoké zvěře. Takovýto chov byl jedním ze znaků společenského postavení, a tak poslední Rožmberk nechal v blízkosti rybníka Rožmberka vystavět novou oboru, ve které začal chovat rožmberské erbovní zvíře – medvědy. Skutečně zajímavý byl ovšem počín Petra Voka v roce 1603, kdy ho jeho vztah k přírodě přivedl na myšlenku nechat v oblasti mezi třeboňskými rybníky vysadit želvy.³²⁰

8.3 Numismatická sbírka posledních Rožmberků

Poslední sbírkou, kterou bych ráda zmínila, je numismatická sbírka posledních Rožmberků. K její tvorbě jakožto konkrétní sbírky však nedocházelo za života posledních Rožmberků, ale až v průběhu 19. století, kdy byla sbírka utvářena na základě příspěvků z veřejných i soukromých majetků. Při této koncentraci se objevilo velké množství padělků a napodobenin, po jejichž vyloučení bylo možné rožmberské mincovnictví rozdělit do tří fází. První fáze je spojována s Oldřichem II. z Rožmberka, který je shodou okolností sám známý jako padělatel. Druhé období se datuje vládou Jošta III. a jeho bratra Petra V. z Rožmberka, kterým bylo císařem uděleno podmíněné výsadní právo na ražbu vlastních mincí. Ve třetím období pak dochází ke koupi tohoto práva Vilémem z Rožmberka, který zakládá svou mincovnu ve slezských Rychlebech, převzatou později Petrem Vokem.³²¹

Ražba mincí posledními Rožmberky souvisí zejména s jejich aktivitami v oblasti hornictví. Na základě vytěžených hornin si Vilém z Rožmberka mohl nechat v Rychlebech, které zakoupil společně se Silberberkem v roce 1581, razit jako první

³¹⁹ STEJSKAL, Aleš. *Rožmberská a švaberská kunstkamora na počátku 17. století a její inventář*.

In: Archivum Trebonense : sborník studií pracovníků Státního oblastního archivu v Třeboni, s. 70–71.

³²⁰ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 166–167.

³²¹ VOREL, Petr. *Mincovní činnost pánů z Rožmberka v 15. a 16. století*. In: Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, s. 156–157.

z Rožmberků své vlastní mince.³²² V Rychlebech byl nejrozšířenějším druhem ražených mincí dukát s podobiznou svatého Kryštofa. Vilém z Rožmberka tak zachoval místní tradici, a na svou první várku ražených mincí nechal otisknout svatého Kryštofa, a z druhé strany nechal vyobrazit znak odkazující na rodinný erb Orsiniů. Tato první ražba se uskutečnila 2. února 1582 a bylo při ní vyraženo celkem 596 dukátů.³²³ Po Vilémově smrti se Petr Vok rozhodl, že bratrovy mincovní znaky změní, a tak nařídil na rožmberské dukáty razit namísto orsiniovského znaku rožmberské medvědy. Zároveň však zanechal podobiznu svatého Kryštofa, kterou doplnil o výjev řeky, přes kterou dle legend svatý Kryštof přenášel Ježíška.³²⁴

Kromě praktických platidel si poslední Rožmberkové nechávali razit i pamětní zlaté mince, které jim i dalším šlechticům měly připomínat důležité události v rámci rožmberského rodu a jeho dominia. Takovou událostí bylo například Vilémovo zařazení mezi nositele řádu Zlatého rouna roku 1585, nebo jeho svatba s Polyxenou z Pernštejna roku 1587.³²⁵ Tyto nákladné investice však jen posílily jeho zadlužení, a když po jeho smrti stanul v čele rožmberského panství Petr Vok, jediným jeho činem v mincovní oblasti se stalo znovuzavedení medvěďů na přední stranu rožmberských dukátů. Následně musel kvůli tíživé finanční situaci v roce 1596 rychlebskou mincovnu prodat lehnickému knížeti Jáchymovi Friedrichovi.³²⁶

V současnosti uchovává rožmberská numismatická sbírka uložená v Národním muzeu v Praze přes 80 mincí, které nechali vyrazit buď Vilém z Rožmberka, nebo Petr Vok. Je zřejmé, že oba poslední Rožmberkové měli o numismatické kultuře pestrý přehled, jelikož rožmberská knihovna uchovávala i několik výtisků týkajících se právě tohoto oboru. Dnes v této sbírce můžeme kromě již zmíněných mincí nalézt i medaile, z nichž nejznámější je ta, kterou nechal razit Petr Vok při své nástupu na velmožský post. Dále pak pečetní peníze, které byly vytvořeny speciálně pro pány z Růže

³²² KLEISNER, Tomáš a HOLEČKOVÁ, Zuzana. *Mince a medaile posledních Rožmberků: Vilém (1535–1592) a Petr Vok z Rožmberka (1539–1611) = Coins and medals of the last Rosenbergs: William (1535–1592) and Peter-Vok of Rosenberg (1539–1611)*, s. 8.

³²³ ZÁPLATA, Jiří. *Horní a mincovní činnost posledních Rožmberků*, s. 15–17.

³²⁴ KLEISNER, Tomáš a HOLEČKOVÁ, Zuzana. *Mince a medaile posledních Rožmberků: Vilém (1535–1592) a Petr Vok z Rožmberka (1539–1611) = Coins and medals of the last Rosenbergs: William (1535–1592) and Peter-Vok of Rosenberg (1539–1611)*, s. 12.

³²⁵ ZÁPLATA, Jiří. *Horní a mincovní činnost posledních Rožmberků*, s. 23.

³²⁶ VOREL, Petr. *Mincovní činnost pánů z Rožmberka v 15. a 16. století*. In: *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, s. 161.

a důležité členy jejich dvora, jako byl Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan či Vilémova poslední manželka Polyxena z Pernštejna.³²⁷

³²⁷ KLEISNER, Tomáš a HOLEČKOVÁ, Zuzana. *Mince a medaile posledních Rožmberků: Vilém (1535–1592) a Petr Vok z Rožmberka (1539–1611) = Coins and medals of the last Rosenbergs: William (1535–1592) and Peter-Vok of Rosenberg (1539–1611)*, s. 16.

9 Smuteční slavnosti a místa posledního odpočinku Viléma z Rožmberka a Petra Voka

V 16. století se rodové nekropole staly jedním z výsostných projevů reprezentace renesanční šlechty. Jejich existence zajišťovala šlechtickým rodům další postup v rámci mocenského žebříčku a demonstrovala jejich postavení v rámci českého království. Jak jsme již zmínili, rodovou hrobkou Rožmberků byl klášter ve Vyšším Brodě, který uchovával ostatky rodových příslušníků již od roku 1269. Byly zde uloženy ostatky minimálně 39 členů rodu a předpokládalo se, že své místo zde zaujmou i dva poslední Rožmberkové. Toto očekávání se však naplnilo jen zpola.³²⁸

9.1 Smrt Viléma z Rožmberka

Své poslední dny na tomto světě si rožmberský vladař přál strávit ve svém rezidenčním sídle v Českém Krumlově. Naneštěstí mu to bohužel nebylo dopřáno, a tak se do Českého Krumlova dostal až po své smrti, kterou zapříčinily souchotiny a plicní onemocnění. Stalo se tak 31. srpna 1592.³²⁹ „*Téhož léta v pondělí po památce sv. Augustina, 31. dne srpna měsíce, pan Vilím z Rožmberka, vladař domu rožmberského, rytíř zlatého rouna, Jeho Milosti císařské tejná rada a nejvyšší purkrabě pražský, v domě svém na Hradě pražském mezi 17. a 18. hodinou život svůj dokonal a v klášteře sv. Jiří zanechán, odkudž potom 26. dne října měsíce s velikou slávou nešen byl dolův přes stupně, jimiž na zámek se chodí, a rynek malostranský do kláštera sv. Tomáše.*“³³⁰ Průvod, který doprovázel tělo zesnulého Rožmberka do kláštera svatého Tomáše, tvořilo několik tisíc lidí. Kromě Vilémových poddaných, kterých se zde sešlo zhruba 2000, se připojili převážně katoličtí duchovní, kteří z pohřbu učinili doslova kulturní událost. Bratrstvo od Matky Boží, sídlící na Pražském Hradě, prošlo průvodem se zapálenými zelenými svícemi. Po něm následovaly další katolická bratrstva, která se však odlišovala svícemi červenými. Třetí část průvodu pak tvořili významní představitelé katolické konfese, k nimž se připojili mniši ze strahovského kláštera, svatého Tomáše, a dalších významných řeholí, které se v Praze nacházely. Ti na počest velkého rožmberského vladaře zapálili svíce žluté.³³¹ Před nimi jel kočár tažený dvanácti koňmi, vezoucí rakev zdobenou velkým bílým křížem. V těsné blízkosti

³²⁸ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 572–573.

³²⁹ PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*, s. 282–254.

³³⁰ BYDŽOVSKÝ Z FLORENTINA, Marek. *Svět za tři českých králů: výbor z kronikářských zápisů o letech 1526-1596*, Praha 1987, s. 222.

³³¹ KAVKA, František. *Zlatý věk Růží: Kus české historie 16. století*, s. 112.

kočáru kráčeli rodinní příslušníci a nejváženější dvořané Viléma z Rožmberka. Mezi těmito se nacházel i Petr Vok z Rožmberka, Jan Zrinský či Adam II. z Hradce, který v té době zastával funkci nejvyššího kancléře Českého království. Kočár s manželkou zesnulého, Polyxenou z Pernštejna, jel v průvodu až za těmito váženými muži.³³²

V klášteře svatého Tomáše byly odslouženy za mrtvého všechny smuteční obřady, avšak následující den bylo jeho tělo vypraveno na cestu do Českého Krumlova, kde bylo pochováno vedle velmožovy třetí manželky Anny Marie Rožmberské z Bádenu.³³³ Vilémovo rozhodnutí nechat se pohřbit jinde, než dvanáct generací Rožmberků před ním, bylo zřejmě silně ovlivněno kulturními, politickými i hospodářskými úspěchy, za které se jakožto rožmberský velmož v Českém Krumlově zasloužil. Právě rezidence v Českém Krumlově se stala symbolem jeho moci, a tak lze předpokládat, že jeho přání vycházelo z touhy udržet si svou slávu i po smrti.³³⁴

Vilémovo tělo bylo do rožmberské hrobky v Českém Krumlově uloženo 10. prosince 1592.³³⁵ „*Do Krumlova přijeli dne 3. novembris, vezeš tělo mrtvé do kláštera, kdež v kostele až do 10. dne decembris zanecháno. Kterýhožto dne neseno od rytířstva s nemalým houfem kněží z panství a opatů vyšebrodského a korunského do velikého farního kostela. Orací latinská od jednoho jezuita říkana. Ofěra štěrře dávána, postavivše z důchodu páně velikú mísu peněz na oltář. Na druhý den jeden jezuita kázání, nejvíce o rúžích a genealogii ursinovské učinil; potom dal se v spravování rozličných věr etc. A toho dne to tělo mrtvé pochováno. Nový hrob pánu v kúru kostela krumlovského farního udělán a sklenut, kdež i prve tělo osvícené kněžny Anny Marie, markrabíny z Báden, předešlé manželky páně, pohřeb jmělo.*“³³⁶ Výstavba této hrobky nacházející se v kostele svatého Víta, byla zahájena již v roce 1583, kdy do ní byla uložena třetí manželka Viléma z Rožmberka. Po tom, co do ní byl uložen i sám velmož, nechal Petr Vok na jeho počest hrobku upravit po vzoru nizozemských mauzoleí, se kterými se blíže obeznámil při své kavalírské cestě. Tyto úpravy probíhaly v letech

³³² BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 186.

³³³ KAVKA, František. *Zlatý věk Růží: Kus české historie 16. století*, s. 113.

³³⁴ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 573.

³³⁵ KUBÍKOVÁ, Anna. *Rožmberský náhrobek v českokrumlovském kostele sv. Víta*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 387.

³³⁶ *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.*, s. 368–369.

1593–1597, a vytvořil je českokrumlovský zedník Honza Koš.³³⁷ Výsledkem byla umělecky hodnotná stavba, které dominoval triumfální oblouk, za kterým se nacházela socha s rožmberským jezdcem.³³⁸ Tato dvě stavební tělesa dohromady tvořila náhrobek Viléma z Rožmberka, který se však do současnosti nedochoval.³³⁹ Již roku 1621 ho jezuitská kolej v čele s Albrechtem Chanovským z Dlouhé Vsi nechala odstranit, a tak se dochovaly pouze dva náhrobky z červeného mramoru.³⁴⁰ Hlavním problémem, který jezuité v rožmberském mauzoleu pravděpodobně spatřovali, byl jeho samotný význam. Petr Vok toto místo posledního odpočinku nechal vystavět jako oslavu rožmberského rodu, což vedlo k tomu, že v očích jezuitů hrobka zastiňovala svou krásou i samotné Boha, kterému byl svatostánek primárně vystavěn.³⁴¹ Přestože se hrobka jako taková do dnešních dnů nedochovala, na základě pramenných textů můžeme tuto stavbu rekonstruovat. Údajně se prý prostory hrobky nacházely přímo pod mauzoleem, a vchod zajišťovalo osm schodů, po kterých se dalo sestoupit do prostoru se dvěma rakvemi. První rakev byla Viléma z Rožmberka, a byla dlouhá sedm stop. Na ní byly upevněny dvě cínové tabulky. Na první z nich byly latinským písmem vyvedeny všechny úřady a funkce, které velmož za svůj život vykonával. Druhá vyobrazovala řád Zlatého rouna a rožmberský erb. Druhá rakev nacházející se v hrobce patřila Anně Marii Bádenské, a na jejích cínových destičkách byly vyobrazeny znaky Rožmberků a Bádenu.³⁴²

9.2 Pohřební ceremonie posledního Rožmberka

Příčinou smrti posledního Rožmberka se stala cirhóza jater. Přestože ho toto onemocnění trápilo již delší dobu, naplno se projevilo až v srpnu roku 1611. Jeho stav byl natolik vážný, že se na zámek v Třeboni začali sjíždět jeho přátelé, aby se s ním naposledy rozloučili.³⁴³ Nakonec zemřel 6. listopadu 1611.³⁴⁴ „6. novembris, den památný sv. Linhartu, z půlnoci k jitru v jedné čtvrti hodiny na

³³⁷ KUBÍKOVÁ, Anna. *Rožmberský náhrobek v českokrumlovském kostele sv. Víta*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 387.

³³⁸ KAVKA, František. *Zlatý věk Růží: Kus české historie 16. století*, s. 113.

³³⁹ KUBÍKOVÁ, Anna. *Rožmberský náhrobek v českokrumlovském kostele sv. Víta*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 388.

³⁴⁰ KAVKA, František. *Zlatý věk Růží: Kus české historie 16. století*, s. 113.

³⁴¹ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 574.

³⁴² KUBÍKOVÁ, Anna. *Rožmberský náhrobek v českokrumlovském kostele sv. Víta*. In: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, s. 390.

³⁴³ JUŘÍK, Pavel. *Jihočeské dominium: Rožmberkové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*, s. 68.

³⁴⁴ KAVKA, František. *Zlatý věk Růží: Kus české historie 16. století*, s. 113.

*pátou polovičního orloje na neděli XXIII. po sv. Trojici, život dokonal vysoce urozený pán pan Petr Vok z Rožmberka na Třeboni, okolo desíti nedělí nemocný ležev. Velmi trpělivě tu kázeň boží snášel, rád slovo boží slyšel, věčným životem těšil se.*³⁴⁵ Ještě před svou smrtí řešil poslední Rožmberk otázku, kam nechá po smrti uložit své tělo. Jakožto jediný jinověrec v rožmberské dynastii a stoupenec Jednoty bratrské, zpočátku nechtěl, aby se místem jeho posledního odpočinku stal cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě. Nejspíše na tuto situaci měli vliv i samotní mniši, kteří klášter spravovali, neboť představa, že ve svém svatostánku vystrojí pohřeb někomu jinému, než katolíkovu, jim zřejmě příjemná nebyla. Petr Vok proto nechal pro sebe a pro svou manželku Kateřinu z Ludanic zbudovat novou hrobku, nacházející se v kostele svatého Jošta v Českém Krumlově. Celý stavební projekt zadal svému oblíbenému architektovi Domenicu Cometovi z Eckthurnu, který hrobku skutečně roku 1600 dostavěl. Problém však nastal ve chvíli, kdy byl Petr Vok z důvodu finanční tísně nucen rezidenci v Českém Krumlově prodat. Kateřina z Ludanic zemřela o rok později, a jelikož území, na kterém si poslední Rožmberk nechal svou hrobku vybudovat, již patřilo někomu jinému, uložil svou manželku k věčnému odpočinku přeci jen v klášteře ve Vyšším Brodě. Sám pak po rozsáhlých diskuzích s cisterciáckými mnichy ulehl vedle své manželky 1. února roku 1612.³⁴⁶

Samotnému uložení do rožmberské rodinné hrobky však předcházel velkolepý pohřební průvod, jenž mimo smrti Petra Voka odkazoval také na vymření rodu Rožmberků. Jednalo se o největší smuteční slavnosti, které se kdy na jihu Čech konaly. Vše začalo pitvou Petra Voka, které se zesnulý podrobil téměř okamžitě po své smrti. Následně bylo jeho tělo oblečeno, upraveno, a uloženo v třeboňském zámku do pokoje s výhledem na náměstí. 8. 11. 1611 bylo jeho tělo přeneseno do přízemí zámku, aby se ho jeho přátelé, rytíři a poddaní mohli alespoň ještě jednou rozloučit se svým vládařem. Takto bylo tělo Petra Voka vystaveno celý týden, po kterém bylo přemístěno do dřevěné rakve. Dvořané posledního Rožmberka se střídali na strážích u velmožova mrtvého těla během bohoslužeb, které se za něj v Třeboni konaly 11. a 14. prosince 1611. Následně bylo tělo přemístěno do rakve cínové a Petru Vokovi bylo do rakve

³⁴⁵ *Životy posledních Rožmberků. Díl 2., s. 631.*

³⁴⁶ BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, s. 576–577.

dáno několik symbolických předmětů. Jednalo se o jeho pečetní prsten, meč, a rožmberské pečetě.³⁴⁷

Město Třeboň se na pohřební průvod připravovalo již několik týdnů dopředu, nikdo však nečekal, že se bude jednat o tak velkolepou událost, jíž se zúčastní tolik lidí. Pohřební průvod se konal 30. ledna 1612. Tělo Petra Voka bylo v cínové rakvi přeneseno do farního kostela v Třeboni. V průvodu šli poddaní, jejichž většinu tvořili sedláci, kteří zapalovali za zesnulého Rožmberka černé svíce a zároveň nesli rožmberské erby. Po nich následovali třeboňští studenti v černých kápích společně s některými renesančními literáty, kteří se těšili přízni Petra Voka. Ti byli následováni rožmberskými dvořany, kteří si jako symbol svého smutku zvolili černé hole. Další část průvodu byla tvořena náboženskými představiteli. Zde jsme svědky situace, o kterou v rámci svých politických zájmů usilovali Petr Vok i jeho bratr ještě během svého života, jednalo se totiž o konfesijní smír. V té části průvodu, která byla určena představitelům konfesí, šli tedy katoličtí věřící, následováni stoupenci Jednoty bratrské. Po nich průvodem procházeli rytíři, kteří nesli rožmbersko-orsiniovský erb nebo jeli na koních a v rukách svírali rožmberské praporce.³⁴⁸

Celý průvod doprovázela hudba, o níž se postarali jak třeboňští dvorní hudebníci, tak sbor Adama Lokšana z Lokšan. Rakev s tělem posledního Rožmberka nebyla vezena v kočáře, jako tomu bylo na pohřbu Viléma z Rožmberka, ale ať už fyzicky, či jen symbolicky ji neslo 24 rytířů. Cínová posmrtná schránka byla zahalena rouchem, na kterém byl vyobrazen ve zlatých a stříbrných barvách kříž, tři rožmberské a tři orsinovské erby. Kromě dvořanů a šlechticů, kteří rakev nesli, ji ještě doprovázelo na 50 měšťanů, skrze které zde bylo symbolicky přítomno celé rožmberské dominium. Na pohřební ceremonie se mělo dostavit i několik vysoce postavených šlechticů českého království, ale jelikož přibližně ve stejnou dobu jako zesnul Petr Vok, zemřel také císař Rudolf II, museli tito státníci zůstat v Praze a řešit otázku budoucího českého panovníka. I přes jejich neúčast se však o pohřbu posledního Rožmberka hovořilo jako

³⁴⁷ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 190–191.

³⁴⁸ ŠRONĚK, Michal. *Pohřební ceremonie Petra Voka z Rožmberka a jejich konfesijní pozadí*. In: *Epigraphica & Sepulcralia I.: sborník příspěvků ze zasedání k problematice sepulkrálních památek, pořádaných Ústavem dějin umění AV ČR v letech 2000 až 2004*, s. 203.

o nejvelkolepějším v historii jižních Čech.³⁴⁹ Od běžných pohřbů české šlechty se totiž tento velmi lišil. Hlavní rozdíl je dodnes spatřován v tom, že během třeboňského pohřebního průvodu byly užívány různé rekvizity, které měly upomínat právě na skutečnost, že vymřel celý rožmberský rod. Mezi takovéto patřily například znaky Rožmberků, které byly nesený obráceně tak, aby poukazovaly na vymření rodu.³⁵⁰

Po skončení pohřebního průvodu se v třeboňském kostele svatého Jiljí konala za Petra Voka zádušní mše. Její průběh organizovala Jednota bratrská, a smuteční řeč pronesl přítel Petra Voka Matěj Cyrus, který zastával funkci nejvyššího kazatele Jednoty bratrské na území pánů z Rožmberka. Během svého proslovu se Cyrus zmínil o přednostech i neřestech Petra Voka, se kterými byl obeznámen skrze dílo Václava Březana. Svůj projev pak zakončil symbolickým rozlomením tabulky, na které byla vyobrazena rožmberská červená růže. Den po uskutečnění zádušní mše, bylo tělo posledního Rožmberka převezeno do kláštera ve Vyšším Brodě, kde bylo tak, jak se Petr Vok s mnichy domluvil, uloženo k ostatkům Kateřiny z Ludanic.³⁵¹ „*Februarii 1. do kláštera vyšebrodského dovezeno, byv náramně veliký sních a dobrá sanice. Pan Jan hrabě z Serynu, jakožto kolátor, předně na Rožmberce na týž průvod očekával a pány vyslané z říše i jiné, kteříž poslední ten skutek milosrdný prokázali, laskavě a dobrotivě přivítal i potom náležitě traktýroval a dále do kláštera provoditi pomohl. Kazatel jejich německý nad ním kázání s vychvalováním pěkným rodu toho rožmberského učinil. A tu po vykonání těch ceremonií do sklepu neb hrobky rožmberské, nebyvši více místa než pro tu poslední truhlu posledního vladaře, spuštěno a k předkům jeho přiloženo.*“³⁵²

³⁴⁹ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 192.

³⁵⁰ ŠRONĚK, Michal. *Pohřební ceremonie Petra Voka z Rožmberka a jejich konfesijní pozadí*. In: *Epigraphica & Sepulcralia I.: sborník příspěvků ze zasedání k problematice sepulkrálních památek, pořádaných Ústavem dějin umění AV ČR v letech 2000 až 2004*, s. 204.

³⁵¹ BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, s. 193.

³⁵² *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.*, s. 640.

10 Závěr

Jak již bylo zmíněno v úvodu, cílem mé práce bylo přiblížit vklad posledních Rožmberků české kultuře. Pro nezbytný kontext bylo nutné nejprve vylíčit jejich životní osudy. Vilém z Rožmberka se během svého života projevil jako schopný politik a své panství v jižních Čechách spravoval v uměleckém duchu italské renesance, z Petra Voka se v průběhu let stal vášnivý sběratel, který dovedl vytvořit jednu z největších rodových knihoven ve střední Evropě.

V kapitole *Kavalířské cesty* pomocí analytické metody dokládám, jaký význam měla pro oba Rožmberky možnost seznámit se s kulturním prostředím Itálie a Nizozemí. Vilém byl členem doprovodné družiny císaře Maxmiliána při jeho cestě do Itálie. Během této cesty v sobě objevil zájem o italskou architekturu, kterou obdivoval v Padově či Miláně. Zároveň se zde také projevila jeho náklonnost k hudbě, kterou po návratu do Čech prohluboval. Petr Vok se na pozvání prince Viléma Oranžského vypravil do Nizozemí, a jeho cesta se stala natolik důležitou, že o ní vyprávěl svým dvořanům až do konce svého života. Kromě hlavního města Amsterdamu navštívil i menší městečka, ve kterých obdivoval umělce a vynálezy, které byly v 16. století pro českého šlechtice naprosto revoluční. Jednalo se například o vodní čerpadlo, podle jehož vzoru dal poslední Rožmberk na svém zámku v Bechyni zbudovat vodovod. Vilém Oranžský mu také zařídil dvoutýdenní výlet do Anglie, kde mu místní šlechta zajistila audienci u královny Alžběty I. Kromě knih a sbírkotvorných předmětů, které si Petr Vok pořídil či je dostal darem v Nizozemí, si přivezl z Anglie smečku loveckých psů, kterou mu darovali angličtí lordi, a následně mu ji záviděla většina české šlechty.

Zkušenosti, které oba poslední Rožmberkové načerpali při svých kavalířských cestách, byly pro vývoj jihočeské kultury zásadním faktorem, který přispěl k jejímu všestrannému rozvoji. Komparativním přístupem jsem dospěla ke zjištění, že navzdory odlišné konfesi zaměřovali poslední Rožmberkové svůj kulturní zájem na oba v tehdejších Čechách existující konfesijně-kulturní okruhy, čímž vlastně pokryli celé tehdy existující kulturní spektrum. Na základě výše uvedeného porovnání jsem v následujících kapitolách mé práce pomocí metod analýzy a syntézy dokládala rožmberský kulturní přínos.

Metodu analýzy jsem například využila též v kapitole nazvané *Stavební aktivity posledních Rožmberků na panských sídlech*. Věnovala jsem se v ní rožmberským

rezidencím, které byly přestavěny či zcela nově zbudovány za účelem demonstrace společenského postavení a moci Rožmberků. Jedná se o hrado-zámecký areál v Českém Krumlově, který byl sídlem tohoto mocného šlechtického rodu již od 12. století. Vilém z Rožmberka nechal v druhé polovině 16. století přestavět původní gotický hrad na renesanční zámek pod vedením architekta Baltazara Maggiho z Arogna. Kromě známého italského architekta se na přestavbě podílela řada významných českých i zahraničních umělců, z nichž jsou největší zásluhy připisovány Gabrielu de Blonde a Bartoloměji Beránkovi-Jelínkovi, jejichž malířská výzdoba je součástí zámeckého areálu dodnes. Jelikož po smrti Viléma z Rožmberka dostal českokrumlovskou rezidenci do správy Petr Vok, pokračovala jsem opět pomocí metody komparace ve zhodnocení kulturního přínosu obou rožmberských vladařů. Došla jsem k závěru, že hrado-zámecký areál v Českém Krumlově zažil největší rozkvět v období vlády Viléma z Rožmberka. Petr Vok se na rozdíl od svého bratra již nepodílel na přestavbě zámku, ale rozhodl se pouze pro rozšíření a přestavbu zámeckého parku a zahrad. Jednalo se o jeho jediný kulturní projekt, který v Českém Krumlově uskutečnil, než byl nucen pro tíživou finanční situaci postoupit celou rezidenci císaři Rudolfovi II. Druhé panské sídlo, které jsem analyzovala, si dal vystavět na pozemku zakoupeném od Jakuba Krčína Vilém z Rožmberka. Jedná se o letohrádek Kratochvíle. Velmož ho nechal postavit po vzoru italských šlechtických vil, a využíval ho nejen k soukromým účelům, ale hlavně jako reprezentační sídlo pro společenské události.

Následně jsem se zaměřila na zámek v Bechyni, který byl prvním velmožským sídlem Petra Voka. Právě zde začal poslední Rožmberk shromažďovat své knihy. Za pomoci Baltazara Maggiho nechal zámek po rozsáhlém požáru zrekonstruovat. Stejně jako v případech ostatních rožmberských rezidencí, i zde se projevila italská renesance, která je pro rožmberská sídla typická. Největší architektonický přínos Petra Voka je však spjat s Třeboní, kterou začal architektonicky přetvářet od roku 1599. Hlavním architektem byl Domenico Cometa, který na přání posledního Rožmberka nechal celý zámecký areál rozšířit a připojil k němu i rozlehlý zámecký park. V rámci rekonstrukce byly uvnitř zámku vybudovány mimo jiné také budoucí kunstkomora a knihovna, v nichž se soustřeďovaly velmožovy sbírky. Kulturní působení Petra Voka v Třeboní ale nezahrnovalo pouze zámecký komplex. Zasloužil se i o vybudování městských bran a pro bezpečnost města klíčového hradebního opevnění.

Své kulturní zájmy a aktivity financovali poslední Rožmberkové ze svých hospodářských příjmů. Rybniční soustava, o které pojednávám v kapitole *Hospodářská činnost a její vliv na utváření kulturní krajiny na panství Rožmberků*, je místem, ve kterém se setkává hospodářský pokrok s kulturním zásahem do jihočeské přírody. V případě třeboňské rybniční soustavy, kterou Vilém z Rožmberka svěřil fišmistrovovi Jakubovi Krčínovi, jsem pracovala také s pomocí syntetické metody. S Krčínovou pomocí vznikla řada rybníků, jejichž účel byl původně pouze hospodářský. Jako kulturní odkaz Viléma z Rožmberka byl koncipován až rybník Rožmberk, který byl svou původní rozlohou jedním z největších rybníků v Čechách. Zde je odkaz Rožmberků více než zjevný, jelikož rybníky se i přes změnu své rozlohy dochovaly dodnes. Dílo, které dal vybudovat Vilém z Rožmberka je dokonce natolik vážené, že se diskutuje o jeho zařazení na seznam Světového kulturního dědictví UNESCO.

Významný vklad obou posledních Rožmberků je patrný rovněž ve vývoji náboženské situace v jižních Čechách. Na základě metody komparace jsem postihla, že ačkoli byli Vilém z Rožmberka i Petr Vok zastánci jiných konfesí, jejich přesvědčení o důležitosti svobody člověka bylo oboustranné, a tak se oba dva pokoušeli o nastolení smířlivého vztahu mezi různými náboženskými skupinami na svém panství. Vilém se zasloužil zejména o reformaci klášterů Zlatá Koruna a Vyšší Brod, ve kterých pozoroval zahálku ze strany řeholníků. Kromě víry ho k této reformaci vedla i otázka církevních majetků, které svými reformačními kroky získal. Velmož se také v rámci rozvoje vzdělanosti podílel na podpoře katolických spisovatelů a jejich děl, z nichž se největší přízni těšil Václav Šturm. Petr Vok byl jediným Rožmberkem v historii rodu, který se odklonil od katolické víry. Jeho náboženské stanovisko se začalo utvářet již při jeho kavalírské cestě do protestantsky orientovaného Nizozemí. Po svém návratu se tak z posledního Rožmberka stal člen Jednoty bratrské. Jeho víru ještě více posílilo to, když pojal za manželku Kateřinu z Ludanic, jejíž rodina byla jedním z významných členů této církve. Kromě své manželky se Petr Vok obklopoval ještě několika významnými členy Jednoty bratrské, například kazatelem Matějem Cyrem či archivářem Václavem Březanem.

Následující část mé diplomové práce navazuje na mecenášství obou Rožmberků v literární oblasti, a dále ji rozvíjí. Výsledkem analýzy rožmberského mecenášství jakožto další kulturní oblasti je konstatování, že finanční podpoře se z jejich strany

netěšili pouze autoři nábožensky tematizované literatury, ale i další významní tvůrci a objevitelé, mezi kterými bychom našli i lékaře, botaniky a astronomy. Vilém z Rožmberka například přispěl na vydání překladu *Herbáře jinak bylináře*, o který se zasloužil Tadeáš Hájek z Hájku, či na vydání česko-latinského slovníku Tomáše Rešela. Zároveň také v rámci rozvoje vzdělanosti v jižních Čechách podpořil svou mecenášskou činností městskou školu v Českém Krumlově, kterou dal do správy jezuitské koleji. Na základě své náklonnosti k hudbě, která se u něj projevila v Itálii, si Vilém z Rožmberka pořídil svou vlastní dvorskou kapelu, která se stala neodmyslitelnou součástí všech jeho společenských událostí. Specifickou oblastí, která poutala Vilémovu pozornost, se stala alchymie. Problém v otázce nezplozeného následníka rožmberského domínia se Vilém snažil vyřešit s pomocí alchymistických lektvarů, které mu jeho dvorní šarlatáni připravovali. V období, kdy v jeho službách působili angličtí alchymisté Edward Kelley a John Dee, se z jižních Čech stalo jedno z největších kulturních center českého království. Zájmy Petra Voka se místo na alchymii obracely přímo k přírodním vědám. Jeho finanční podpoře se těšili například Jan Jessenius, Tycho de Brahe či Johannes Kepler, kteří za pomoci jeho darů vydávali svá díla. Můžeme například říci, že zásluhou Petra Voka došlo k vydání spisu, který zachycuje průběh první veřejné pitvy na českém území. V rámci historiografie je přínos Petra Voka také nesporný, jelikož právě na jeho přání vznikla *Historie rožmberská* od Václava Březana. Většina učenců, které poslední Rožmberkové zahrnuli svými finančními dary, se jim odvěčily tím, že na ně odkázala v předmluvě svého díla. Vilém z Rožmberka se tak tímto způsobem zapsal do historie botaniky, když na něj Tadeáš Hájek z Hájku odkázal formou jeho šlechtického erbu.

Na kulturní mecenášskou činnost posledních Rožmberků navazuje i rozšířený zájem Petra Voka o knihy a předměty sbírkotvorné činnosti. Přestože rodovou knihovnu Rožmberků nejprve spravoval Vilém z Rožmberka, své věhlasné podoby dosáhla až po tom, co ji dostal do správy Petr Vok. Stalo se tak za spolupráce Václava Březana, který celou knihovnu uspořádal a zkatalogizoval. Tematicky ji rozdělil do pěti okruhů, které zahrnovaly nejvíce teologické spisy, dále historii, filosofii, právo a medicínu. Systematické uspořádání zavedl Petr Vok i ve své kunstkomoře, kde uchovával kromě uměleckých předmětů i mechanické vynálezy, řemeslné výrobky nebo dokonce části lidských těl, které mu daroval Jan Jessenius. Do kapitoly, která pojednává o těchto sbírkách, jsem zařadila i numismatickou sbírku posledních Rožmberků, která je uložena

v Národním muzeu v Praze. Sbíрка sice byla odborně zpracována až na počátku 19. století, takže o její vznik v tomto slova smyslu se Vilém z Rožmberka ani Petr Vok nezasloužili, je však nutno podotknout, že bez jejich horní a mincovní činnosti by dnes neexistovala.

Poslední část diplomové práce je věnována smutečním slavnostem spojeným s pohřby Viléma z Rožmberka a Petra Voka. Místem odpočinku všech členů rožmberského rodu byl vždy klášter ve Vyšším Brodě. Je s podivem, že Vilém, který ctil rodový odkaz katolické víry, se roku 1592 raději nechal pohřbít vedle své třetí manželky Anny Marie z Bádenu v hrobce v kostele svatého Víta v Českém Krumlově. Petr Vok ji pro něj nechal speciálně upravit a vzniklo tak mauzoleum odkazující na Vilémovu slávu, jemuž dominovala socha rožmberského jezdce. O mauzoleu máme zprávy především z archivních materiálů, jelikož stavba se do současnosti nedochovala. Na základě svého bádání jsem zjistila, že ji roku 1621 nechala jezuitská kolej v Českém Krumlově zbourat v přesvědčení, že zastíňuje boží slávu svatého místa.

Stejně, jako je překvapující, že se Vilém nenechal pochovat do rodinné hrobky v katolickém cisterciáckém klášteře, je pozoruhodné, že jsou v ní uloženy ostatky českého bratra Petra Voka. Pohřební průvod posledního Rožmberka je označován za jednu z nejvelkolepějších smutečních slavností, které se kdy na jihu Čech konaly. Prvotním úmyslem Petra Voka bylo, že se i se svou manželkou nechá pohřbít v nově zbudované hrobce v Českém Krumlově, ale poté co rezidenci odprodal a přestěhoval se na zámek v Třeboni, to již nebylo možné. Krátce nato zesnula jeho manželka Kateřina z Ludanic a tak ji Vok nechal uložit do kláštera ve Vyšším Brodě. Na jeho výslovné přání tak byl 1. února 1612 uložen vedle své ženy. Pohřební průvod, který ho na místo jeho posledního odpočinku doprovázel, tvořilo přes dva tisíce lidí, kteří přišli vyjádřit soustrast poslednímu Rožmberkovi. Veškerý rožmberský majetek včetně dluhů po smrti Petra Voka převzal šlechtický rod Švamberků, který se také na základě poslední vůle Petra Voka postaral o celý pohřební ceremoniál a následné třídní smuteční oslavy.

V průběhu 16. a 17. století došlo v Království českém k vymření několika šlechtických rodů, které měly velký vliv na vývoj stavovské obce a následující formování českých zemí. Kromě rodu Rožmberků došlo například k vymření pánů z Boskovic, Krajířů z Krajku či pánů z Hradce. Žádný z těchto rodů však není pro naši

historii tak zásadní, jako Rožmberkové.³⁵³ Význam šlechtického rodu, který povznesl kulturu v jižních Čechách, je nesporný a zřetelný dodnes. Kromě zámků, letohrádků, rybníční soustavy a dalších kulturních objektů, které vznikly za jejich vlády a utváří obecné povědomí o jihočeském regionu na straně jedné, či období renesance na straně druhé, existuje i živý novodobý odkaz pánů z Růže. Jedná se například o literární cenu Číše Petra Voka, která se v jihočeském kraji uděluje za celoživotní literární dílo. Osobnost Petra Voka se dokonce zapsala do historie české kinematografie – byť ve velmi zkreslené podobě oproti realitě – prostřednictvím filmů *Svatby pana Voka* (1970) a *Pan Vok odchází* (1979). Nejznámějším projevem odkazu Rožmberků jsou však slavnosti pětileté růže pořádané každoročně v Českém Krumlově na počest tohoto šlechtického rodu, a zejména jeho posledních dvou velmožů, Viléma z Rožmberka a Petra Voka.

³⁵³ PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*, s. 224.

11 Bibliografie

11.1 Prameny

BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků. Díl 1.* ed. PÁNEK, Jaroslav. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1985. 371 s. Členská knihnice.

BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků. Díl 2.* ed. PÁNEK, Jaroslav. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1985. s. 374–905. Členská knihnice.

BYDŽOVSKÝ Z FLORENTINA, Marek. *Svět za tři českých králů: výběr z kronikářských zápisů o letech 1526-1596.* ed. KOLÁR, Jaroslav. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1987. 292 stran, 16 nečíslovaných stran obrazových příloh. Členská knihnice.

DEE, John, *Deníky Johna Deeho.* ed. FENTON, Edward. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 589 s. Paměť; sv. 73. ISBN 978-80-200-2304-9.

MATTIOLI, Pietro Andrea. *Herbář, jinak Bylinář, velmi užitečný.* Překlad Tadeáš Hájek z Hájku. 1. vyd. Praha: Odeon, 1982. 333 stran.

11.2 Literatura

ANDRESKA, Jiří. *Lesk a sláva českého rybářství.* 1. vyd. Pacov: NUGA, 1997. 166 s. ISBN 80-85903-06-7.

BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami.* 1. vyd. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011. 751 s. ISBN 978-80-85033-31-1.

BOUŠKA, Jiří. *Tadeáš Hájek z Hájku: 1525-1600: [sborník].* 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1976. 38, [1] s.

BŮŽEK, Václav a kol. *Dvory velmožů s erbem růže: všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce.* 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1997. 315 s., [32] s. il. a portrétů. ISBN 80-204-0651-4.

BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků.* 1. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. 791 s. ISBN 978-80-7422-092-0.

BŮŽEK, Václav, ed. *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků.* České Budějovice: Pedagogická fakulta JU, 1993. 409 s. Opera historica; 3. ISBN 80-7040-073-0.

BŮŽEK, Václav a JAKUBEC, Ondřej. *Kratochvíle posledních Rožmberků*. 1. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 307 s. ISBN 978-80-7422-174-3.

ČERNÝ, Jiří. *Poutní místa jižních Čech: milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti*. 1. vyd. České Budějovice: Veduta, 2006. 313 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 80-86829-19-7.

FERGUSON, Kitty. *Tycho a Kepler: nesourodá dvojice, jež jednou provždy změnila náš pohled na vesmír*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. 414 s., [8] s. barev. obr. příl. Galileo; sv. 29. ISBN 978-80-200-1713-0.

GAŽI, Martin, ed. a PAVELEC, Petr, ed. *Český Krumlov: od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*. 1. vyd. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2010. 1039 s. ISBN 978-80-85033-26-7.

GERSDORFOVÁ, Zlata. *Příběh obrazu dělení růží*. In: Hláska. Zpravodaj klubu Augusta Sedláčka. Plzeň: Klub Augusta Sedláčka. 20 (4), 2009. s. 49–53. ISSN 1212-4974.

HAJNÁ, Milena. *Rožmberský fraucimor. Ženský živel na aristokratickém dvoře koncem předbělohorské doby*. In: Jihočeský sborník historický. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích 69–70, 2000–2001. s. 5–29.

HAJNÁ, Milena, PAVELEC, Petr a VAVERKOVÁ, Zuzana. *Chateau Kratochvíle*. 1. vyd. České Budějovice: National Heritage Institute, 2011. 115 s. ISBN 978-80-85033-38-0.

HALATKA, David. *Vlivný Rožmberk si padělky pojistil půdu, původ i daně*. In: History revue, 11, 2011. s. 86–87.

HAUBELT, Josef. *Jakub Krčín z Jelčan: list z historie jižních Čech*. 1. vyd. Praha: Rodiče, 2003. 191 s. Slavné osobnosti českých dějin. ISBN 80-86695-18-2.

HORNÍČKOVÁ, Kateřina a POLNICKÁ, Veronika. *Symbolická komunikace v poddanském městě za konfesionalizace: fundace náboženských památek v Dačicích v 16. až 17. století*. In: Kuděj: časopis pro kulturní dějiny. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 19, (2), 2018. s. 129–156.

HULE, Miroslav. *Rybníkářství na Třeboňsku: historický průvodce: povodeň r. 2002*. 2. vyd. Třeboň: Carpio, 2003. 250 s. ISBN 80-86434-17-6.

CHODĚJOVSKÁ, Eva, SEMOTANOVÁ, Eva a ŠIMŮNEK, Robert. *Historické krajiny Čech: Třeboňsko - Broumovsko - Praha*. Praha: Historický ústav, 2015. 427 s. Práce Historického ústavu AV ČR = Opera Instituti Historici Pragae. Řada A, Monographia; sv. 63. ISBN 978-80-7286-255-9.

CHOUROVÁ, Petra. *Alchymisté nebo šarlatáni: John Dee a Edward Kelley*. 1. vyd. Praha: Libri, 2010. 231 s. ISBN 978-80-7277-456-2.

JUŘÍK, Pavel. *Jihočeské dominium: Rožmbekové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. 443 s. ISBN 978-80-7277-359-6.

KAVKA, František. *Zlatý věk Růží: Kus české historie 16. století*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. 203 s. ISBN 80-204-0382-5.

KLEISNER, Tomáš a HOLEČKOVÁ, Zuzana. *Mince a medaile posledních Rožmbeků: Vilém (1535–1592) a Petr Vok z Rožmbeka (1539–1611) = Coins and medals of the last Rosenbergs: William (1535–1592) and Peter-Vok of Rosenberg (1539–1611)*. 1. vyd. Praha: Národní muzeum, 2006. 108 s., [12] s. barev. obr. příl. ISBN 80-7036-206-5.

KRAJÍČ, Rudolf a kol. *Bechyně - historické město nad Lužnicí*. Bechyně: Městský úřad, 2000. 180 s. ISBN 80-238-5575-1.

KRČÁLOVÁ, Jarmila. *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986. 128 s., [40] s. obr. příl.

KUBEŠ, Jiří. *Náročné dospívání urozených: kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2013. 463 s. ISBN 978-80-7415-071-5.

KUTHAN, Jan. *Sedlčanskem po stopách Jakuba Krčína*. Sedlčany: Městské muzeum, 2004. 79 s. ISBN 80-86422-06-2.

KUTNAR, František a MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. 3., dopl.

vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. 1087 s. Česká historie; sv. 3. ISBN 978-80-7106-402-2.

LAVIČKA, Roman. *Pozdně gotické kostely na rožmberském panství*. 1. vyd. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2013. 387 s. Monumenta; sv. 4. ISBN 978-80-85033-47-2.

MATOUŠ, František. *Třeboň*. Praha: Vyšehrad, 1946. 64 s. Poklady národního umění; sv. 73–75.

MATOUŠ, František. *Třeboň: městská památková rezervace*. České Budějovice: Krajské středisko státní památkové péče, 1969. [27] s.

MÍKA, Alois. *Slavná minulost českého rybníkářství*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1955. 59, [1] s. Knihovna československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí. Edice společenské vědy; sv. 32.

PÁNEK, Jaroslav. *Petr Vok z Rožmberka: život renesančního kavalíra*. 2., dopl. a opr. vyd. Ve Vyšehradu. Praha: Vyšehrad, 2010. 318 s., [12] s. barev. obr. příl. Velké postavy českých dějin; sv. 13. ISBN 978-80-7429-008-4.

PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: velmoži české renesance*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989. 417 stran, 32 nečíslovaných stran obrazových příloh. Stopy, fakta, svědectví. ISBN 80-7038-006-3.

PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*. 1. vyd. Praha: Brána, 1998. 315 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-85946-86-6.

PEŠINA, Jaroslav. *Klášter třeboňský*. Praha: Vyšehrad, 1942. [23] s. Poklady umění v Čechách a na Moravě; sv. 47.

POCHE, Emanuel, ed. a kol. *Umělecké památky Čech. 2, K-O*. 1. vyd. Praha: Academia, 1978. 578 s.

POCHE, Emanuel, ed. a kol. *Umělecké památky Čech. 4, T-Ž*. 1. vyd. Praha: Academia, 1982. 636 s.

PRIX, Dalibor, ed. a ROHÁČEK, Jiří, ed. *Epigraphica & Sepulcralia I.: sborník příspěvků ze zasedání k problematice sepulkrálních památek, pořádaných Ústavem*

dějiny umění AV ČR v letech 2000 až 2004. 1. vyd. Praha: Artefactum, 2005. 287 s. ISBN 80-86890-03-1.

SÁDLO, Jiří a kol. *Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny Českých zemí*. 1. vyd. Praha: Malá Skála, 2005. 247 s. ISBN 80-86776-02-6.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl třetí, Budějovsko*. 3. vyd., v nakl. Argo 1. Praha: Argo, 1994. 308 s. ISBN 80-85794-27-6.

SCHNEIDER, Jaroslav. *Kolínský rodák Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan, vynikající český hospodář a rybníkář 16. věku: (historická studie jubilejní)*. Kolín: Klub čs. turistů, 1936. 39 s.

STEJSKAL, Aleš. *Rožmberská a švamberská kunstkamora na počátku 17. století a její inventář*. In: Archivum Trebonense : sborník studií pracovníků Státního oblastního archivu v Třeboni. Třeboň: Státní oblastní archiv v Třeboni sv. 9, 2001. s. 66–85.

STEJSKAL, Aleš, ed. a STEJSKALOVÁ, Helena, ed. *Ryby a lidé: Rožmberkové a rybníkářství na jihu Čech a ve Waldviertlu = Fische und Menschen: die Rosenberger und die Teichwirtschaft in Südböhmen und im Waldviertel*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2012. 256 s. ISBN 978-80-87311-30-1.

SVITÁK, Ivan. *Sir Edward Kelley: český rytíř, 1555-1598*. Praha: I. Sviták, 1994. 174 s.

ŠIMŮNEK, Robert a LAVIČKA, Roman. *Páni z Rožmberka 1250-1520: jižní Čechy ve středověku: kulturněhistorický obraz šlechtického dominia ve středověkých Čechách*. 1. vyd. České Budějovice: Veduta, 2011. 340 s., [12] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-86829-70-8.

TRČKA, Miroslav. *Hrady a zámky jižních Čech*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1993. nestr.

VESELÁ, Lenka. *Knihy na dvoře Rožmberků*. 1. vyd. Praha: Knihovna Akademie věd ČR, 2005. 359 s. ISBN 80-86675-06-8.

ZACHAR, Otakar. *O alchymii a českých alchymistech*. Praha: O. Zachar, 1911. 293 stran, [8] s. obr. příl.

ZÁPLATA, Jiří. *Horní a mincovní činnost posledních Rožmberků*. Hradec Králové: Česká numismatická společnost, 199-?. 55 s. ISBN 80-238-1317-X.

11.3 Internetové zdroje

Katalog rožmberské knihovny, [online]. Dostupné z:<https://www.kniznikorist.cz/katalogy/> (cit. 10. 4. 2019).

LINTNER, Petr. *Dějiny soběslavského školství*, [online]. Dostupné z: <https://www.gymso.cz/other-documents/dokument.pdf>[cit. 10.3.2019].

Třeboň – Zámek,[online]. Dostupné z:
http://www.depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4696[cit. 10.3.2019].

12 Resume

This thesis is focused on the cultural contribution of the last two representatives of the Czech aristocratic family Rosenberg, Vilém of Rosenberg (1535–1592) and Petr Vok of Rosenberg (1539–1611). The cultural image of South Bohemia during its work has become a form in which it is now generally perceived. By distinguishing their cultural interests and activities, we can find their contribution in almost all cultural areas.

The thesis is divided into eight chapters devoted to individual cultural areas in which the Rosenbergs' contribution is recorded. However, at first I dealt with their life stories during which their cultural interests were formed. For Vilém of Rosenberg and Petr Vok were absolutely crucial their cavaliers' trips, which were a common part of the educational process of the young aristocrats in the 16th century. Vilém's journey took him to Italy, where he became acquainted with the Italian renaissance architecture, after which he later rebuilt his residences in South Bohemia. He was also approached by Italian music, which he very much supported in his court, and even founded his own court band. Petr Vok made his cavaliers' trip to the Netherlands, where his friend Prince Vilém of Orange invited him. During this journey, Vok's collector's passion and interest in books became evident. Prince Vilém of Orange even arranged for him a two-week trip to England, where, thanks to the local nobility, Petr Vok met Queen Elizabeth I.

The third chapter of this thesis is devoted to the architecture of the Rosenberg mansions. It is a residence in Český Krumlov, which has been the seat of the Rosenbergs since the 12th century. Like all important estates in its territory, Vilém of Rosenberg had it rebuilt into a renaissance chateau, which today, together with the historic city center, is listed as a UNESCO World Heritage Site. The second mansion of Vilém of Rosenberg is the Kratochvíle villa, which is located near the South Bohemian town of Netolice, and whose architecture corresponds to the buildings of the Italian noble villas. The chateaux of Bechyně and Třeboň are connected with the name of Petr Vok. Despite the fact that Bechyně was his first residence, Třeboň became his main residence, where he created his famous art chamber and organized a family library.

The last Rosenbergs financed their cultural activities from their economic activities, during which the landscape changed culturally. It is especially the pond system in the Třeboň, which has been preserved almost in its original form to this day. Cultural contribution of the last Rosenbergs is also recorded in the case of religious development in South Bohemia. Vilém of Rosenberg was a Catholic, whereas Peter Vok was a follower of the Unity of Brethren. Based on their different confessions, it is possible to monitor their contribution to the full extent of this cultural area. Vilém supported the Jesuits in Český Krumlov and focused his patronage on Catholic scholars. Petr Vok supported the publishing of non-Catholic books, and financially provided members of the Unity of Brethren operating on the Rosenberg area.

The thesis also focuses on the concrete patronage of the last Rosenbergs. Vilém of Rosenberg concentrated his cultural interest mainly on the publishing of books. With his support, for example, the translation of Herbarium was published, created by Tadeáš Hájek from Hájek. However, Vilém of Rosenberg devoted the greatest support to alchemy. He hoped that his court alchemists, to whom Edward Kelley and John Dee belonged at one time, would heal him, and that he would sire the heir. Petr Vok devoted his attention to natural sciences, and Jan Jessenius, Tycho de Brahe and Johannes Kepler there were some, who enjoyed his patronage and financial support. Petr Vok is also associated with the family library, which was organized by support of the archivist and family chronicler of the Rosenbergs, Václav Březan. Characteristic is also his collector's activity, because of which was the art chamber at the Třeboň chateau built.

The final chapter of this work is devoted to the funerals of the last Rosenbergs and their generic necropolis. The funeral procession of Peter Vok became one of the largest funeral festivals in South Bohemia, which had a cultural overlap. Along with the death of Petr Vok, there was a symbolic pay homage to all the previous Rosenbergs whose family had just died out. Except the cultural events in the 16th century, there is also a modern legacy of the Rosenbergs, especially the last two. These include, for example, the literary prize of the Petr Vok Cup or the five-petalled rose festival held in Český Krumlov every year.

13 Příloha

Příloha č. 1. – Portrét Viléma z Rožmberka. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 77.

Příloha č. 2. – Portrét Petra Voka z Rožmberka. Zdroj: BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 571.

Příloha č. 3. – Obraz s námětem dělení rúží od Jana See. Zdroj: BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 15.

Příloha č. 4. Portrét prince Viléma Oranžského. Zdroj: BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 62.

Příloha č. 5. – Hrad a zámek v Českém Krumlově. Zdroj: autorka.

Příloha č. 5. – Nádvoří českokrumlovské rezidence. Zdroj: autorka.

Příloha č. 6. – Výtvarné zpracování zámecké fasády, Český Krumlov. Zdroj: autorka.

Příloha č. 7. – Zámecká věž, Český Krumlov. Zdroj: autorka.

Příloha č. 8. – Letohrádek Kratochvíle. Zdroj: BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 236.

Příloha č. 9. – Rožmberský erb doplněný o znaky Orsiniů, letohrádek Kratochvíle. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 329.

Příloha č. 10. – Malba v Dvořanské světnici, letohrádek Kratochvíle. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 591.

Příloha č. 11. – Letohrádek Kratochvíle. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 339.

Příloha č. 12. – Zámek Bechyně. Zdroj: BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 235.

Příloha č. 13. – Zámek Třeboň. Zdroj: BŮŽEK, Václav a kol. *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 126.

Příloha č. 14. – Vstupní brána do areálu třeboňského zámku zdobena rožmberským erbem. Zdroj: autorka.

Příloha č. 15. – Erbovní výzdoba Dvořanské světnice, zámek Třeboň. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 218.

Příloha č. 16. – Rybník Svět. Zdroj: JUŘÍK, Pavel. *Jihočeské dominium: Rožmberkové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*, Praha 2008, s. 99.

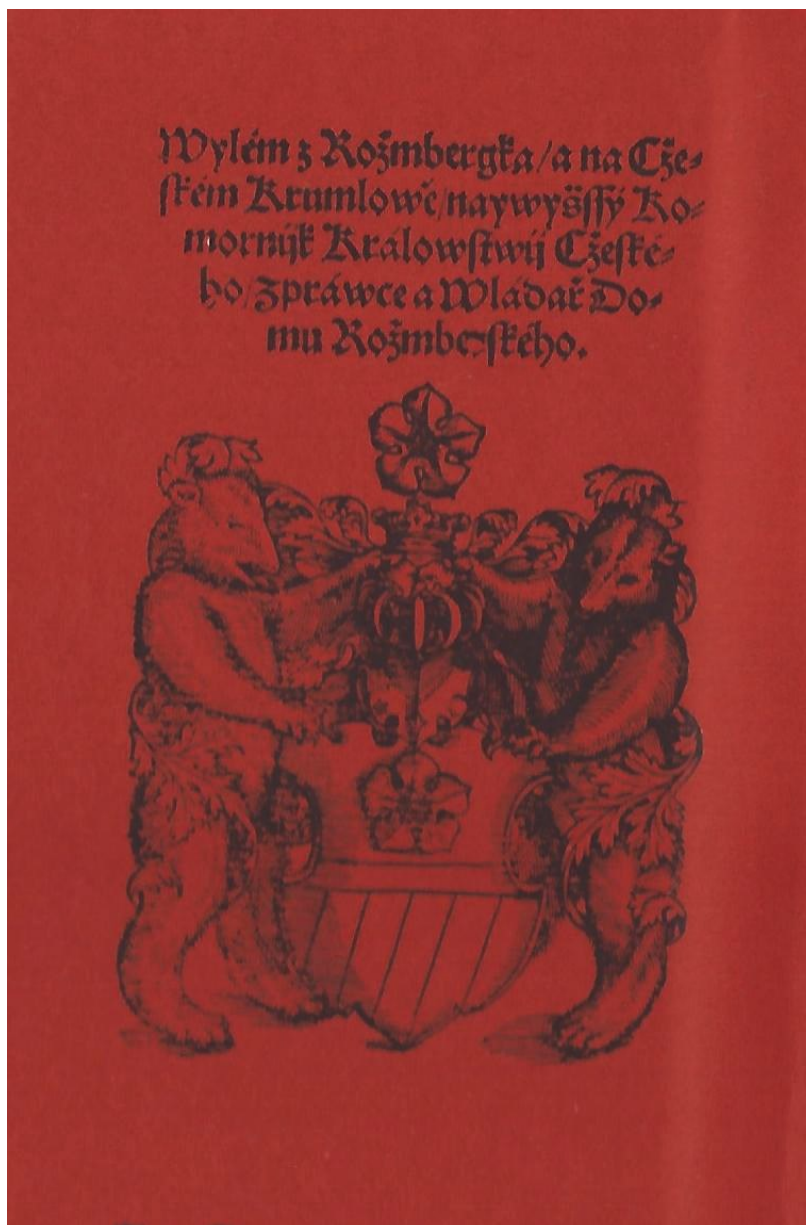
Příloha č. 17. – Kostel svatého Víta, Český Krumlov. Zdroj: autorka.

Příloha č. 18. – Klášter ve Vyšším Brodě. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 237.

Příloha č. 19. – Řád zlatého rouna. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 83.

Příloha č. 20. – Poděkování Tadeáše Hájka z Hájku Vilémovi z Rožmberka za jeho podporu při vydání překladu *Herbáře jinak Bylináře*. Zdroj: MATTIOLI, Pietro Andrea. *Herbář, jinak Bylinář, velmi užitečný*, Překlad Tadeáš Hájek z Hájku. Praha 1982, vnitřní vazba knihy.

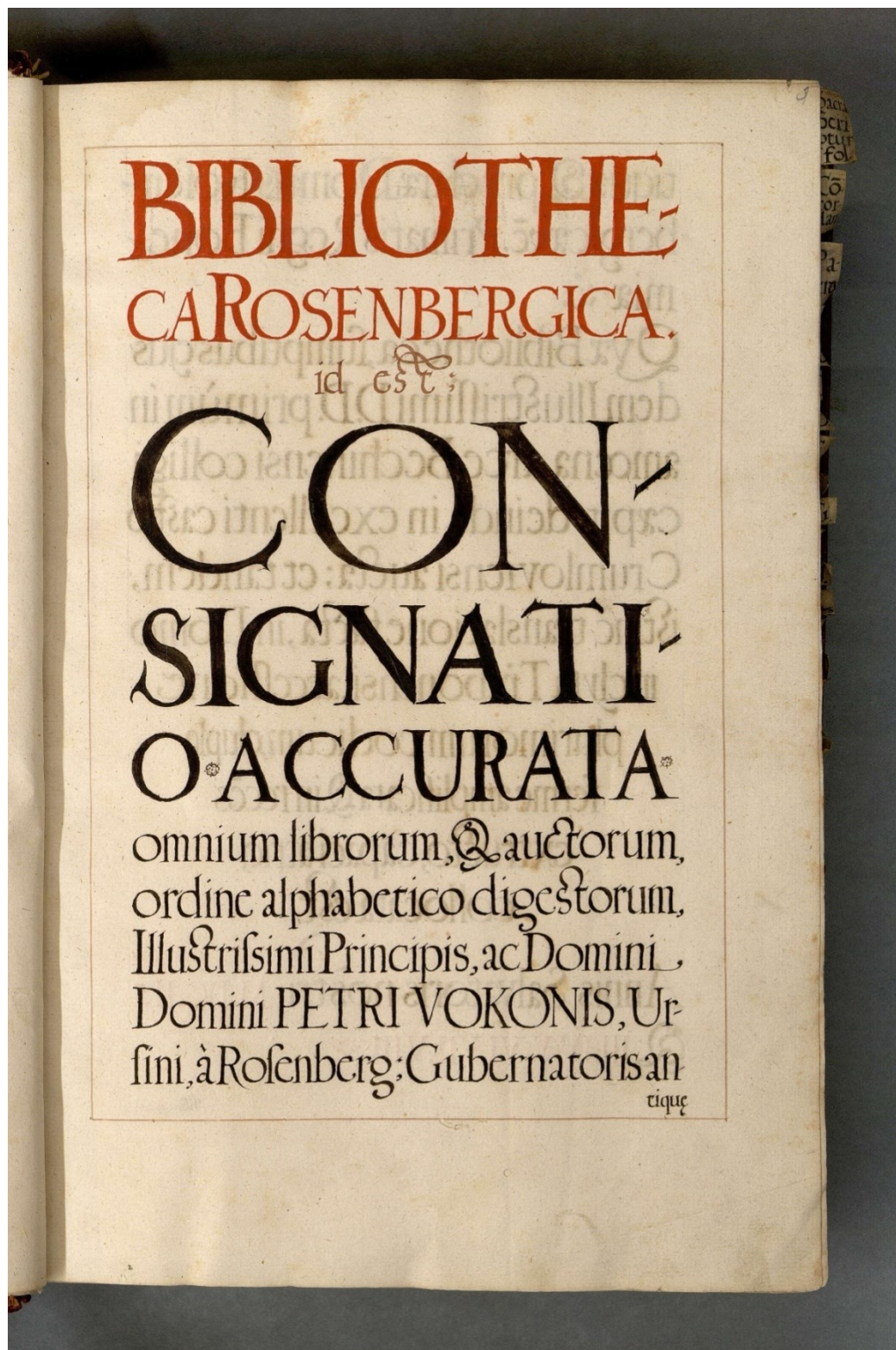
Příloha č. 21. – Kunstkomora Petra Voka na zámku v Třeboni. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 614.

Příloha č. 22. – Sluneční hodiny, autor Erasmus Habermel. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 619.

Příloha č. 23. – Dukát Petra Voka. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 161.

Příloha č. 24. – Titulní strana katalogu rožmberské knihovny. Zdroj: *Katalog rožmberské knihovny*, [online]. Dostupné z: <https://www.knizni-korist.cz/katalogy/> (cit. 10. 4. 2019).

Příloha č. 25. – Rožmberský epitaf v klášteře ve Vyšším Brodě. Zdroj: BALOG, Peter a kol. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 240.

Příloha č. 26. – Pozůstatky rožmberského mauzolea v kostele svatého Víta, Český Krumlov. Zdroj: autorka.